

**Utvärdering av grundutbildning
i psykologi på fristående kurser
och psykologprogram samt
forskarutbildning i psykologi vid
svenska universitet och högskolor**

Högskoleverket • Luntmakargatan 13 • Box 7851, 103 99 Stockholm
tfn 08-563 085 00 • fax 08-563 085 50 • e-post hsv@hsv.se • www.hsv.se

**Utvärdering av grundutbildning i psykologi på fristående kurser och psykolog-
program samt forskarutbildning i psykologi vid svenska universitet och högskolor**

Utgiven av Högskoleverket 2004

Högskoleverkets rapportserie 2004:11 R

ISSN 1400-948X

Innehåll: Högskoleverket, utvärderingsavdelningen, **Magnus Johansson**

Formgivning: Högskoleverkets informationsavdelning

Tryck: Högskoleverkets vaktmästeri, Stockholm, april 2004

Tryckt på miljömärkt papper

Innehåll

Sammanfattning	5
Högskoleverkets beslut	7
Högskoleverkets reflektioner	9
BEDÖMARGRUPPENS RAPPORT	
Missiv	17
Bedömargruppens arbetsätt	19
Förutsättningar	19
Arbetsprocessen	20
Bedömargruppens referensramar	23
Utbildningens förutsättningar	23
Process – genomförandet av utbildningen	25
Utbildningens resultat	27
Bedömargruppens generella intryck och rekommendationer	29
Ämnesmässiga, organisatoriska och ekonomiska förutsättningar	29
Studentinflytande	33
Genusperspektiv	33
Mångfaldsperspektiv	34
Internationalisering	34
Samverkan	35
Fristående kurser	35
Psykologprogram	39
Forskarutbildning	44
LÄROSÄTEN SOM GER GRUNDUTBILDNING I PSYKOLOGI PÅ FRISTÅENDE KURSER	
Högskolan i Borås	51
Högskolan Dalarna	57
Högskolan i Gävle	63
Högskolan i Halmstad	69
Högskolan i Jönköping	75
Högskolan i Kalmar	79
Högskolan Kristianstad	85
Högskolan i Trollhättan/Uddevalla	89
Karlstads universitet	95
Luleå tekniska universitet	101
Mitthögskolan	107

Mälardalens högskola	113
Växjö universitet	119
LÄROSÄTEN SOM GER GRUNDUTBILDNING I PSYKOLOGI PÅ FRISTÅENDE KURSER OCH PSYKOLOGPROGRAM SAMT FORSKARUTBILDNING I PSYKOLOGI	
Göteborgs universitet	127
Linköpings universitet	135
Lunds universitet	143
Stockholms universitet	151
Umeå universitet	159
Uppsala universitet	167
Örebro universitet	175

Sammanfattning

Denna rapport redovisar resultatet av den utvärdering av grund- och forskarutbildning i psykologi samt utbildningar för psykologexamen som Högskoleverket genomfört år 2003. I utvärderingen ingår 20 lärosäten. Sju av dessa ger utbildning i psykologi i full skala, dvs. grund- och forskarutbildning i psykologi samt psykologprogram. Ytterligare nio lärosäten ger grundutbildning i psykologi upp till magisterexamen medan resterande fyra ger grundutbildning i psykologi upp till kandidatexamen. För utvärderingsuppdraget har en extern bedömargrupp anlåtats bestående av sakkunniga från Danmark, Finland, Norge och Sverige.

Bedömargruppen framhåller i sin rapport att samtliga utbildningar uppfyller kraven för högre utbildning. Vid två lärosäten, Högskolan Dalarna och Högskolan i Jönköping, uppmärksammas något mindre gynnsamma förutsättningar i form av sårbara miljöer. Dessa lärosäten samt Högskolan i Kalmar och Växjö universitet rekommenderas att konsolidera verksamheten bl.a. med fler lärare innan de utvecklar utbildning på högre nivåer.

Vid Högskolan Kristianstad har bedömargruppen gjort en särskild uppföljning av Högskoleverkets omprövning av magisterexamensrätten i psykologi från år 1999. Bedömargruppen konstaterar att utbildningen håller god kvalitet till följd av de åtgärder som högskolan vidtagit efter omprövningen.

Bedömargruppens rapport visar att både fristående kurser i psykologi och psykologprogram har högt söktryck och har expanderat kraftigt under de senaste tio åren. Mellan 1993 och 2003 har psykologi fått status som huvudämne i kandidat- eller magisterexamen vid tretton lärosäten och finns nu som huvudämne vid 20 lärosäten. Två nya psykologprogram har startats, ett vid Linköpings universitet 1995 och ett vid Örebro universitet 2002. Där finns även två relativt nya forskarutbildningar. Av bedömargruppens rapport att döma har den snabba expansionen inte medfört någon kvalitetssänkning.

I sin rapport diskuterar bedömargruppen en rad frågor av generell relevans. Dit hör lärarkapaciteten, vilken beskrivs som i stort sett god. Ett vanligt problem är dock att lärarnas tid till kompetensutveckling och egen forskning är knapp, något som kan försvaga forskningsanknytningen i undervisningen. En annan fråga som berörs är den ojämna könsfördelningen. Vid de flesta lärosäten är männen i majoritet bland lärarna, i synnerhet bland de mest meriterade. I studentgruppen är förhållandet det omvända med omkring 70–75 procent kvinnliga studenter. Bedömargruppen tar även upp integrering av genusperspektiv i undervisningen och menar att denna i regel är svag. Vidare diskuteras studentinflytande, vilket bedöms som väl tillgodosett, även om engagemanget är relativt litet från studenter på fristående kursers sida.

Angående grundutbildningen i psykologi på fristående kurs observerar bedömargruppen att studentantalet är stort på A- och B-nivå, men sjunker vä-

sentligt på C- och D-nivå. Även prestationsgraden sjunker på de högre nivåerna vilket ses som problematiskt. Vid vissa lärosäten är psykologi ett utpräglat stödämne. Många studenter läser psykologi som del i en programutbildning, t.ex. personal- och arbetslivsprogram eller lärarprogram. För att öka attraktionskraften har några lärosäten utvecklat en lokal profil för ämnet. Samtliga lärosäten lyfter fram sin metodundervisning som en styrka. Bedömargruppen uppmärksammar fokuseringen på kvantitativ metod och även om gruppen har förståelse för denna fokusering uppmanar man till större öppenhet för olika vetenskapliga metoder.

När det gäller psykologprogrammen framhåller bedömargruppen att dessa är likvärdiga och i samtliga fall håller god kvalitet. Dock har de kommit att utvecklas i något olika riktning, vilket har orsakat osäkerhet bland studenterna inför kommande specialistutbildning och yrkesutövning. Bedömargruppen uppmanar därför lärosätena att ge tydlig information till studenterna om eventuella profileringar. Vidare menar bedömargruppen att programmen har tydlig professionsanknytning, men att forskningsanknytningen i regel bör stärkas. Dessutom uppmärksammar bedömargruppen att psykologstudenter kan ha problem att tillgodoräkna poäng från utlandsstudier och uppmanar lärosätena till större generositet.

Om forskarutbildningen i psykologi konstaterar bedömargruppen att doktoranderna i regel är väl integrerade i institutionernas verksamhet och där ses som en stor resurs. Ett problem som identifieras är dock att doktorandtjänster sällan utlyses vilket motverkar den nationella rörligheten. Ett annat problem är att doktoranderna i vissa fall ges olika förutsättningar inom ett och samma lärosäte beroende på vilken finansiering de erbjuds och vilka projekt de är knutna till.

Inte vid något lärosäte påtalar bedömargruppen brister som motiverar Högskoleverket att ifrågasätta någon examensrätt.

Rapportens disposition

Rapporten består av två delar. Den första delen med sammanfattning, reflektioner och beslut är Högskoleverkets del. Den andra delen är bedömargruppens och består av bedömargruppens referensramar, generella intryck och rekommendationer samt intryck av, och rekommendationer till, de enskilda lärosäten som ingår i utvärderingen.

Högskoleverkets beslut

Rektorer enligt sändlista

Utvärderingsavdelningen
Magnus Johansson
BESLUT
2004-04-06
Reg.nr 6433-3191-02

Utvärdering av grundutbildning i psykologi på fristående kurser och psykologprogram samt forskarutbildning i psykologi vid svenska universitet och högskolor

Högskoleverket finner att grundutbildningen i psykologi uppfyller kraven för högre utbildning och ifrågasätter därför inte examensrätten för ämnet vid Högskolan i Borås, Högskolan Dalarna, Högskolan i Gävle, Högskolan i Halmstad, Högskolan i Jönköping, Högskolan i Kalmar, Högskolan Kristianstad, Högskolan i Trollhättan/Uddevalla, Karlstads universitet, Luleå tekniska universitet, Mitthögskolan, Mälardalens högskola, Växjö universitet, Göteborgs universitet, Linköpings universitet, Lunds universitet, Stockholms universitet, Umeå universitet, Uppsala universitet och Örebro universitet.

Högskoleverket finner även att grundutbildningen i idrottspsykologi vid Högskolan i Halmstad och vid Lunds universitet samt grundutbildningen i arbets- och organisationspsykologi vid Högskolan i Trollhättan/Uddevalla uppfyller kraven för högre utbildning och ifrågasätter därför inte examensrätten för dessa ämnen.

Högskoleverket finner också att psykologprogrammet vid Göteborgs universitet, Linköpings universitet, Lunds universitet, Stockholms universitet, Umeå universitet, Uppsala universitet och Örebro universitet uppfyller kraven för högre utbildning och ifrågasätter inte examensrätten för programmet vid dessa lärosäten.

Vidare finner Högskoleverket att forskarutbildningen i psykologi vid Göteborgs universitet, Linköpings universitet, Lunds universitet, Stockholms universitet, Umeå universitet, Uppsala universitet och Örebro universitet uppfyller kraven för högre utbildning.

En uppföljning av utvärderingen kommer att genomföras inom tre år.

Beslut i detta ärende har fattats av tjänsteförrättande verkschef Lennart Ståhle efter föredragning av projektansvarig Magnus Johansson i närvaro av avdelningschef Ragnhild Nitzler.

Lennart Ståhle

Magnus Johansson

Kopia:
Utbildningsdepartementet
Ledamöter i bedömagruppen

Högskoleverkets reflektioner

Högskoleverket vill inledningsvis tacka bedömargruppen för ett väl genomfört arbete. Bedömargruppens rapport utgör en god analys av grundutbildningen i ämnet psykologi på fristående kurser och psykologprogram samt forskarutbildningen i psykologi. Högskoleverket vill också tacka samtliga lärosäten som ingått i utvärderingen för ett gott samarbete. Det är Högskoleverkets förhoppning att utvärderingen i sin helhet, dvs. lärosätenas självvärderingsprocesser, bedömargruppens platsbesök och utvärderingsrapport, kan bidra till den fortsatta kvalitetsutvecklingen av de berörda utbildningarna och samtidigt ge information till det omgivande samhället och till studenterna. Nedan reflekterar Högskoleverket särskilt över vissa förhållanden som beskrivs i bedömargruppens rapport.

Populärt ämne som expanderat med bibehållen kvalitet

Utbildning i psykologi är populärt och har expanderat mycket de senaste tio åren. Högskoleverket konstaterar att bedömargruppens rapport om utbildningarna är positiv och att kvaliteten är godtagbar vid samtliga lärosäten.

Ökad profilering ställer krav på information och öppenhet

Några lärosäten har utvecklat en särskild profilering på sina fristående kurser som kan attrahera studenter och lärare. Som exempel kan nämnas idrottspsykologi vid Högskolan i Halmstad, arbets- och organisationspsykologi vid Högskolan i Trollhättan/Uddevalla och miljöpsykologi vid Högskolan i Gävle. Inom psykologprogrammen finns också olika profiler eller inriktningar. Exempel på detta är den problembaserade undervisningsmetoden vid Linköpings universitet, den integrativa ansatsen vid Örebro universitet och den kognitiva beteendeterapeutiska inriktningen vid Uppsala universitet.

Enligt Högskoleverkets mening är profilering eftersträvansvärt. Profileringen av psykologprogrammen har dock medfört en osäkerhet bland studenterna om vilka möjligheter en sådan kan innebära när de ska söka jobb eller gå vidare till en specialistutbildning. Bedömargruppen konstaterar att frågan är problematisk eftersom specialistutbildningarna har olika antagningskrav. I likhet med bedömargruppen vill Högskoleverket betona att det är viktigt att lärosätena tydligt informerar om vad en profil innehåller samt vilka karriärmöjligheter den i stort innebär. När det gäller specialistutbildningarna till psykoterapeut, vilka Högskoleverket ska utvärdera 2006, kan det bli aktuellt att särskilt granska antagningskraven så att dessa inte innebär att studenter från vissa psykologprogram missgynnas. I samband med profilering vill Högskoleverket också uppmana lärosätena till öppenhet och generositet när det gäller tillgodoräknandet av poäng från andra såväl svenska som utländska psykologutbildningar och program så att inte studenttrörligheten påverkas negativt.

En kritisk och kreativ miljö men större öppenhet efterfrågas

Samtliga lärosäten betonar betydelsen av en kritisk och kreativ miljö och det finns en medveten strävan mot att stimulera vetenskapligt tänkande. Lärosätena framhåller också undervisningen i vetenskaplig metod som sin styrka, i synnerhet kvantitativ metod. Bedömargruppen anser att detta fokus är både rimligt och förståeligt utifrån dominerande vetenskapsteoretiska synsätt och problemområden. Gruppen menar ändå att en mer integrerad metodundervisning och större öppenhet till vetenskapliga metoder är att rekommendera.

Högskoleverket instämmer i bedömargruppens rekommendation och anser att det är viktigt att öppenhet eftersträvas för att stimulera det kritiska tänkandet och för att motverka polarisering bland lärare och studenter. När det gäller metodval är det intressant att jämföra med Högskoleverkets utvärdering av sociologi, ett ämne där istället den kvalitativa metoden är den mest framträdande. På elva lärosäten återfinns psykologi och sociologi på samma flerämnesinstitution och på många håll delar ämnena fakultet. Det bör således finnas naturliga kanaler för utbyte av kompetens. Högskoleverket uppmanar till ett sådant samarbete.

Svag integrering av genusperspektiv

Integreringen av genusperspektiv i undervisningen är i regel svag. Genusperspektiv förekommer främst som inslag i avgränsade kurser och i uppsatser men inte systematiskt som ett självklart perspektiv i undervisningen. Högskoleverket vill framhålla Lunds universitet som ett gott exempel. Där stimuleras studenternas intresse för genusperspektiv genom att fakulteten nominerar och ger pris till bästa uppsats med genusperspektiv. Bedömargruppen rekommenderar att genusperspektiv integreras och problematiseras i undervisningen i betydligt högre utsträckning än idag. Högskoleverket vill understryka vikten av detta och påpeka att i synnerhet inom psykologprogrammet är genusperspektiv ett viktigt verktyg för förståelsen av relationer mellan könen på individnivå, social samspelesnivå och strukturell nivå.

God lärarkapacitet men knapp tid för egen forskning

Lärarkapaciteten vid lärosätena är i regel god. Bedömargruppen uppmärksammar emellertid att den vid några lärosäten är begränsad och att verksamheten är beroende av enskilda individer. Miljön beskrivs som sårbar där det inte finns marginaler för personalomsättning eller sjukdom. Högskoleverket delar bedömargruppens åsikt att detta kan inverka negativt på möjligheten att bedriva kontinuerligt god undervisning och instämmer i rekommendationen till dessa lärosäten att konsolidera verksamheten, bl.a. med fler lärare, innan de utvecklar utbildning på högre nivåer.

Lärarnas möjligheter till kompetensutveckling och egen forskning framstår som begränsade. En tendens är att när arbetstidsavtalen görs om så försämrar lärarnas möjligheter till egen forskning. Det förekommer samtidigt att lärare som har utrymme för kompetensutveckling och egen forskning i arbetstids-

avtalet har svårigheter att utnyttja detta då arbetet med undervisning och administration är svårt att avgränsa. Högskoleverket anser, liksom bedömargruppen, att det är en viktig prioritering för fakulteter och institutioner att arbetstidsavtalen medger tid för kompetensutveckling och forskning och att lärarna ges förutsättningar att utnyttja den forskningstid som anges i avtalet.

Ojämn könsfördelning

Könsfördelningen är ojämn både i lärarkåren och bland studenter. Männerna är i majoritet bland lärarna och kvinnorna bland studenterna. Av totalt 51 professorer är endast nio, dvs. knappt 18 procent, kvinnor. Andelen är något högre än det nationella genomsnittet bland professorer vilket ligger på 14 procent men kan inte betraktas som tillfredsställande.

På fristående kurser och på psykologprogrammet är i runda tal 70–75 procent av studenterna kvinnor. Ändå har forskarutbildningarna har relativt jämn könsfördelning.

Högskoleverket anser att lärosätena måste arbeta aktivt för att åtgärda den ojämna könsfördelningen. Goda exempel är Lunds universitet som centralt betalar lönen de tre första åren vid anställning av en kvinnlig professor och Örebro universitet där man söker upp och uppmanar kvalificerade kvinnor att söka vakanta lärartjänster. Vid Mälardalens högskola har man lyft fram ämnets bredd för att på så sätt öka möjligheterna att rekrytera manliga studenter till grundutbildningen.

Goda möjligheter till studentinflytande

Studentinflytandet är väl uppmärksammat vid samtliga lärosäten. Vid flerämnesinstitutioner kan emellertid inte alla ämnen ha studentrepresentation. Goda exempel på hur man löst detta finns vid Karlstads universitet och Luleå tekniska universitet där psykologstudenterna istället finns representerade i ämnesråd. Studenter på lokala program och psykologprogram är i regel mer engagerade i studentinflytandet än studenter på fristående kurser. Kursvärdering sker vid samtliga lärosäten, men återkopplingen av resultaten når inte alltid ut till studenterna på ett tillfredsställande sätt. Högskoleverket ser det som en gemensam uppgift för institutionerna och deras studenter att få återkopplingen att fungera bättre, liksom att öka intresset för studentinflytande på fristående kurser.

Egenterapins omfattning måste anges i poäng

Vid samtliga lärosäten som ger psykologprogram är egenterapi ett obligatoriskt moment i utbildningen. Vid universiteten i Lund och Umeå ger egenterapi en poäng, medan den vid övriga lärosäten beskrivs ingå i kurser eller moment som ger poäng, men i regel är det otydligt om och i vilken omfattning själva egenterapi ger poäng. Vid Stockholms universitet är det dock tydligt att egenterapi inte ger några poäng. Enligt 6 kap. 2 § högskoleförordningen ska omfattningen av grundläggande högskoleutbildning anges enligt ett poäng-

system, där varje poäng motsvarar en veckas heltidsstudier. Att egenerapin inte ger några poäng eller ingår i en kurs/ett moment utan att omfattningen anges i poäng är enligt Högskoleverket inte förenligt med högskoleförordningens bestämmelser och måste åtgärdas.

Klargörande av kostnadsansvaret för egenerapin efterfrågas

Egenerapin är i regel ett kostsamt inslag för psykologstudenten. Ett undantag är Umeå universitet som ersätter hela studentens kostnad för individuell egenerapi. Vid Örebro universitet försöker man hålla nere kostnaden genom en överenskommelse med cirka 20 terapeuter så att studenten betalar högst 500 kronor till terapeuten och får 350 kronor i bidrag från institutionen. Vid samtliga lärosäten ges bidrag i sådan omfattning att det fullt ut täcker kostnaderna för egenerapi i form av gruppterapi. Huvuddelen av studenterna verkar dock föredra individuell egenerapi.

Högskoleverket anser att det är angeläget att regeringen klargör vem som ska stå för kostnaderna för egenerapin och samtidigt ger vederbörande ekonomiska förutsättningar att göra detta, exempelvis genom särskilda anslag till utbildningarna eller genom särskilda bidrag/studielån till studenterna.

Stark professionsanknytning men svag forskningsanknytning i psykologprogrammet

Att inom programmets 200 poäng ge en grund både till en yrkeskarriär och till att gå vidare till forskarutbildning innebär en svår balansgång för lärosätena. Vanligtvis är professionsanknytningen tydligare än forskningsanknytningen. Vid Uppsala universitet finns dock stark forskningsanknytning. Av bedömargruppens rapport att döma är det angeläget att forskningsanknytningen i psykologprogrammen stärks vid flera lärosäten.

Bedömargruppen konstaterar att övergången från psykologprogram till forskarutbildning är relativt låg. Därför har flera lärosäten tagit olika initiativ för att göra forskarutbildning mer attraktivt för programstudenter. Vid Umeå universitet har man utvecklat en modell som kombinerar praktisk tjänstgöring för psykologlegitimation (PTP) på psykologmottagningen med forskarutbildning upp till licentiatnivån. Vid Stockholms universitet finns exempel på att man dels kunnat samordna PTP-tjänstgöring med forskarutbildningen, dels tillgodoräknat upp till 25 poäng från programmet. Högskoleverket är positiv till sådana initiativ. Liksom bedömargruppen menar Högskoleverket att det är viktigt att programstudenterna intresseras för forskning och i större utsträckning går vidare till forskarutbildning för att det i framtiden ska finnas tillgång på forskningsmeriterade lärare till psykologprogrammet.

Kontakter med handledare viktiga för antagning till forskarutbildning

Kontakt med en handledare är viktig för att bli antagen till forskarutbildning vilket innebär att studenter som har en grundutbildning från ett annat lärosäte kan ha svårt att bli antagna. Doktorandtjänster utlyses sällan vilket

motverkar den nationella rörligheten. Universiteten i Lund och Örebro utannonserar dock forskarutbildningsplatser respektive doktorandtjänster nationellt vilket är positivt. Höskoleverket vill påminna om att enligt 5 kap. 5 § högskoleförordningen måste doktorandtjänster, som helt eller delvis finansieras med fakultetsmedel, annonseras på ett sådant sätt att den som är intresserad kan söka.

Doktorander har olika förutsättningar

Bedömargruppen uppmärksammar att doktoranderna kan ha olika förutsättningar i sin forskarutbildning inom ett och samma lärosäte beroende på vilken finansiering de erbjuds och vilka forskningsprojekt de är knutna till. Höskoleverket instämmer i bedömargruppens rekommendation till lärosätena att doktoranderna bör få lika god tillgång till infrastrukturen och den kritiska och kreativa miljön på institutionen oavsett finansieringsform och antagningspremisses.

Doktoranderna undervisar i olika omfattning. Höskoleverket menar liksom bedömargruppen att det är fördelaktigt om doktoranderna får möjlighet att undervisa under doktorandtiden och därmed meritera sig pedagogiskt.

BEDÖMARGRUPPENS RAPPORT

Missiv

Till Högskoleverket

2004-04-06

Reg. nr: 6433-3191-02

Utvärdering av psykologiämnet, psykologprogrammet och forskarutbildningen i psykologi vid svenska universitet och högskolor

Högskoleverket initierade i början av år 2003 en utvärdering av grundutbildningen i psykologi på fristående kurser och på psykologprogrammet samt av forskarutbildningen i psykologi. För bedömningen har följande sakkunniga anlitats:

Professor Pekka Niemi, Åbo universitet; ordförande i bedömargruppen

Professor Mogens Agervold, Århus universitet

Professor Siv Boalt Boethius, Stockholms universitet

Professor Birgitte Elle, Roskilde universitetscenter

Professor Ann Frodi, Linköpings universitet

Doktorand Anneli Goulding, Göteborgs universitet

Rektor Birgit Hansson, Polishögskolan, Stockholm

Studera Tanja Hillberg, Högskolan i Kalmar

Professor Kenneth Hugdahl, Universitetet i Bergen

Studera Martin Johansson, Lunds universitet

Studera Alexandra Karlsson, Linköpings universitet

Professor Ralf Lindman, Åbo Akademi

Lektor Outi Lundén, Uppsala universitet

Professor Lars Nyberg, Umeå universitet

Studera Erik Persson, Mitthögskolan

Doktorand Kimmo Sorjonen, Stockholms universitet

Utgångspunkten för utvärderingen har varit de kvalitetsaspekter som tillämpas vid Högskoleverkets nationella ämnes- och programutvärderingar och de kriterier som bedömargruppen kommit överens om. Underlaget till bedömningarna har utgjorts av lärosätenas självvärderingar och den information som framkommit vid platsbesöken. Härmed överlämnas bedömargruppens yttrande till Högskoleverket.

Pekka Niemi

Bedömargruppens ordförande

Bedömargruppens arbetssätt

Förutsättningar

Omfattningen

En viktig omständighet som bedömargruppen tagit hänsyn till i denna utvärdering är att det ingår 20 lärosäten – 13 med grundutbildning på fristående kurser upp till kandidat- eller magisternivå och 7 stycken som förutom fristående kurser upp till magisternivå även ger psykologprogram och forskarutbildning. Detta för med sig att materialet från lärosätena, i form av självvärderingar, kursplaner och litteraturlistor, är omfattande att bearbeta och analysera. Det innebär också ett stort antal platsbesök. Omfattningen har resulterat i att bedömargruppen har valt att fördela en del av arbetet på tre delegationer.

Underlaget

Utvärderingens underlag utgörs av den information om förutsättningar, processer och resultat som presenterats i lärosätenas självvärderingsrapporter, kursplaner och litteraturlistor samt ifrån samtalen under platsbesöken. Det bör dock framhållas att självvärderingar och platsbesök inte kan ge en fullständig bild av en utbildning. Antalet och urvalet av personer som bedömargruppen träffar under platsbesök är med nödvändighet begränsade. Bedömargruppen framhåller att den inte själv har haft möjlighet att studera processerna vid t.ex. studentinflytande och undervisning.

Vissa av självvärderingarnas kvantitativa data har beräknats och presenterats på olika sätt. Det medför att det ibland är svårt att tolka dessa data och att jämförelser blir osäkra. Därför har bedömargruppen valt att begränsa redovisningen av kvantitativa data i utvärderingsrapporten. I vissa fall begärdes också kompletteringar av lärosätena för att få in ett mer heltäckande material.

Bedömargruppen

Bedömargruppen består av 16 sakkunniga varav två studenter från fristående kurser i psykologi, två studenter från psykologprogram, två doktorander, sju professorer och en lektor i psykologi samt en professor i pedagogik och en yrkesrepresentant med bakgrund inom psykologyrket och psykologförbundet.

För att åstadkomma en bred nordisk representation i bedömargruppen medverkar två professorer från Danmark, två professorer från Finland och en professor från Norge utöver de svenska bedömarna. De svenska sakkunniga var när de engagerades för uppdraget verksamma vid Umeå universitet, Mitthögskolan, Högskolan i Kalmar, Stockholms universitet, Göteborgs universitet, Lunds universitet, Uppsala universitet, Linköpings universitet samt vid Polishögskolan.

Könsfördelningen i bedömargruppen är jämn med åtta kvinnor och åtta män.

Arbetsprocessen

Bedömargruppen inledde sitt arbete med ett introduktionsmöte den 30 mars 2003, där Högskoleverkets projektgrupp presenterade Högskoleverkets utvärderingsmetod och de kvalitetsaspekter som utvärderingen utgår ifrån. Bedömargruppen diskuterade också ett förslag på en plan för hur utvärderingen praktiskt och logistiskt skulle genomföras. Det var samma plan som Högskoleverkets projektgrupp presenterade för lärosätena vid upptaktsmötet 21 oktober, 2002.

Analys av självvärderingarna

Inledningsvis gjorde bedömargruppen en arbetsfördelning så att de sakkunniga analyserade självvärderingar, kursplaner och litteraturlistor från sju lärosäten vardera, dvs. de sju som de senare skulle besöka i olika delegationer. Därefter diskuterade bedömargruppen gemensamt, under två mötesdagar 16–17 juni, sina intryck från respektive självvärdering med fokus på vad som utmärkt sig positivt eller negativt. Särskilda problem uppmärksammades för djupare diskussion och analys.

Efter den första analysen av självvärderingarna gjordes en andra analys genom att de sakkunniga gick igenom samtliga 20 självvärderingar med fokus på var och en av kvalitetsaspekterna. Intrycken från respektive kvalitetsaspekt sammanfattades och diskuterades under bedömargruppens tredje gemensamma möte, 26–27 augusti.

Platsbesöken

Under perioden 4 september till 19 november genomförde bedömargruppens tre delegationer tillsammans 20 platsbesök. Två delegationer besökte lärosäten med endast grundutbildning på fristående kurser och en delegation besökte lärosäten med grundutbildning på fristående kurser och psykologprogram samt forskarutbildning. Viss utväxling skedde i de olika delegationerna för att undvika jävsituationer. Ingen sakkunnig besökte lärosäten där de själva var verksamma. Vid lärosätena med grundutbildning på fristående kurser gjorde gruppen endagsplatsbesök och vid universiteten med grundutbildning på fristående kurser och psykologprogram samt forskarutbildning gjordes tvådagarsplatsbesök. För att delegationerna skulle arbeta inom samma ramar utarbetades en intervjumall med frågor till respektive samtalsgrupp, dvs. ledningen för institutionen/motsvarande, studenter, lärare, lärosätets ledning samt i förekommande fall programansvariga, doktorander och handledare. För att ytterligare harmonisera delegationernas arbete hade bedömargruppen ett gemensamt möte efter två platsbesök för att utbyta erfarenheter och standardisera arbetssättet.

Rapportskrivningsarbetet

Efter respektive platsbesök författades en text som redogör för dels vissa basfakta om psykologiutbildningen vid lärosätet, dels bedömargruppens intryck av utbildningen på fristående kurser, psykologprogram och forskarutbildning. Dessa texter, så kallade lärosätetsdelar, är författade utifrån en gemensam mall vad gäller rubriker och innehåll. Trots detta skiljer de sig åt något i innehållet beroende på att lärosätets självvärdering eller bedömargruppens platsbesök har fokuserats kring förhållanden som varit särskilt viktiga för lärosätet eller för bedömargruppen och dess arbete med utvärderingen. Bedömargruppens rekommendationer till de olika lärosätena skiljer sig också åt beroende på vilka nivåer utbildningen ges på, hur väl utvecklad utbildningen är och följaktligen vilka åtgärder som gruppen uppfattat vara viktiga för utbildningens fortsatta utveckling vid den individuella institutionen/motsvarande. Det bör också framhållas att bedömargruppen endast kommenterat kursplaner och litteratur där den funnit något särskilt att uppmärksamma.

Efter det att bedömargruppen 10–11 december 2003 gått igenom, jämfört och justerat alla lärosätetexter inleddes arbetet med gruppens generella och nationella intryck och rekommendationer. I fyra olika undergrupper skrev de sakkunniga ner textutkast som sammanfattade referensramarna, bedömargruppens arbetssätt, de gemensamma intrycken av utbildningarna vad det gäller fristående kurser, psykologprogram och forskarutbildning samt generella rekommendationer. Vid ett sista möte 12–13 februari justerade bedömargruppen samtliga lärosätets individuella rekommendationer, utvärderingens generella rekommendationer samt de generella intrycken av fristående kurser, psykologprogram och forskarutbildningar.

Fram till det sista mötet hanterades textutkast om de olika lärosätena på ett sådant sätt att de inte kunde läsas eller påverkas av bedömare som var verksamma vid respektive lärosäte. Berörda sakkunniga har konsekvent lämnat rummet när deras egna lärosäten diskuterats. Vid det sista mötet frångicks denna praxis och texterna betraktades så pass fixerade att det värderande innehållet inte skulle kunna påverkas av berörda sakkunniga.

Planering och koordinering

Vid möten, platsbesök och rapportskrivning har bedömargruppen hela tiden haft Högskoleverkets projektgrupp, bestående av projektledare Magnus Johansson och projektmedarbetare Anna Ahlm och Sara Karlsson, som sekreterare. Dessa har planerat och förberett utvärderingen i alla detaljer, skött kontakterna med de lärosäten som ingått i utvärderingen och samordnat rapportskrivningsarbetet.

Bedömargruppens referensramar

Bedömargruppen har granskat utbildningarnas kvalitet utifrån ett antal kvalitetsaspekter som utgår ifrån förutsättningar, processer och resultat. Kvalitetsaspekterna utgör en tolkning av högskolelag och högskoleförordning. De är generella och gäller samtliga utbildningar som ingår i utvärderingen, såväl fristående kurser från A- till D-nivå, psykologprogram som forskarutbildning.

I det följande specificeras de referensramar som bedömargruppen arbetat utifrån i uppdraget, dvs. tolkningen och operationaliseringen av Högskoleverkets kvalitetsaspekter. Referensramarna anger de generella, överordnade, ramarna för utvärderingen. Specifika påpekanden och förslag till åtgärder och rekommendationer utöver de generella referensramarna kan förekomma i beskrivningarna och värderingarna av de enskilda lärosätena.

Då inget annat anges avses såväl fristående kurser som psykologprogram och forskarutbildning.

Utbildningens förutsättningar

Student-/doktorandgruppens rekrytering och sammansättning

För att ha möjlighet att tillgodogöra sig akademiska studier och möta de krav som dessa ställer är det viktigt att studenterna har tillräckliga förkunskaper. För psykologstudier är det särskilt viktigt med grundläggande kunskaper i matematik och engelska för att kunna tillgodogöra sig metodundervisning och litteratur.

Antagningsprocedur och behörighetskrav ska ge en rättvis tilldelning av utbildningsplatserna till de sökande som har de bästa förutsättningarna att tillgodogöra sig utbildningen. För psykologprogrammet är det väsentligt att de som antas till utbildningen är väl lämpade för yrket. Det är också viktigt att programstudenter ges förutsättningar att gå vidare till forskarutbildning. Antagningsproceduren till forskarutbildningen bör utformas så att den främjar rörligheten mellan lärosätena.

En jämn könsfördelning bland studenter och doktorander är eftersträfvansvärd och fördelningen 60/40 är ett riktmärke. Aktiva åtgärder är viktiga för att uppnå detta.

Åtgärder för att bredda studentrekryteringen till att även inkludera studieovana grupper är viktiga. I samband med detta är det nödvändigt att det finns stöd till de studenter och lärare som behöver det.

Aktivitetsgraden vid heltidsstudier förutsätts ligga kring 40 timmar i veckan för att studenter och doktorander ska kunna avsluta utbildningen inom stipulerad tid.

Lärarkårens sammansättning och kompetens

Det ska finnas ett nära samband mellan forskning och utbildning. Förutsättningar för detta är att undervisningen ges av lärare som har vetenskaplig skolning inom ämnet/ämnesområdet och är aktiva forskare. Det ska finnas forskarutbildade lärare och handledare som både forskar och utbildar. Inom psykologprogrammet är det särskilt viktigt att det finns en balans mellan lärarnas vetenskapliga skolning och yrkesanknutna erfarenhet som kommer studenterna till del.

För att ge en kontinuerligt god undervisning ska lärarkapaciteten vara tillräcklig i förhållande till antal studenter och utbildningens omfattning och nivå. Det bör finnas marginaler för sjukdom och personalomsättning. Vidare bör det finnas en balans i fördelningen av adjunkter, lektorer och professorer inom lärarkåren.

En jämn könsfördelning är eftersträvansvärd inom alla nivåer i lärarkåren och fördelningen 60/40 är ett riktmärke. Aktiva åtgärder är viktiga för att uppnå detta.

Lärarnas arbetssituation

Lärarnas arbetssituation ska ge dem förutsättningar att planera, genomföra och följa upp den egna undervisningen. Lärarnas arbetstidsavtal bör ge utrymme för kompetensutveckling och egen forskning inom ramen för anställningen. Arbetssituationen bör ge lärarna förutsättningar att följa arbetstidsavtalet. Det är viktigt att lärarna har möjlighet att upprätthålla och vidareutveckla sin vetenskapliga och pedagogiska kompetens inom ramen för sin anställning.

Utbildningens organisation

Lednings- och organisationsstrukturen bör vara fysiskt lokaliserad till där undervisningen ges. Det är viktigt att kommunikationen mellan lärosätets ledning och utbildningsföreträdarna är sådan att det är möjligt att arbeta mot gemensamma mål.

Planeringen av utbildningen bör ha god framförhållning. Vid planering av expansion är det viktigt att befintlig verksamhet är konsoliderad.

Ett kriterium i värderingen är i vilken grad psykologiämnet utgör ett eget kärnområde i lärosätets utbildningsprofil eller är ett stödämne till andra ämnen eller program. Det bör vara en målsättning att psykologi i ett längre perspektiv etableras som ett självständigt ämne.

De ekonomiska medlen bör medge laborativa moment där detta är relevant i undervisningen.

Utbildningens organisation ska ha en klar ansvarsfördelning och administrativt stöd. En egen administration är viktig för utbildningens identitet och sammanhållning.

Utbildningens lärare, övrig personal, studenter och doktorander bör vara aktiva i arbetet med att vidareutveckla utbildningen och ska ha formellt inflytande i beredande och beslutande organ. Det är viktigt att ämnets lärare och

studenter också vid flerämnesinstitutioner har formellt inflytande i beredande och beslutande organ.

Infrastruktur

Biblioteket bör vara tillgängligt och erbjuda god tillgång till bibliotekstjänster, litteratur, tidskrifter och databaser inom psykologi och andra relevanta ämnesområden.

Det bör finnas ett bra samarbete mellan biblioteket och utbildningens ledning, lärare och studenter så att olika behov kan mötas. Särskilda kontaktbibliotekarier som är inriktade på ämnet psykologi kan vara stöd till studenter och lärare i ämnet.

Infrastrukturen bör erbjuda arbetsrum, dator och telefon åt lärare och doktorander. Det bör finnas väl dimensionerade och tekniskt utrustade undervisningssalar samt grupprum, läsplatser och mötesplatser för studenterna. Det bör finnas tillgång till datasalar med moderna datorer med basprogram för statistisk bearbetning av data, grafisk framställning av resultat och för redigering av grafik- och ljudfiler vid t.ex. laborationer.

I den utsträckning det är relevant för utbildningen bör det också finnas tillgång till särskilda undervisnings- och forskningslaboratorier och därtill personal för underhåll och undervisning. För undervisningen inom psykologprogram ska det finnas psykologkliniker eller psykologmottagningar som är väl anpassade till omfattningen och inriktningen på den verksamhet som bedrivs där.

Lokaler och utrustning ska ha god tillgänglighet för alla studenter oavsett rörelsehinder eller andra fysiska handikapp.

Process – genomförandet av utbildningen

Undervisningsmetoder

Undervisningsmetoderna ska vara pedagogiskt genomtänkta och anpassade till utbildningens mål och innehåll. Lärarledd undervisning ska ges i sådan omfattning att en tillfredställande kravnivå upprätthålls. Det bör förekomma väl avvägd och ändamålsenlig variation i fråga om föreläsningar, seminarier, grupparbeten, självständiga studier och laborationer.

Handledningen av uppsatser och avhandlingar ska vara reglerad och handledningsprocessen ska vara genomtänkt och välplanerad.

Undervisningsmetoderna på psykologprogrammet bör vara särskilt anpassade till framtida yrkesutövning.

Examinationsformer

Examinationsformerna ska vara pedagogiskt genomtänkta och anpassade till utbildningens mål och innehåll. Det bör förekomma väl avvägd och ändamålsenlig variation i examinationsformerna. Det är positivt om examinations-

tillfällen kan utformas så att de inte enbart innebär kunskapskontroll utan också är ett inlärningsstillfälle. Återkoppling av examinationsresultat bör ge studenterna information om de egna prestationerna och den egna utvecklingen.

Kriterierna för betygssättning vid examination ska vara tydliga. Vid examination av uppsatser ska det framgå hur opposition och försvar viktas i förhållande till själva uppsatsen. Individuella prestationer ska kunna examineras även när studenter skriver uppsats i par.

Examinationsformerna för psykologprogrammet bör vara särskilt anpassade till framtida yrkesutövning.

Kraven för att lägga fram en doktorsavhandling ska vara tydliga. Detta gäller för såväl sammanläggningsavhandlingar som monografier.

Utbildningens uppläggning

Utbildningens mål, innehåll och organisation ska överensstämma med målen i högskolelagen och högskoleförordningen. Psykologprogrammet ska vara en generalistutbildning till psykologyrket.

Utbildningen bör inledas med en introduktion till ämnet, ämnesområdet eller utbildningsprogrammet. Utbildningsplaner, kursplaner och litteraturlistor ska tydligt och rättvisande beskriva utbildningens mål, innehåll och omfattning. Utbildningsplanerna för psykologprogrammet ska tydligt klargöra vilka eventuella terapiinriktningar som ges.

Utbildningen bör svara mot det aktuella kunskaps- och forskningsläget, t.ex. genom kopplingar till pågående forskning och aktuella forskningsresultat. I synnerhet för psykologprogrammet är det viktigt att teoretisk och tillämpad kunskap är väl integrerad. Psykologprogrammet ska också ha god koppling till yrkeslivet.

Vid uppsats- och avhandlingsarbetet är det fördelaktigt om det finns möjligheter för studenter och doktorander att ingå i existerande forskningsprojekt vid lärosätena. Det bör också finnas möjlighet att själv välja ämne.

Utbildningen bör samverka med det omgivande samhället, t.ex. med organisationer i privat eller offentlig sektor, andra akademiska miljöer, nationellt och internationellt. Samverkan bör ske på ett sådant sätt att den främjar utbildningens utveckling.

Utbildningens olika nivåer ska innebära fördjupning och viss breddning i såväl teori som metod. Progressionen ska vara tydlig. Särskilt för psykologprogrammet är det viktigt att olika kurser, moment eller block kombineras och integreras med varandra så att de bildar en helhet.

Forskarutbildningen bör utöver vetenskaplig meritering även ge möjlighet till pedagogisk meritering.

En kritisk och kreativ miljö för utbildningen

Utbildningen ska utvecklas och erbjudas i en kritisk och kreativ miljö. En sådan miljö kännetecknas bland annat av att det finns lärare, studenter och

eventuella doktorander i en sådan omfattning att dynamiska möten, seminarier och diskussioner är möjliga. Det bör också finnas fungerande nätverk av kontakter med närliggande utbildningar, angränsade ämnen och ämnesområden, både nationellt och internationellt.

I en kritisk och kreativ miljö råder en öppen debatt kring olika vetenskapliga teorier och metoder och respekt för olika ställningstaganden. Det ska finnas en medveten strävan att stimulera ett vetenskapligt tänkande.

Utvärdering och kvalitetsarbete

Kursvärderingar och återkoppling av dessa ska utföras systematiskt. Utvärderingarnas resultat bör utgöra underlag för fortsatt utveckling av utbildningen. Kvalitetsarbetet bör vara förankrat i hela personalgruppen.

Genusperspektiv i utbildningen

Bedömargruppen anser att det är viktigt att man vid alla lärosäten förmedlar kunskaper om genusperspektiv samt integrerar och problematiserar dessa i undervisningen. Inom psykologprogrammet ska studenterna förvärva kännedom om sådana samhälls- och familjeförhållanden som påverkar kvinnors och mäns livsbetingelser.

Internationalisering

Utbildningen bör främja förståelse för olika kulturer och för internationella förhållanden. Utbildningens innehåll bör ha ett internationellt perspektiv. För att uppnå detta är det viktigt att studenter, doktorander och lärare har reella möjligheter att t.ex. genom utbyten studera eller undervisa vid lärosäten utomlands samt att utveckla internationella kontaktnät. En viktig förutsättning för studentutbyte är att det finns goda möjligheter att tillgodoräkna sig poäng för utlandsstudier.

För att kunna ta emot utländska studenter krävs att undervisningen på vissa kurser kan ges på engelska.

Utbildningens resultat

Prestationsgrad och genomströmning

Studenter och doktorander bör klara sin utbildning inom beräknade tidsramar. Bedömargruppen analyserar siffror om prestationsgrader och genomströmning i relation till faktorer som kravnivå och studenternas förkunskaper.

Uppföljning

Uppföljningar av de utexaminerades karriär på arbetsmarknaden är viktiga för att få information om utbildningens relevans och underlag för kvalitets-

utveckling. För psykologprogrammet är det viktigt att följa upp studenternas möjligheter till specialistutbildning.

Som en del i utvecklingsarbetet kan nationella och internationella jämförelser göras.

Bedömargruppens generella intryck och rekommendationer

Bedömargruppens generella intryck är att svensk psykologiutbildning i form av fristående kurser, psykologprogram och forskarutbildning i psykologi har god kvalitet, och står sig bra i nordisk och internationell jämförelse. Detta betyder emellertid inte att allt är perfekt och det är bedömargruppens uppgift att uppmärksamma eventuella brister. Bedömargruppen ser det också som sin uppgift att genom rekommendationer bidra till kvalitetsutveckling.

Ämnesmässiga, organisatoriska och ekonomiska förutsättningar

Organisatorisk hemvist

Psykologiutbildningens organisatoriska inplacering skiljer sig åt mellan lärosätena. Vid lärosäten som ger både fristående kurser, psykologprogram och forskarutbildning tillhör psykologiämnet och psykologprogrammet vanligen den samhällsvetenskapliga fakulteten och är en självständig institution med egen styrelse under ledning av en prefekt. Vid lärosäten som enbart ger fristående kurser är det i stället vanligt att psykologiämnet är ett bland flera undervisningsämnen på en institution, antingen samhällsvetenskaplig eller annan flerämnesinstitution exempelvis hälso- och beteendevetenskap eller individ och samhälle. Vid några lärosäten är institutionen och undervisningen geografiskt utspridd. I vissa fall medför detta samordningsproblem.

Ekonomiska förutsättningar

De ekonomiska förutsättningarna skiljer sig åt mellan de olika lärosätena när det gäller fristående kurser på så vis att kurserna klassificeras olika och därmed får olika anslag. Vid vissa lärosäten klassificeras de helt till det samhällsvetenskapliga området och får därmed en relativt låg tilldelning. I andra fall klassificeras de som en kombination av samhällsvetenskapligt och ett annat område, t.ex. medicin, vård eller teknik, med högre tilldelning. Klassificeringen medför för en del lärosäten begränsningar när det gäller att finansiera undervisningens laborativa inslag. Psykologprogrammets anslag följer i regel fördelningen 40 procent samhällsvetenskap och 60 procent medicin.

Det har inte varit möjligt inom denna utvärdering att göra en mer djupgående kartläggning av institutionernas ekonomiska förutsättningar. Det komplexa tilldelningssystemet i kombination med varje universitets fördelningsnycklar och avsättningar för olika ändamål gör förutsättningarna svåra att överblicka. Detta medför också att lärarnas och studenternas möjligheter att

sätta sig in i institutionernas ekonomi är små, vilket i förlängningen kan innebära att de har begränsade möjligheter att påverka.

Lärarna

Lärarkapaciteten varierar mellan de olika lärosätena från god till mycket begränsad. De större lärosätena har goda förutsättningar i form av ett flertal professorer och fast anställda lektorer, och generellt sett få adjunkter. Flera mindre lärosäten har däremot en liten lärarkår och därmed en miljö som är beroende av enskilda individer med personligt engagemang. Miljön blir på så vis sårbar och är känslig för förändringar. Antalet disputerade lärare är i flera fall så litet att det finns små, eller inga, marginaler för faktorer som sjukdom och personalomsättning. Detta kan inverka negativt på möjligheten att bedriva kontinuerligt god undervisningsverksamhet.

När det gäller rekrytering av disputerade lärare talar mycket för att det finns en geografisk komponent som innebär att det är lättare att rekrytera i storstadsregioner, och framför allt i södra Sverige. Emellertid uppstår problem för vissa lärosäten i och med den regionala konkurrens som uppstår när många lärosäten är verksamma på en begränsad geografisk yta. Rekryteringsmöjligheterna påverkas också av hur etablerade lärosätena är samt vilka villkor de erbjuder för kompetensutveckling och egen forskning. Av olika anledningar rekryterar vissa lärosäten främst lärare med utbildning från det egna lärosätet. I ett nationellt perspektiv missgynnar detta rörligheten bland lärarna. På lokal nivå kan det vara hämmande för den kritiska och kreativa miljön.

Könsfördelningen i lärarkåren är generellt sett ojämn. Vanligtvis finns det flest män bland de mest meriterade lärarna, dvs. lektorer och professorer. Under vårterminen 2003 fanns 51 professorer i ämnet psykologi varav endast 9 var kvinnor. De 9 kvinnliga professorerna var fördelade på endast 5 lärosäten. Flertalet av de lärosäten som har forskarutbildning och psykologprogram hade ingen eller högst två kvinnliga professorer. Denna obalans får betraktas som beklaglig och bör uppmärksammas och åtgärdas.

Ett flertal lärosäten står inför en generationsväxling i lärarkåren. Bedömargruppen menar att det är viktigt att förbereda detta med hjälp av en rekryteringsstrategi. En sådan bör aktivt verka för att skapa en jämn könsfördelning i lärarkåren.

På de mindre lärosätena bedrivs en stor del av undervisningen, i synnerhet på A- och B-nivå, av adjunkter. Adjunkterna fyller en viktig roll inom grundutbildningen men har ofta begränsad erfarenhet av forskning. Därigenom riskerar kopplingen mellan undervisning och pågående forskning att bli svag. I de fall då professorer knutits till mindre lärosäten, undervisar dessa i regel endast på C- och D-nivå vilket betyder att de inte möter majoriteten av studenterna.

Lärarnas möjligheter till kompetensutveckling och till att bedriva egen forskning är mycket begränsade vid såväl större som mindre lärosäten. I regel finns arbetstidsavtal som anger i vilken utsträckning forskning kan bedrivas

inom ramen för anställningen. I några fall ger inte arbetstidsavtalen utrymme för forskning. Ett betydligt vanligare problem är dock att hög arbetsbelastning för lärarna gör det svårt att utnyttja de utrymmen som föreskrivs i avtalen. Det innebär att det finns en betydande övertidsproblematik vid ett flertal lärosäten. Det finns en risk att forskningsanknytningen i undervisningen försvagas eller helt försvinner.

Beträffande lärarnas yrkeserfarenhet så lyfts flera olika specialkompetenser fram på de flesta lärosäten. Naturligt nog är de flesta inriktade på aspekter av psykologyrket och många lärosäten har personal med sådan kompetens.

Infrastruktur

Institutionerna eller motsvarande är generellt sett lokaliserade i moderna och ändamålsenliga lokaler. Undervisningslokalerna är välförsedda med teknisk utrustning för audio- och visuell presentation av undervisningsmaterial. Utrustningen inkluderar modern apparatur för databaserad presentation. Flera lärosäten använder studentportaler för kommunikation över Internet.

Ett vanligt problem är att undervisningslokalerna inte är dimensionerade för de stora studentgrupper som antas. Detta gäller stora föreläsningssalar, mindre gruppum och uppehållsrum för studenterna. Överlag är undervisningslokalerna handikappanpassade med framkomlighet för t.ex. rullstolar.

På forskarutbildningen erbjuder lärosätena de flesta av sina doktorander skriv- och läsplatser. Vid några lärosäten får doktoranderna egna tjänsterum med dator och telefon men det är vanligare att två eller flera doktorander delar rum. Några institutioner utrustar sina forskarstuderande med bärbara datorer för att underlätta arbetet hemma och vid institutionen.

Biblioteken är genomgående centralt placerade vid lärosätena. Med få undantag är de relativt moderna och nybyggda samt har en hög standard vad gäller böcker, tidskrifter och elektroniska databaser. De problem som noterats är att lokalutrymmet ibland är knappt, men det pågår på flera ställen arbete med att frigöra framför allt fler läs- och skrivplatser.

När tillgången på litteratur anses bristfällig har flera lärosäten kompenserat detta med att underlätta litteratursökningen vid andra bibliotek. Samtliga lärosäten har genom Internet god tillgänglighet till de databaser som används mest frekvent inom ämnet. Ett generellt intryck är att lärosätena har ett väl fungerande samarbete mellan bibliotek och studenter, lärare och utbildningsansvariga. Några lärosäten har också en kontaktbibliotekarie, som är speciellt inriktad på ämnet psykologi, vilket bedömargruppen ser som ett bra initiativ.

I genomsnitt går det 4,5 studenter per dator på grundutbildningen. Här har de mindre lärosätena en fördel med en något högre datortäthet än de större lärosätena.

Bedömargruppen ser positivt på de satsningar som gjorts för att bygga upp laboratorier och att använda dem i undervisningen. Tillgången till laboratorier varierar dock mellan lärosätena och den ekonomiska tilldelningen till grund-

utbildningen utgör ibland en begränsning. En risk är också att laboratorier blir personberoende och när enskilda nyckelpersoner flyttar riskerar laboratorierna därmed att bli stående obemannade och använda i liten grad. Dessutom kräver laboratorier tillgång till teknisk assistans och underhåll.

Dimensioneringen av och utrustningen vid psykologprogrammets egna psykologkliniker är tillfredställande, men med avsevärda variationer.

Kritisk och kreativ miljö för utbildningen

Samtliga lärosäten framhåller betydelsen av en kritisk och kreativ miljö och ser den som en grundläggande dimension i en högskoleutbildning. Det finns en medveten strävan mot att stimulera ett vetenskapligt tänkande.

Lärosätena betonar att man genom att utveckla det allmänna klimatet för både studenter och lärare vid lärosätet kan bidra till att stimulera det kreativa tänkandet vid institutionen. Det finns en medvetenhet om att ett energiskt och engagerat lärarkollegium utgör en viktig förutsättning för att de studerande får arbeta i en miljö som präglas av vitalitet och inspiration.

Det skiljer sig åt mellan olika lärosäten i vilken utsträckning man har lyckats utveckla ett konstruktivt samarbete med andra institutioner. För universitetens del gäller detta även i vilken utsträckning olika enheter och avdelningar inom samma institution samarbetar med varandra.

Bedömargruppen noterar att det finns en variation i hur väl lärosätena har lyckats att skapa en kritisk och kreativ miljö. Ett problem som uppmärksammas är att det i små miljöer kan vara svårt att stimulera till en dynamisk diskussion eftersom lärar- och studentgruppen är liten.

Ett annat problem är bristande öppenhet inför olika vetenskapliga teorier och metoder. Undervisningen i vetenskaplig metod är i regel fokuserad på kvantitativa, statistiska metoder. Även om ett sådant fokus är både rimligt och förståeligt utifrån dominerande vetenskapsteoretiska synsätt och problemområden, så menar bedömargruppen likaväl att en mer integrerad metodundervisning, och större öppenhet för olika vetenskapliga metoder, är att rekommendera. Det finns också exempel på bristande öppenhet i synen på olika terapeutiska inriktningar och metoder inom psykologprogrammet.

Rekommendationer

- Arbetstidsavtalet bör innehålla tid för kompetensutveckling och forskning inom tjänsten av en omfattning som ger lärarna reella möjligheter till egen forskning. Lärarna bör ges förutsättningar att utnyttja den forskningstid som anges i avtalet.
- Generationsväxlingen i lärarkåren bör förberedas genom en rekryteringsstrategi.
- Jämn könsfördelning i lärarkåren bör aktivt eftersträvas. Strategier bör skapas för att rekrytera fler kvinnliga professorer.
- Öppenhet i synen på olika vetenskapliga metoder bör eftersträvas i metodundervisningen.

Studentinflytande

Studentinflytandet skiljer sig åt mellan de fristående kurserna och psykologprogrammen.

När det gäller studentinflytande inom de fristående kurserna är förutsättningarna olika beroende på ämnets organisatoriska hemvist. Vid flerämnesinstitutioner är inte alltid studenterna från psykologiämnet representerade i beredande och beslutande organ. Vid några av dessa har man ändå lyckats åstadkomma goda möjligheter till inflytande genom att studenter ingår med representanter i organ på ämnesnivå. Ett gott exempel i detta avseende är Karlstads universitet där studenter från alla nivåer av fristående kurser finns med i ämnesrådet. Vid Luleå tekniska universitet har studenterna inflytande via sitt programråd.

Inom psykologprogrammen är det formella studentinflytandet i beredande och beslutande organ generellt bättre utvecklat och engagemanget bland studenterna större.

Kursvärderingar utförs vid samtliga lärosäten men återkopplingen till studenterna saknas vid vissa lärosäten. I vilken utsträckning resultaten av kursvärderingarna används som underlag för fortsatt kvalitetsarbete och kursutveckling varierar stort mellan lärosätena.

Rekommendationer

- Studenterna bör informeras om sina möjligheter till formellt inflytande i beredande och beslutande organ.
- Möjligheter till studentinflytande bör skapas på ämnesnivå för psykologistudenter vid flerämnesinstitutioner.
- Rutiner för att ge studenterna återkoppling på kursvärderingarnas resultat bör utformas.

Genusperspektiv

Det varierar avsevärt hur väl lärosätena förmedlar kunskaper om genusperspektiv. Genusperspektiv tas upp i undervisningen på olika sätt. På vissa lärosäten berörs det något inom t.ex. utvecklingspsykologi och socialpsykologi medan andra lärosäten håller hela kurser. Vid några lärosäten är man extra uppmärksam på genusperspektiv. Som förebild kan nämnas Lunds universitet där man mottagit fakultetens jämställdhetspris och årligen delar ut pris till bästa C- och D-uppsats med genusperspektiv.

Med vissa undantag finns en öppenhet bland lärarna inför att integrera genusperspektiv i undervisningen. Vid flera lärosäten finns samtidigt en osäkerhet kring hur detta kan göras i psykologiundervisningen och man säger sig ha svårt att hitta vetenskapligt förankrad litteratur i ämnet. Vid några lärosäten beaktas genusperspektiv inte alls, vilket får ses som en brist.

Det vanligaste sättet på vilket lärosätena presenterar genus är som gruppvariabel, dvs. med betoning på skillnader och likheter mellan könen. Mer sällan behandlas genus som stimulusvariabel, dvs. hur respektive kön uppfattas och behandlas. Detta perspektiv borde uppmärksammas.

Rekommendation

- Genusperspektiv bör integreras och problematiseras i undervisningen i betydligt större utsträckning.
- I undervisningen bör betoningen i större utsträckning läggas på genus som stimulusvariabel.

Mångfaldsperspektiv

Vid några få lärosäten har initiativ tagits till att fokusera frågor kring etnisk och social mångfald i psykologiundervisningen. Lärare som reflekterat över dessa frågor menar att psykologin befinner sig långt från den aktuella forskningsfronten och behöver bli bättre på att med bredare perspektiv undersöka, belysa och förstå fenomen inom dessa områden. Vid några lärosäten finns undervisning som fokuserar kulturella perspektiv, vilket bedömggruppen ser som lovvärt.

Internationalisering

Generellt sett är internationaliseringsperspektivet väl utvecklat såtillvida att de icke-svenska, främst anglosaxiska/amerikanska, inslagen i undervisningen är många. En stor andel av litteraturen är på engelska och i flera fall ges, eller finns beredskap att ge, hela kurser på engelska. Detta främjar internationellt utbyte. Det finns dock skäl att reflektera över om det engelska språkets dominans utestänger studenter och lärare från andra språk- och kulturfärer. Diskussioner om tvärkulturella perspektiv och etnisk mångfald förekommer relativt sällan.

Studenterna har i regel möjlighet att delta i internationellt utbyte, exempelvis genom lärosätenas Nordplus- och Sokrates-/Erasmus-avtal. Det är ofta den enskilde studenten som är drivande. På institutionsnivå eller motsvarande är arbetet med att främja internationellt studentutbyte i allmänhet nytt och under utveckling.

Tillgodoräknande av poäng för utlandsstudier kan vara problematiskt, i synnerhet på psykologprogrammet där en vanlig inställning är att kurserna måste vara direkt jämförbara. Bedömggruppen ställer sig kritisk till detta och menar att internationellt studentutbyte ger ett mervärde utöver kursinnehåll.

På de flesta lärosäten har lärarna ett brett internationellt kontaktnätverk som ofta används i forskningssammanhang och ibland utnyttjas för student-

och lärarutbyten. Lärarnas höga arbetsbelastning kan dock vara ett hinder för att upprätthålla de internationella kontakterna.

Inför framtiden kommer utvecklingen på den europeiska arenan sannolikt att få stora återverkningar. Ökad student- och lärarmobilitet är en målsättning, liksom utvecklandet av gemensamma utbildningssystem. Detta kommer att ställa nya krav på internationell kommunikation och gränsöverskridande nätverksarbete. Behovet av stöd, exempelvis i form av språkundervisning, kommer att öka.

Rekommendation

- Tillgodoräkandet av poäng från utlandsstudier bör underlättas.

Samverkan

Samverkan med det omgivande samhället är omfattande. Den yttrar sig bl.a. i uppdragsutbildningar och i att studenterna medverkar i projekt inom offentlig och privat sektor. Påbyggnadsutbildningar för yrkesverksamma, inklusive specialistkurser för psykologer, är också vanliga. Inom psykologprogrammet sker samverkan med avnämare och allmänhet i samband med studenternas egenterapi, praktik och terapeutiska arbete. Arbets- och organisationspsykologi är ett annat område som utmärker sig för omfattande samverkan med det omgivande samhället. Samverkan sker ibland av ekonomisk nödvändighet i form av uppdragsutbildning. Det finns då en risk att lärarresurser tas från den ordinarie undervisningen. I regel har dock samverkan positiva effekter på undervisningen genom att ge bättre integrering av teori och praktik.

Även inom den akademiska miljön är samverkan utbredd. Psykologins bidrag till andra utbildningsprogram, såsom lärarutbildning, personal- och arbetslivsprogram och socionomprogram, är många. Vid flera lärosäten anordnas öppna dagar för att presentera pågående forskning och andra verksamheter. Universitetsinstitutionerna medverkar i nationella och internationella forskningssamarbeten och i vissa fall även forskarskolor. Många högskolor har ett utvecklat samarbete med närliggande universitet när det gäller forskning och undervisning. Bedömargruppen menar att flera av dessa högskolor behöver vidga sina kontaktnät för att på så vis uppnå större bredd och minskat beroende.

Fristående kurser

Historik

I slutet av 1800-talet utvecklades psykologiämnet till en självständig vetenskap i Sverige. Psykologi som akademiskt ämne inrättades i Uppsala år 1909, därefter i Lund 1913, i Göteborg 1918 och i Stockholm 1937. Uppsala universitet var

1948 först med att inrätta en professur i psykologi. Därefter följde Stockholms universitet 1953, Lund 1955 och Göteborgs universitet 1956.

Under senare delen av 1900-talet och i början av 2000-talet har psykologi som huvudämne expanderat kraftigt till att omfatta 20 lärosäten.

Tabell 1. Utvecklingen sedan 1975 för lärosäten som enbart ger fristående kurser i psykologi.

	Ämnet etableras	Fil.kand. i ämnet	Fil.mag. i ämnet
Högskolan i Borås	1993	1998	ges ej
Högskolan Dalarna	1995	1997	ges ej
Högskolan i Gävle	2001	2002	2003
Högskolan i Halmstad	1990	1994	1998
Högskolan i Jönköping	1975 (ca)	1995 (ca)	ges ej
Högskolan i Kalmar	1998	2003	ges ej
Högskolan Kristianstad	1975 (ca)	1994	1996
Högskolan i Trollhättan/Uddevalla	1991	1995	1999
Karlstad universitet	1993	1993	1999
Luleå tekniska universitet	1975	1996	1996
Mitthögskolan	1981	1993	1993
Mälardalens högskola	1996	1998	1999
Växjö universitet	1975	1983	1999

Nulägesbeskrivning och analys

Av de 20 lärosäten som ingår i utvärderingen ger 16 fristående kurser upp till magisterexamen. Vid Högskolan i Borås, Högskolan Dalarna, Högskolan i Jönköping och Högskolan i Kalmar ges fristående kurser upp till kandidatexamen.

Vid många lärosäten har ämnet psykologi en lokal profil, vilket kan bidra till ämnets attraktionskraft för studenter och lärare nationellt. Exempel är idrottspsykologi vid Högskolan i Halmstad och miljöpsykologi vid Högskolan i Gävle. Profileringen medför i vissa fall bättre finansieringsmöjligheter. Ett dilemma för lärosäten med få disputerade lärare med litet utrymme för forskning, är att den lokala forskningsprofilen kan bli tämligen smal och personberoende. Särskilt vid handledning av uppsatsarbeten är detta kritiskt.

I några fall är psykologi ett stödämne till andra ämnen och lokala program vilket kan vara det enda alternativet för att psykologin ska kunna existera vid ett lärosäte. I sådana fall är det positivt att ämnet kan finnas vid lärosätet, men i ett längre perspektiv bör det vara en målsättning att psykologi etableras som ett självständigt ämne. Det kan finnas risk för att ämnets förankring i vetenskapligt tänkande och i en forskningsbaserad undervisning urholkas om ämnets natur som stödämne permanentas över längre tid. Ämnets status som stödämne kan medföra att ekonomin inte tillåter annan verksamhet än

undervisning. Arbetsbördan blir därmed tung för lärarna som tvingas arbeta på övertid för att upprätthålla forskningsanknytningen i undervisningen.

Studenter

Antalet studenter varierar avsevärt mellan lärosätena. År 2002 var det totala antalet helårsstudenter i psykologi på fristående kurs ca 4 000, med en variationsvidd från ca 70 vid Högskolan Dalarna till ca 425 vid Göteborgs universitet.

På samtliga lärosäten, med undantag för idrottspsykologi vid Högskolan i Halmstad, är en stor majoritet av de studerande kvinnor. Det finns en medvetenhet om den ojämna könsfördelningen men få lärosäten har aktivt sökt rekrytera fler män till ämnet. Ett undantag är Mälardalens högskola som har gjort riktad rekrytering genom att lyfta fram bredden i ämnet för att även attrahera män.

I allmänhet är söktrycket till fristående kurser i psykologi högt, i synnerhet på A- och B-nivå. I regel sjunker söktrycket avsevärt till C- och D-nivån. Detta kan bero på att många studenter läser A- och eventuellt B-kurs som del i annan utbildning. Generellt är studenternas förkunskaper goda och många har läst andra ämnen eller program innan de börjar med psykologi. Brister i engelska, svenska och matematik förekommer dock. På några håll erbjuds stödundervisning i dessa ämnen.

Ansträngningar för att bredda rekryteringen till att inkludera fler studenter från studieovana miljöer görs särskilt vid Högskolan Kristianstad och Högskolan i Borås.

Undervisning

Fristående kurser på alla lärosäten visar progression i form av fördjupning och bredd på respektive nivå. En del av de mindre högskolorna har aktivt försökt anpassa sig till ett större universitet i närheten när det gäller kursplaner, kurslitteratur, och kursformat. Detta gör det lättare för studenterna att kunna byta lärosäte.

I regel ingår metodundervisning på alla nivåer vilken successivt görs alltmer avancerad. Vid de flesta lärosäten ligger betoningen på kvantitativa metoder medan kvalitativ metod endast förekommer i liten utsträckning. I övrigt ingår vanligtvis fempoängskurser i kärnområden såsom kognition, personlighet, biologisk psykologi, utvecklingspsykologi och socialpsykologi. Vid de flesta lärosäten utgör D-uppsatsen 10 poäng, men vid ett fåtal utgör den 15 poäng med integrerad metodundervisning.

Det är vanligt att ett uppsatsarbete görs redan på B-nivå, där studenter ofta skriver gemensamt i grupper om upp till fem personer. Flera lärosäten har prövat att ta bort B-uppsatserna men har återinfört dessa eftersom de har visat sig vara en viktig förberedelse inför uppsatsarbete på C- och D-nivå.

På C-nivå är det brukligt att studenterna skriver uppsatsen i par, medan man på D-nivå ofta gör det möjligt för, alternativt rekommenderar, studen-

terna att skriva enskilt. Bedömaregruppen anser att det kan vara en nackdel för studenterna att inte ha gjort ett individuellt uppsatsarbete om de vill söka till forskarutbildning. Det är under alla omständigheter viktigt att studenterna kan få en individuell bedömning.

Vid alla lärosäten används *Publication manual of the American Psychological Association*, vanligen kallad APA-manualen, som mall och rekommendation för hur uppsatserna ska disponeras. Oppositions- och försvarsförfarande ingår som en del av uppsatskursen. Bedömningskriterierna för viktning av opposition och försvar i förhållande till uppsatsen är emellertid otydliga på flera håll.

Generellt sett är prestationsgraderna tillfredsställande på A- och B-nivå. Genomgående sjunker dock prestationsgraden på C- och D-nivå, något som bör analyseras och åtgärdas vid flera lärosäten. Flera förklaringar är möjliga. Det kan röra sig om att uppsatsarbetet är för omfattande för att rymmas under en termin, eller om att studenterna förvärvsarbetar vid sidan av studierna. Vid några lärosäten anordnas schemalagda möten där studenternas uppsatsarbeten granskas kontinuerligt i syfte att underlätta för dem att bli klara inom tidsramen. Detta är föredömligt.

Av självvärderingar och intervjuer på platsbesök är det bedömaregruppens intryck att fristående kurser i psykologi på heltid i allmänhet inte kräver 40 timmars studier per vecka. Aktivitetsgraden är generellt sett bristfällig.

Undervisningsformerna utgörs på A-nivå främst av föreläsningar, medan grupparbeten, seminarier och laborationer tillkommer på högre nivåer. Generellt sett efterlyser studenterna fler seminarier och lärarledda diskussioner. Den allmänna trenden är att mer varierade undervisningsformer och pedagogik inspirerad av problembaserat lärande utvecklas.

Examinationsformerna visar ändamålsenlig variation. Återkopplingen av resultaten till studenterna ger emellertid ofta otillräcklig information.

Introduktionen av nya studerande är vid de flesta lärosäten god. Där introduktion saknas har detta fått negativa konsekvenser bl.a. i form av bristande studentinflytande.

Framtiden

Inför framtiden är ett antal tyngdpunktsförändringar inom psykologiämnet troliga. Sannolikt kommer skillnaderna att accentueras mellan lärosäten som har resurser att bedriva forskarutbildning i psykologi och lärosäten som saknar dessa möjligheter. För de förra gäller det att fortsätta dra nytta av den existerande forskningsmiljön vid det egna lärosätet. För de senare är en möjlig utveckling att psykologiämnet differentieras regionalt för att bättre passa in i respektive lärosätes profil och lokala programsatsningar. Början till en sådan utveckling kan redan skönjas, t.ex. i form av idrottpsychologi, miljöpsykologi och teknisk psykologi.

För att ge framtida studenter i psykologi en grundläggande vetenskaplig skolning krävs att det kritiska tänkandet stimuleras i undervisningen. Då bör

också den vetenskapliga basen för den psykologiska kunskapen ägnas mer uppmärksamhet, t.ex. i form av ontologiska och epistemologiska diskussioner. Högskolelagen gör en koppling mellan å ena sidan studenternas förmåga att göra självständiga och kritiska bedömningar, att formulera och lösa problem, och å andra sidan beredskapen att möta förändringar i arbetslivet. I detta perspektiv kommer pedagogiken i centrum. Utvecklingen mot mer studentaktiva undervisningsformer kommer förmodligen att fortsätta. Lärosätena kommer exempelvis att behöva reflektera över om det verkligen är ändamålsenligt att de första terminerna i huvudsak ägnas åt storgruppsundervisning, medan uppsatsarbete med de mest vetenskapligt meriterade lärarna reserveras för senare skeden av studierna. Vidare är det troligt att grupparbeten och andra former av samarbete blir alltmer betydelsefulla.

Generella rekommendationer

- De mest vetenskapligt meriterade lärarna bör i större utsträckning undervisa också på A- och B-nivå.
- Åtgärder bör införas för att öka prestationsgraden på C- och D-nivå, t.ex. kontrollstationer i uppsatsarbetet.
- Återkopplingen av studieprestation till studenterna bör förbättras.
- Viktningen av opposition och försvar vid betygssättning av uppsatser bör förtydligas.
- När C- och D-uppsatser skrivs i par ska den individuella prestationen gå att värdera och examinera.
- Jämnare könsfördelning bland studenterna bör eftersträvas t.ex. genom aktiva åtgärder för att rekrytera fler män.

Psykologprogram

Psykologutbildningens utveckling

Psykologutbildningens innehåll stadfästes för första gången i 1953 års studieordning då den kom att innehålla ämnena pedagogik, psykologi och sociologi samt – om man ville – statistik. Det var en rent akademisk utbildning och ämnena pedagogik och psykologi betraktades som likvärdiga. Förutsättningen för att erhålla behörighet som biträdande respektive självständig psykolog var filosofie kandidatexamen respektive filosofie licentiatexamen med antingen pedagogik eller psykologi som huvudämne. Därtill krävdes praktik som emellertid låg helt utanför de akademiska studierna. Alltsedan denna tidpunkt fortsatte diskussionerna om hur utbildningen egentligen skulle se ut och främst debatterades de tillämpade momentens plats. Sådana ingick endast i liten utsträckning och då främst inom pedagogikämnet. Under slutet av 60-talet var de flesta överens om att utbildningen borde vara en sammanhållen femårig utbildning. Det skulle dock ta relativt lång tid innan detta önskemål tillgodosågs.

Med 1969 års studieordning förändrades såväl den lägre som den högre psykologutbildningen. Det kom en påbyggnadsutbildning i psykologi med tillämpningsinriktning (TIG-utbildningen) där praktik ingick tillsammans med kurser i utredning och behandling, socialkunskap, problemformulering och självständigt arbete. Denna utbildning började höstterminen 1971 och lästes under tredje året i en speciell utbildningslinje för blivande psykologer vilken ersatte den tidigare filosofie kandidatutbildningen. Under perioden 1969–1972 ersattes de äldre filosofie licentiatutbildningarna av tvååriga provisoriska psykologexamensutbildningar i psykologi eller pedagogik. Många av de kurser som ingick i dessa utbildningar kunde också ingå i forskarutbildningarna.

Provisorierna avskaffades 1972 då den första utbildningen för psykologexamen startade, den s.k. PEG-utbildningen. Det var en tvåårig yrkesförberedande utbildning som byggde på en grundläggande filosofie kandidatexamen/motsvarande. Denna utbildning, som hade ett begränsat antal platser, byggdes upp med fokus på psykologens arbetsfunktioner, nämligen utredning av individer, grupper och organisationer och av den fysiska miljön. För första gången infördes såväl arbete med klienter som egen erfarenhet av behandling i utbildningen. Psykologutbildningen var dock fortfarande delad och någon garanti för att komma in på de sista två åren fanns inte.

År 1978 kom den statliga psykologlegitimationen som byggde på en femårig psykologutbildning vilket så småningom resulterade i att det inrättades en sammanhållen femårig psykologlinje år 1982.

Inrättandet av TIG- respektive PEG-utbildningarna innebar också en förändring av organisationen och administrationen av dem. Dåvarande universitetskanslersämbetet betonade i sin proposition att dessa båda utbildningar skulle ha en bred beteendevetenskaplig inriktning och inte vara delar av eventuella befintliga avdelningar för tillämpad psykologi. Ansvaret för utbildningarna anförtroddes de s.k. beteendevetenskapliga institutionsgrupperna (sociologi, pedagogik och psykologi), vilka kom att ledas av en egen prefekt, studierektor, institutionsgruppskollegium och – sedermera – styrelse. Medel för utbildningarna tilldelades dessa institutionsgrupper direkt.

Med 1977 års studieordning avskaffades dock alla institutionsgrupper. Vid universiteten i Lund, Umeå och Uppsala ersattes de av institutioner för tillämpad psykologi, medan verksamheten i Göteborg och Stockholm fortsättningsvis bedrevs inom de psykologiska institutionerna. Inför läsåret 1996/97 gick de båda psykologiinstitutionerna i Uppsala samman, vilket också skedde i Umeå och Lund under slutet av 1990-talet.

Då den femåriga psykologlinjen sjösattes 1982 var det viktigt att alla lärosäten som då gav psykologutbildning hade samma utbildningsplan. De kom överens om en sådan eftersom utbildningen ansågs vara en generalistutbildning, vilket innebar att man efter genomgången utbildning skulle kunna arbeta inom vilket som helst av psykologens verksamhetsområden. Under de första två åren skedde grundläggande studier i ämnet psykologi, som sedan följdes av mera tillämpade kurser under det tredje året och därefter. I princip

behölls innehållet i PEG-utbildningens arbetsfunktionskurser med inriktning mot utredning och åtgärder avseende individer, grupper, organisationer och samhälle. Det självständiga arbetet omfattade 20 poäng. En betydande förändring i 1982 års utbildning var att man inom dess ram skulle ge en grundläggande psykoterapiutbildning motsvarande dåvarande ”steg ett”.

I samband med 1993 års studieordning luckrades likformigheten upp. Utbildningsplanens innehåll behölls dock i stort sett, medan poängomfattningen kunde variera mellan lärosätena inom utbildningens alla kurser utom praktik- och uppsatskurserna.

Psykologprogram ges sedan 1995 även av Linköpings universitet och sedan 2002 även av Örebro universitet. Framför allt utbildningen i Linköping har en annan struktur än de äldre universitetens, t.ex. i fråga om praktikkursen.

Psykologutbildningen idag – nulägesbeskrivning och analys

Psykologprogram finns vid sju universitet: Göteborgs universitet, Linköpings universitet, Lunds universitet, Stockholms universitet, Umeå universitet, Uppsala universitet och Örebro universitet. Utbildningen omfattar 200 poäng.

Idag har de flesta universitet omarbetat sina utbildningar och tagit fasta på sina starka sidor vilket innebär att programmen kan se olika ut. En konsekvens av detta är att det blivit svårare för studenter att byta studieort.

Utvecklingen av mer profilerade psykologprogram har också väckt oro hos studenterna beträffande deras möjligheter att gå vidare till specialistutbildning. Bedömarens uppfattning är att psykologprogrammen, trots olika terapeutiska inriktningar, är likvärdiga och vid samtliga lärosäten ger en generalistutbildning. Det är dock ett problem att specialistutbildningar kan ha olika antagningskrav. Enligt bedömarens mening är det därför mycket viktigt att studenterna ges information om utbildningens innehåll inför sitt val av utbildning.

Psykologprogrammet är både en professionsutbildning och en akademisk utbildning som ger behörighet till forskarutbildning. Bedömarens grupp har noterat att balansgången däremellan är svår.

Överlag är psykologprogrammen genomtänkta utifrån ambitionen att göra olika kopplingar till yrkeslivet med patientverksamhet, arbetsmiljö, organisationsarbete, stödkontakter med ungdomar, mentorsverksamhet via äldre kollegor etc. Däremot efterfrågar bedömarens grupp en starkare forskningsanknytning vid flera lärosäten och såg gärna att det fanns resurser att låta professorerna och andra forskningsaktiva lärare undervisa mer på psykologprogrammet.

Det pågår ett kontinuerligt förändringsarbete för att hitta den bästa kombinationen av innehåll för de 200 poäng som utbildningen omfattar. Det är ett gott tecken på att utbildningen följer samhällsutvecklingen, men samtidigt finns ett dilemma. Å ena sidan finns ett behov av att skapa en relativt stabil kunskapsbas som är kärnan i professionen. Å andra sidan utvecklas

ständigt nya forskningsområden som arbetar för att vinna mark inom de 200 poängen.

En dogmatisk syn på vad som är det bästa innehållet i utbildningen för med sig en ovilja att låta studenterna tillgodoräkna sig poäng från t.ex. utlandsstudier inom programmet. Studier utomlands kompliceras ytterligare av att möjligheten ges främst terminen före, eller samma termin som, examensarbetet. Bedömargruppen ser studenternas möjligheter att förlägga en del av utbildningen utomlands som ett viktigt led i internationaliseringsarbetet och uppmuntrar därför utbildningarna att ge reella möjligheter till detta.

Söktrycket till psykologprogrammet är högt och antagningspoängen är hög. Studenterna som kommer in på programmet har goda förkunskaper och hög studiemotivation. Det finns goda förutsättningar att ge undervisning på en kvalificerad nivå.

Undervisningsmetoderna uppvisar en ändamålsenlig variation och lärosätena har liknande ambitioner, t.ex. i fråga om hög studentaktivitet. Alternativa inslag ökar med ökande progression i programmet. Detta kan ses som en medveten prioritering av resurserna. Linköpings universitet utmärker sig genom att konsekvent tillämpa problembaserat lärande i undervisningen.

Examinationsformerna är generellt anpassade till de olika kunskapskrav som psykologyrket och psykologrollen ställer. Återkopplingen ger emellertid ofta studenterna otillräcklig information om studieprestation och kunskapsutveckling.

Genomströmningen i psykologprogrammet vid de olika lärosätena varierar relativt mycket. Ett stickprov som inkluderar samtliga studenter som antogs höstterminen 1996 visar på detta. Efter den stipulerade utbildningstiden om tio terminer hade som mest 56 procent tagit examen och som lägst endast 6 procent. Efter elva terminer hade som mest 81 procent tagit examen och som lägst endast 26 procent. Efter 13 terminer är siffrorna 81 procent respektive 63 procent. Bedömargruppen anser att en godtagbar genomströmning bör ligga på minst 50 procent efter tio terminer.

Psykologprogrammet är en lång utbildning och anledningarna till att studenter inte tar ut examen är många. För en del studenter är orsaken att de valt fel utbildning och relativt tidigt byter till en annan utbildning. För andra studenter innebär den långa studietiden att de bildar familj och/eller förvärvsarbetar under sin utbildningstid. Studenter som tagit studielån innan de påbörjade sina studier på psykologprogrammet har ibland problem att få studiemedel för hela utbildningen och måste arbeta vid sidan av.

Det finns exempel på att kurserna på psykologprogrammet är nivåbestämda. Bedömargruppen ser positivt på detta eftersom det kan möjliggöra för studenter som väljer att inte fortsätta på psykologprogrammet att ändå tillgodoräkna sig tagna poäng t.ex. i en generell examen.

Könsfördelningen i studentgruppen är ojämn vid samtliga lärosäten. I genomsnitt är 72 procent kvinnor. Samtliga lärosäten är medvetna om den

ojämna könsfördelningen men några konkreta åtgärder för att åtgärda detta har bedömaregruppen inte uppmärksammat.

Rekryteringen av studenter från psykologprogrammet till forskarutbildningen är problematisk. Dels är många av studenterna inriktade på en yrkeskarriär, dels innebär begränsade studiemedel att finansieringen är svår.

Det är bedömaregruppens mening att lärosätena, inte minst för att främja lärarekrytering i framtiden, bör se över vad de kan göra för att attrahera programstudenter och psykologer till forskarstudier. Utveckling och befastande av psykologyrkets kompetensområden är avhängigt den forskning som bedrivs inom psykologin som vetenskap i allmänhet och den forskning som är kopplad till professionens specifika verksamhetsområden i synnerhet, anser bedömaregruppen.

Psykologyrkets utveckling

Omkring mitten av 1900-talet började psykologyrket etableras så sakteliga i Sverige. De första psykologerna var få och fanns i huvudsak inom barnpsykiatri i Stockholm. De första militärpsykologerna, skolpsykologerna och arbetspsykologerna tog därefter plats.

Yrket utvecklades ur ett samhälleligt behov, vilket har åtminstone två implikationer. Den ena är att psykologyrket inte ersatte något redan befintligt yrke. Etableringen inom nya områden och utvecklingen av nya metoder och funktioner har tvärtom lagts till och hittills i princip inte medfört att de gamla har övergivits. Den andra är att utvecklingen av yrket i stort sett har varit parallell med framväxten av olika delar av välfärden.

Från 1970-talet och framåt har yrket etablerats i snart sagt varje del av den offentliga sektorn: barnomsorg, kriminalvård, socialtjänst, äldreomsorg och många områden inom hälso- och sjukvården. Under denna tid utvecklades också olika typer av behandlingsmetoder, relevanta inom respektive verksamheter.

Något tiotal år senare blev inslaget av metoder för att förebygga ohälsa i vid mening mer markant, och inkluderade t.ex. organisationsutveckling. Samtidigt utvecklades det neuropsykologiska kunnandet snabbt och tog sig uttryck i såväl diagnostiska som behandlande metoder.

Psykologyrket är således ungt, vilket bl.a. har medfört att kåren vuxit kraftigt de senaste åren. Kunskapsutvecklingen inom psykologi är snabb och intresset för psykologi sprider sig till allt fler verksamhetsområden. Omhändertagande vid kriser och katastrofer, medling i olika mellanmänniska sammanhang, positiv och negativ påverkan i arbetslivet, tillförsel av psykologisk kunskap i olika rättsliga sammanhang är nya och nygamla exempel på uppgifter för psykologer som är i tilltagande.

Forskningsmetodik och ett vetenskapligt synsätt kan, förutom att stärka den egna professionen, utveckla den psykologiska kunskap som idag finns inom ett stort antal områden. Exempelvis kan utvecklingspsykologin bidra till att sprida och befästa kunskap i samhället om hur man kan arbeta pre-

ventivt för att förhindra utveckling av psykisk ohälsa. På motsvarande sätt kan neuro- och biologisk psykologi verka för utbyte och integration mellan psykologprofessionen och det medicinska fältet. Inom området organisation och ledarskap kan psykologens roll vara att genom sin kunskap verka för att skapa förutsättningar för psykisk hälsa på arbetsplatsen och förebygga stressrelaterad ohälsa. Inom klinisk psykologi kan psykologer bidra till att utveckla vården så att psykologisk behandling blir ett självklart inslag och en rättighet för patienten.

Företrädare för många andra yrken är idag intresserade av att använda psykologiska metoder. Sammantaget kommer detta med stor sannolikhet att innebära ett större behov av lednings- och samordningsinsatser när det gäller användandet och användarna av den psykologiska kunskapen inom olika verksamhetsområden. Att ansvara för planeringen av vårdkedjor, åtgärdsprogram och liknande, samt olika typer av förebyggande insatser, kommer troligen att vara naturliga inslag för psykologer framöver.

Rekommendationer

- Psykologprogrammet bör även i fortsättningen vara en generalistutbildning.
- Om ett psykologprogram har en profilering bör studenterna ges utförlig information om dess innehåll.
- Större öppenhet kring olika terapiinriktningar i undervisningen bör utvecklas.
- Återkopplingen av studieprestation till studenterna bör förbättras.
- Större generositet bör tillämpas i tillgodoräkandet av poäng från såväl utlandsstudier som andra psykologprogram inom ramen för programstudiernas 200 poäng.
- Sök vägar att öka andelen programstudenter på forskarutbildningen. Programstudenter bör uppmuntras att söka forskarutbildning i större utsträckning.
- Forskningsanknytningen bör stärkas. Ett sätt att göra detta är att låta professorer och andra forskningsaktiva lärare undervisa mera.
- Jämnare könsfördelning bland studenterna bör eftersträvas, t.ex. genom aktiva åtgärder för att rekrytera fler män.
- Studenter som väljer att inte fortsätta på psykologprogrammet bör ges möjlighet till etappavgång i t.ex. en generell examen på kandidat- eller magisternivå.

Forskarutbildning

Svensk forskarutbildning reformerades 1969 då en fyraårig utbildning med doktorsexamen som slutmål infördes. På grund av att studietiden för doktorander var orimligt lång, och att många doktorander tvingades avbryta sina forskarstudier när de inte hade någon finansiering, reformerades utbildningen

igen 1998. Reformen skulle medföra att de som valde att satsa på en forskningskarriär redan från början skulle veta att de hade det stöd från sin institution som krävdes för att de skulle klara av sina studier. De stramare regler för forskarutbildningen som infördes innebär att en institution bara får anta så många doktorander som kan ges fullgod handledning och som har finansiering ordnad för fyra års heltidsstudier.

Nulägesbeskrivning och analys

Forskarutbildning i psykologi finns vid sju universitet: Göteborgs universitet, Linköpings universitet, Lunds universitet, Stockholms universitet, Umeå universitet, Uppsala universitet och Örebro universitet. Utbildningen omfattar 160 poäng, vilket motsvarar fyra års heltidsstudier. Genomgången utbildning leder till en filosofie doktorsexamen i psykologi.

Antagning

För att bli antagen till forskarutbildningen i psykologi krävs minst en filosofie kandidatexamen, vilket motsvarar 120 högskolepoäng varav minst 60 inom ett ämne. I regel finns också krav på att minst 60 poäng ska vara inom ämnet psykologi. De som antas ska bedömas ha förmåga att genomföra forskarutbildningen och det ska finnas ordnad finansiering. För att bli antagen krävs i regel att en projektplan författas. Denna ska utgöra underlag för vilka som sedan antas.

Bedömargruppen noterar att det i praktiken är två faktorer som är helt avgörande för att bli antagen till forskarutbildningen – kontakter med en handledare och ordnad finansiering. Eftersom finansieringen i allt större utsträckning består av till handledaren beviljade forskningsanslag så kan vikten av den personliga kontakten med handledaren knappast överskattas. Denna kontakt knyts ofta vid skrivande av C- och D-uppsatser, vilket innebär att möjligheterna till en kommande forskarkarriär i så fall avgörs på ett tidigt stadium i utbildningen. De som gått sin grundutbildning vid ett lärosäte som inte har forskarutbildning har därmed också begränsade möjligheter att komma in på en forskarutbildning vilket bedömargruppen betraktar som ett problem. Att doktorandtjänster så sällan utlyses framstår också som bekymmersamt då detta motverkar rörligheten mellan lärosätena inom psykologiområdet. Universiteten i Lund och Örebro utannonserar dock forskarutbildningsplatser respektive doktorandtjänster nationellt vilket är positivt.

De som går vidare till forskarutbildning kommer i regel från fristående kurser. Det finns däremot vissa problem med att intressera och rekrytera programstudenter till forskarutbildning och bedömargruppen konstaterar att lärosätena har kommit olika långt i detta avseende. Det är bedömargruppens mening att psykologiinstitutionerna, inte minst för att främja lärarekrytering i framtiden, bör försöka attrahera programstudenter och psykologer till forskarstudier. Detta kan göras på olika sätt t.ex. tillgodoräkningen, PTP-tjänstgöring (praktisk tjänstgöring för psykologlegitimation) inom forskningsprojekt eller

vid institutionernas respektive klinik eller mottagning. Vid Göteborgs universitet låter man några av sina disputerade lektorer gå programutbildningen och vid Umeå universitet planerar man en integrerad licentiatutbildning för programstudenter. Vid Uppsala universitet verkar forskningsinriktningen på programmet bidra till att öka intresset för forskarutbildningen bland programstudenterna.

Finansiering

En del doktorander erbjuds tjänster som finansieras genom fakultetsanslag, medan andra finansieras genom externa forskningsmedel. Finansiering genom utbildningsbidrag är också vanligt men kan vara ett orosmoment då utbildningsbidrag inte ger underlag för föräldrapenning, sjukersättning eller A-kassa.

Bedömargruppen noterar att doktoranderna i vissa fall ges olika förutsättningar i sin forskarutbildning inom ett och samma lärosäte beroende på vilken finansiering de erbjuds och vilka projekt de är knutna till. Olika behandling av doktorander till följd av olika typer av finansiering är något som bedömargruppen menar behöver motverkas. Finansieringsformen får heller inte styra i vilken grad doktoranderna har tillgång till infrastrukturen och den kritiska och kreativa miljön på institutionen.

Individuella studieplaner

Individuella studieplaner görs vid samtliga lärosäten, men det varierar i vilken grad som handledare respektive doktorander menar att dessa är meningsfulla i de olika stadierna av utbildningen.

Kurser

Forskarutbildningen är generellt uppdelad på 60 poäng kurser och 100 poäng avhandling. Enda undantaget är Linköpings universitet, där kurserna omfattar 70 poäng och avhandlingen 90 poäng. En licentiatexamen består i regel av 30 poäng kurser och 50 poäng avhandling. Kurser i forskningsmetodik är i de flesta fall obligatoriska, medan doktoranderna själva i samråd med sina handledare bestämmer vilka övriga kurser som ska ingå i utbildningen. Det förekommer också att kurser skraddarsys för enskilda doktorander. Vid flera lärosäten är utbudet av kurser lite magert men i regel kan doktoranderna läsa kurser på andra universitet.

Här ser bedömargruppen en möjlighet att öka kursutbudet genom att vidareutveckla nationella forskarutbildningskurser. För att överbrygga geografiska avstånd kan t.ex. videokonferenser användas.

Avhandling

Inom psykologi är sammanläggningsavhandlingar den vanligaste formen, även om monografiavhandlingar också förekommer. Avhandlingarna skrivs

oftast på engelska. I allmänhet är kraven på avhandlingarna tydligt formulerade, vilket bedömargruppen anser vara viktigt.

Bedömargruppen noterar att krav på sammanläggningsavhandlingar diskuteras nationellt och en konsensus på 3–4 artiklar har växt fram (beroende av artiklarnas omfattning, försteförfattarskap mm). Gruppen noterar dock att det råder betydande skillnader mellan lärosätena vad det gäller reglerna för artiklarnas status. Vissa lärosäten kräver att en eller två artiklar ska vara antagna för publicering i internationella tidskrifter innan en avhandling får försvaras, medan andra godtar om alla arbeten har statusen av ”submitted” eller t.ex. har tryckts i institutionens rapportserie eller i motsvarande publikationer. Det första fallet kan innebära att färdigställandet av en avhandling tar längre tid än vad som är fallet vid lärosäten som godtar att ett arbete är ”submitted”. Oavsett vilken princip man menar är den rätta är det angeläget att arbeta fram nationella riktlinjer för publiceringsfrågan.

Licentiatexamen är inte vanligt förekommande. Endast vid Göteborgs universitet uppmanas doktoranderna att göra en licentiatuppsats och då som ett etappmål. Vid övriga universitet är halvtidseminarier vanligare som etappmål i forskarutbildningen.

De flesta avhandlingsarbeten genomförs inom forskningsprojekt som i förväg formulerats av handledarna, vilket i stor utsträckning hänger samman med hur doktoranderna finansieras. Fördelen med att ingå i ett projekt är att det ger doktoranden goda möjligheter till strukturerad handledning, vilket i sin tur medför att chanserna för slutförande ökar. Dessutom underlättar det för dessa doktorander att bli en del av forskarvärlden och att skapa kontakter med andra forskare.

Möjliga nackdelar är att avhandlingsarbetena i stor utsträckning koncentreras till rådande forskningsområden, samt att doktoranderna riskerar att få sämre förmåga att självständigt planera och utföra forskning.

Handledning

En förutsättning för att kunna anta studenter till forskarutbildningen är att det finns tillräckliga handledningsresurser. Det är oklart vad som menas med tillräckliga resurser. Vissa lärosäten har som princip att det ska finnas både huvudhandledare och biträdande handledare, andra har endast huvudhandledare. Dessutom skiljer det sig mellan handledarna hur många doktorander som samtidigt handleds.

I de fall där doktoranderna ingår i projekt förefaller handledningen i många fall fungera väl. För doktorander som inte ingår i projekt behöver det däremot i större utsträckning skapas former av sammanhang och samarbetsituationer för att dessa doktorander inte ska bli för isolerade eller ensidigt beroende av sina handledare, anser bedömargruppen.

Vidare menar bedömargruppen att en bra policy i handledningsfrågor också utbildar doktorander till att själva bli goda handledare genom att de får erfara god handledning under sin utbildningstid. Generellt behövs en större medve-

tenhet kring handledarfrågor. Handledarseminarium är ett forum där sådana frågor i än högre utsträckning kan problematiseras.

Institutionstjänstgöring

Doktoranderna är i de flesta fall väl integrerade i institutionernas verksamhet och ses som en stor resurs av andra lärare och kollegor, vilket bl.a. hänger samman med att de utöver forskningsarbetet också står för delar av undervisningen.

I vilken utsträckning doktoranderna undervisar varierar dock mellan de olika universiteten. Synen på doktorandernas undervisande speglar förmodligen i vilken utsträckning dessa ses som en lärarresurs. Bedömargruppen menar att det är fördelaktigt om doktoranderna får möjlighet att undervisa under doktorandtiden, för att de ska ha möjlighet att pedagogiskt meritera sig under sin utbildning, samtidigt som det är viktigt att doktoranderna inte belastas för hårt med undervisning så att avhandlingsarbetet blir lidande.

Forskarassistenttjänster

Bedömargruppen konstaterar att det är ont om fakultetsfinansierade forskarassistenttjänster. Ur en framtida rekryteringssynpunkt är detta bekymmersamt och för nydisputerade ett problem eftersom det kan vara svårt att finna en karriärväg inom forskningen. Att hitta forskningsmedel för nydisputerade framstår också som svårt.

Rekommendationer

- Doktorandtjänster bör utlysas externt.
- Doktorander bör få lika god tillgång till infrastrukturen och den kritiska och kreativa miljön på institutionen oavsett finansieringsform och antagningspremissor.
- Sammanhang och samarbetsformer bör utvecklas för doktorander som inte ingår i projekt så att dessa inte blir för isolerade eller ensidigt beroende av sina handledare.
- Nationella kurser som är öppna för doktorander från olika universitet bör utvecklas för att öka kursutbudet.
- Nationella riktlinjer för publicering bör utarbetas.

**LÄROSÄTEN SOM GER
GRUNDUTBILDNING I PSYKOLOGI
PÅ FRISTÅENDE KURSER**

Högskolan i Borås

Basfakta

Examina som ingår i utvärderingen

Kandidatexamen i allmän psykologi

Tillsvidareanställda lärare vårterminen 2003: 6 kvinnor och 4 män	A distans: 109,3. Prestationsgrad 28 %
Varav:	B distans: 34,0. Prestationsgrad 21 %
docentkompetenta lektorer: 1 man	C distans: 2,5. Prestationsgrad 32 %
övriga disputerade lärare: 2 kvinnor och 1 man	Examinerade uppsatser 2002:
adjunkter: 4 kvinnor och 2 män	Kandidatuppsatser: 5 (5 kvinnor)
Av lärarna är 2 st. legitimerade psykologer.	Magisteruppsatser: 2 (2 kvinnor)

Antal helårsstudenter (HÅS) i ämnet 2002:

A-nivå: 109,1. Prestationsgrad 69 %
B-nivå: 15,5. Prestationsgrad 64 %
C-nivå: 12,1. Prestationsgrad 43 %
D-nivå: 4,8. Prestationsgrad 54 %

Bedömagruppens intryck

Ämnesmässiga, organisatoriska och ekonomiska förutsättningar

Psykologiämnet har sin organisatoriska hemvist vid institutionen för pedagogik. Vid institutionen ges främst lärarutbildning och förutom i psykologi ges utbildning i ämnena sociologi, idé- och lärdoms historia, pedagogik samt arbetsvetenskap.

Institutionen för pedagogik leds av en institutionsstyrelse med en extern ordförande med näringslivsanknytning. Ordföranden är beslutande och prefekten är verkställande. En fördel med en extern ordförande uppges vara att denne har kontakter inom näringslivet och med det lokala närsamhället som kommun och landsting, vilket är i linje med den professionsinriktning som Högskolan i Borås har ambition att utveckla.

Inom institutionen för pedagogik passar lärarutbildningen väl ihop med ambitionen att skapa professionsinriktade utbildningar. Samtidigt är intrycket att psykologiämnet alltmer intar rollen som stödämne till de professionsinriktade utbildningarna. Institutionen står nu inför ekonomiska åtstramningar och de kurser som inte inordnats i professionsinriktade program riskerar att läggas ner. Bland annat kommer en kurs i genuspsykologi inte längre att erbjudas. Genusperspektiv har varit en lokal profil inom psykologiämnet, men denna profil försvagas nu. Lärarna i psykologi är dock inte enbart negativa

till åtstramningen, utan ser också möjligheter. Genom ett minskat kursutbud ser de möjligheter att koncentrera sina resurser och på så vis nå ett större djup. Bedömargruppens intryck är dock att det skulle vara gynnsamt om föreläsare för psykologiämnet hade större möjlighet att påverka vilka psykologikurser som ska finnas, och hur dessa ska integreras i de professionsinriktade utbildningarna.

Inom psykologiämnet görs en satsning på ett forskningsprojekt om Avundens psykologi. Med detta projekt avser man att utveckla en lokal profil för ämnet och en plattform för att söka externa medel. Avundsforskningen ska kunna rymma genusforskning och mångfaldsforskning. Genom att generera C- och D- uppsatser inom avundsforskning ser man också möjlighet att förbättra forskningsanknytningen i undervisningen. Bedömargruppen anser att det är klokt att satsa på ett konkret forskningsfält och att profilera detta lokalt. Samtidigt uppfattar gruppen att det finns möjlighet att bredda ämnesområdet till att även omfatta andra närliggande områden utifrån specifika intressen.

I lärarkåren finns fyra lektorer och sex adjunkter. Det finns fler kvinnor än män bland lärarna. I nuläget finns ingen professor och det finns inte heller några planer på att psykologiämnet ska få en professur.

Enligt arbetstidsavtalet utgörs 20 procent av lektorstjänsterna och 10–20 procent av adjunktstjänsterna av tid för kompetensutveckling. Det finns också möjlighet att samla tid under tre terminer. Intrycket är att lärarnas kompetensutveckling är inriktad på att förbättra grundutbildningen snarare än att ägnas åt forskning. Lärarna säger sig vara tvungna att rycka in och hjälpa varandra även om det tar tid från deras egen forskningstid.

Psykologiämnet klassas som samhällsvetenskap och de ekonomiska resurserna fördelas enligt denna klassning.

Tillgången till lokaler uppges i dagsläget vara problematisk då institutionen är uppdelad på tre olika ställen i olika byggnader. Uppdelningen påverkar de dagliga och spontana kontakterna och samarbetet mellan de olika verksamheterna. Undervisningslokalerna är också geografiskt spridda inom och utanför högskolan vilket upplevs som ett problem. Lokalproblemen kommer dock att åtgärdas. Det finns beslut om att lokaler ska byggas om och anpassas till institutionens behov.

Undervisningsutrustning går att låna genom ett lånesystem som sköts av den administrativa personalen. Information till studenterna läggs ut på Luvit, en elektronisk plattform. Plattformen används också inom distansutbildningen. Biblioteket uppges vara välförsett och service till studenter och lärare ger intryck av att fungera väl.

Det finns också planer på att bygga upp ett laboratorium för undervisning i psykofysiologi, perception och kognition. Apparatur har börjat köpas in men ännu är projektet i sin linda.

Fristående kurser

På campus ges utbildning i psykologi från 1–80 poäng och på distans från 1–60 poäng. Ungefär hälften av kursutbudet är förlagt till campus och hälften som distanskurser. Psykologi kan läsas som fristående kurs eller ingå inom arbetsvetarprogrammet, beteendevetarprogrammet eller samhällsvetarprogrammet (ABS-programmen). Ämnet ges idag upp till och med kandidatnivå men en ansökan om magisterexamensrätt kommer att lämnas in för bedömning till högskolan, som har generella magisterrättigheter.

Antalet utbildningsplatser i ämnet är många och rekryteringen uppfattas vara god även om inte alla platser fylls. Bland studenter på campus är andelen kvinnor över 70 procent. På distansutbildningen är könsfördelningen jämnare med 60 procent kvinnor och 40 procent män.

Inom psykologiämnet arbetas det aktivt för att bredda rekryteringen och att nå nya grupper av studenter. Även distansutbildningen innebär breddad rekrytering, då människor som annars inte skulle kunna studera på grund av sin livssituation, bostadsort eller sitt arbete får en möjlighet att göra detta. Lärarna är medvetna om att breddad rekrytering måste bemötas med riktade insatser. Studenternas förkunskaper brister ibland, särskilt i engelska och matematik. Det medför att statistikmomenten är mycket svåra för vissa studenter. Lärarna har i dessa fall mött studenterna på individuell nivå vid sidan av den ordinarie undervisningen. För distansstudenterna är dock möjligheterna till individuell hjälp mer begränsade.

Utbildningen har lagts upp så att studenterna skriver en litteraturuppsats på A-nivå och en metoduppsats på B-nivå, vilket förbereder dem för att skriva uppsats på C-nivå. Redan på A-nivå har man opponenter-responder-förfarande. Både lärare och studenter förefaller vara nöjda med detta upplägg. Metodundervisning ges huvudsakligen i kvantitativ metod. Examination sker genom salstentamina och hemtentamina.

Studenterna kan välja mellan att skriva C-uppsats inom existerande projekt eller inom ett självvalt ämne. De kan också välja mellan att skriva enskilt eller i par. De kan också skriva kombinerad CD-uppsats även om det i nuläget inte går att ta ut någon magisterexamen. Om de väljer att skriva i par ska båda studenterna kunna svara för inledning, teori och metod under oppositionen. De behöver däremot inte redovisa vem som ansvarat för vad av det gemensamma arbetet med uppsatsen. Bedömargruppen menar att detta kan vara ett problem för dem som vill gå vidare till forskarutbildning och menar att de individuella prestationerna bör framgå vid samskrivning.

Vid distansstudier ingår inga undervisningstillfällen på campus. Distansstudenternas centrala arbetsredskap är kommunikationsplattformen Luvit.Handledning sker framför allt via e-post. Examination sker genom en kombination av e-post och med post sända undertecknade tentamenssvar. Bedömargruppen reflekterar över om distansutbildningen är tillräckligt interaktiv för att studenterna ska få tillräckligt stöd i sina studier.

Prestationsgraden på campus är på C-nivån relativt låg. På distanskurserna är prestationsgraden låg på samtliga nivåer vilket är vanligt på distansutbildningar även på andra lärosäten.

Studentinflytande

Alla kurser utvärderas via plattformen Luvit, men svarsfrekvensen är låg. Kursvärderingar sker också muntligt efter varje delmoment.

Studenterna finns representerade i alla beslutande och rådgivande organ. Vid institutionen finns kårsektionen Moped, (modern pedagogik) med egen styrelse och utskottsverksamhet. Psykologistudenterna har organiserat sig i en intresseförening i form av en underavdelning till Moped. Ledningsgruppen vid institutionen träffar en gång per månad representanter för Mopeds styrelse och utskott. Syftet med dessa träffar är att informera om verksamheten, att förebygga problem och missuppfattningar och att snabbt behandla frågor som kräver åtgärd. Målet med dialogerna är att man tillsammans ska leva upp till målet med en nära institution med korta informationsvägar och närbarhet.

Genusperspektiv och mångfaldsperspektiv

Lärarna framhåller att psykologi är ett tacksamt ämne när det gäller att behandla genusperspektiv och kulturella perspektiv. Genusperspektiv har varit en profil för psykologiutbildningen i Borås. Även mångkulturella perspektiv förefaller ha utrymme inom psykologiundervisningen. Intressanta arbeten som görs av studenter inom mångfaldsområdet uppmärksammas också av högskolan. En kurs i genuspsykologi och en psykologikurs som fokuserar kulturella perspektiv har arbetats fram. Dessa kurser riskerar nu att läggas ner. Bedömggruppen manar till att dessa perspektiv även fortsättningsvis ska få utrymme och problematiseras i undervisningen.

Internationalisering

Psykologiämnet har anslutit sig till ett internationellt samarbetsprojekt som högskolan har med ett universitet i Indonesien. En indonesisk lärare/forskare har besökt institutionen för planering av studentutbyte på C- och D-nivå. Vid institutionen finns också en internationaliseringsansvarig som påbörjat ett arbete med att bygga upp ett samarbete med Australien. I syfte att skapa internationellt utbyte och samverkan kring distansutbildning har kontakt etablerats med flera europeiska universitet.

Samverkan

Psykologiutbildningen vid Högskolan i Borås ger intryck av att leva i skuggan av Göteborgs universitets psykologi- och psykologutbildning. Kurserna i Borås har i sitt upplägg och metodval anpassats till uppläggningsen i Göteborg för att göra det möjligt för studenterna att studera vidare där. Det är också främst i Göteborg som lärarna har sina kontaktnät. Under platsbesöket nämndes

att kontaktnätet skulle behöva vidgas, vilket är något som bedömargruppen uppmuntrar.

Sammanfattande omdöme

De fristående kurserna i psykologi vid Högskolan i Borås är av god kvalitet. Det bör särskilt framhållas att kursinnehållet ger extra utrymme för genus- och mångfaldsperspektiv, vilket är en unik profilering inte bara lokalt utan också nationellt. Värt att lyfta fram är också att man inom ämnet arbetar aktivt och till synes framgångsrikt med att rekrytera studenter från studieovana miljöer.

Rekommendationer

- Kurser som institutionen har investerat resurser i, t.ex. en genuskurs och en kurs som fokuserar kulturella perspektiv, bör tas till vara och få fortleva inom psykologiämnet. Detta skulle t.ex. kunna ske i ett närmare samarbete med lärar- och vårdutbildningarna, där kurserna skulle kunna knytas till professionsinriktningarna.
- I satsningen på det nya området Avundens psykologi, som syftar till att stärka forskningsanknytningen i undervisningen, bör man vara uppmärksam på att inte andra områden eller perspektiv inom ämnet hämmas.
- Den relativt låga prestationsgraden, framför allt på C-nivån, bör analyseras och åtgärdas.

Se även generella rekommendationer.

Högskolan Dalarna

Basfakta

Examina som ingår i utvärderingen

Kandidatexamen i allmän psykologi

Tillsvidareanställda lärare vårterminen 2003: 2 kvinnor och 2 män	Antal helårsstudenter (HÅS) i ämnet 2002:
Varav:	A-nivå: 50,4. Prestationsgrad 100 %
professorer: 1 man	B-nivå: 16,5. Prestationsgrad 88 %
docentkompetenta lektorer: 1 kvinna	C-nivå: 5,0. Prestationsgrad 88 %
adjunkter: 1 man	
doktorander: 1 kvinna	Examinerade uppsatser 2002¹:
	Kandidatuppsatser: 4 (2 kvinnor och 3 män)

Bedömgrensens intryck

Ämnesmässiga, organisatoriska och ekonomiska förutsättningar

Psykologiämnet har sedan 1 januari 2003 sin organisatoriska hemvist vid den nya institutionen för hälsa och samhälle. Vid institutionen ges även utbildning i pedagogik och sociologi samt vårdämnen. Institutionen leds av en prefekt som är tillsatt av rektor. Psykologiämnet leds av en ämnesansvarig och har ingen studierektor.

Högskolan Dalarna har två campus: Falun och Borlänge. Den nya institutionens ledning och administration är placerad i Falun medan den faktiska undervisningen i psykologi nästan uteslutande äger rum i Borlänge. Tidigare tillhörde ämnet en rent samhällsvetenskaplig institution baserad i Borlänge. Drivkraften bakom den nya strukturen är högskolans ambition att bättre integrera de båda högskoleorterna och deras skilda akademiska traditioner.

Bedömgrensgruppen ifrågasätter inte behovet av reform men ser potentiella svårigheter med den nya organisationen i relation till psykologiämnet, inte minst därför att prefekten, som ska föra ämnets talan gentemot rektor och styrelse, har placerats långt från ämnets dagliga verksamhet. Bedömgrensgruppen menar att psykologiämnet riskerar att bli isolerat inom högskolan och efterlyser en strategisk, öppen diskussion om dess framtida roll. I denna diskussion bör ämnets lärarkår inkluderas.

1. Det förekommer att uppsatser skrivs i par. Därför är antalet författare fler än antalet uppsatser.

Den ekonomiska situationen på Högskolan Dalarna framställs som problematisk, vilket föranlett ett omfattande reformarbete. Hittills har psykologi kunnat försvara sitt existensberättigande tack vare ett, jämfört med andra ämnen på högskolan, relativt högt och stabilt söktryck. Ämnets egen ekonomi är i balans. Ändå utgör det allmänna ekonomiska läget ett stort orosmoment. Konkreta hot om att ämnet ska läggas ner och lärarna därmed sägas upp har förekommit.

Psykologiämnets resurstilldelning är baserad på en samhällsvetenskaplig norm.

Lärarsituationen framstår som bekymmersam. Ämnet bärs upp av fyra lärare, varav en professor som även är ämnesansvarig och har 20 procent av sin tjänst förlagd till Uppsala universitet, en docentkompetent lektor, en adjunkt och en doktorand som undervisar till 20 procent. För att klara undervisningen på C-nivån hyrs lärare in från Uppsala universitet. Utöver den egna grundutbildningen förutsätts lärarna bidra till flera andra utbildningsprogram. Med det ökade studentantalet, utan motsvarande ökning av lärarantalet, blir undervisningsuppdraget en allt större utmaning och lärarkåren ger intryck av att vara under press. Det finns ingen beredskap för sjukdom eller andra oförutsedda händelser, något som skapar otrygghet för både lärare och studenter. Lärarnas ambition att vara tillgängliga för studenterna innebär ytterligare en stressfaktor.

Enligt arbetstidsavtalet finns det tid i tjänsten för forskning och kompetensutveckling i form av fem procent för lektorer och adjunkter och i princip betydligt större andel för professorer. Det finns möjlighet till ytterligare medeltilldelning efter ansökan hos högskolans forskningsnämnd. Bedömaregruppen konstaterar emellertid att undervisningen tar så mycket tid att lärarnas forskning måste förpassas till fritiden. Detta är ofördelaktigt, inte minst för forskningsanknytningen i undervisningen.

Ämnets lokaler är för närvarande fysiskt separerade från övriga ämnen vid den nya institutionen, vilket gör det svårt att skapa kontaktytor och ämnesövergripande dialog. Dessutom saknar psykologiämnets administrativa stöd, vilket får negativa konsekvenser exempelvis i form av problem vid schemaläggning.

På högskolan i stort råder viss brist på undervisningslokaler och somliga lokaler är heller inte anpassade för funktionshindrade. Lärarna beklagar att generella rutiner saknas för att ta hand om studenter med funktionshinder av skilda slag, men hittills har problemen kunnat få en bra individuell lösning.

Bibliotek och teknisk utrustning fick goda omdömen av de studenter som bedömaregruppen mötte.

Fristående kurser

Vid Högskolan Dalarna ges kurser i psykologi från A- till C-nivå. Dessutom ingår psykologi i ekonomiprogrammet, sociala omvårdnadsprogrammet, samhällsvetarprogrammet och systemvetarprogrammet.

Psykologi etablerades som ämne vid Högskolan Dalarna år 1995 och var då starkt kopplat till det så kallade trafiksäkerhetsprogrammet. Antagningen till detta program har nu upphört. Ett förslag till nytt utbildningsprogram med trafikprofil har lagts fram men det är oklart om eller när detta kommer att genomföras. I lärarkåren finns specialistkompetens inom trafikpsykologi vilket fortfarande syns i forskningen men försvinner alltmer i grundutbildningen. I stället utvecklas ämnet nu i en mer allmänpsykologisk riktning. Bedömargruppen menar att det är önskvärt att värna om den trafikpsykologiska profilen eftersom den kan bidra till ämnets attraktionskraft både ur ett nationellt och ur ett lokalt perspektiv. Samtidigt är satsningen på bredd viktig eftersom psykologi endast ges upp till C-nivå.

Lärarna identifierar själva en brist på kompetens inom klinisk psykologi vilket också avspeglas i kursplaner och litteraturlistor. Detta kan komma att aktualiseras i framtiden då den nya institutionstillhörigheten kan betyda ökat samarbete med vårdutbildningar av olika slag.

I jämförelse med många andra ämnen på högskolan har psykologi relativt högt söktryck. Trots detta har man inte lyckats fylla alla utbildningsplatser på A-nivå, och alla som sökt har kommit in. Flertalet studenter är högskolenybörjare och förkunskaperna beskrivs som varierande. Studieovanan märks främst på A-nivå medan lärarna upplever att B- och C-nivåerna fungerar mer friktionsfritt.

Undervisnings- och examinationsformerna framstår som traditionella, med föreläsningar och salstentamina som dominerande inslag. Seminarier och hemtentamina är mindre vanligt. Bedömargruppen menar att undervisnings- och examinationsformerna behöver bli mer pedagogiskt genomtänkta.

Under långa perioder träffar studenterna bara en lärare i taget. Fördelen med detta är att den informella kontakten mellan studenter och lärare gynnas och att läraren får god överblick över studenternas utveckling samt möjlighet att ge återkoppling. De studenter som bedömargruppen träffade upplevde sina lärare som engagerade och ansvarskännande. Samtidigt framstår systemet som personberoende och därmed sårbart.

Utbildningens uppläggning följer i stort en tradition från Uppsala universitet vilket är förstäligt med tanke på lärarnas anknytning dit. Tanken är att psykologistudenter från Högskolan Dalarna ska vara konkurrenskraftiga vid antagning till forskarutbildning vid universiteten. Bedömargruppen är positiv till detta men kan se ett behov av att vidga kontaktnätet till att även omfatta andra universitet än Uppsala.

Metodundervisningen, främst i kvantitativ metod, ger ett gott intryck. Redan på A-nivån introduceras studenterna till filosofi samt till vetenskapligt synsätt och vetenskapliga arbetsmetoder. Vid platsbesöket poängterade lärarna att de är öppna för att samarbeta med andra ämnen, exempelvis sociologi, för att införa fler kvalitativa inslag. Bedömargruppen ställer sig positiv till detta.

I uppsatsarbetet är det möjligt att skriva i par men de flesta väljer att skriva enskilt, vilket anses underlätta en framtida ansökan till forskarutbildning.

Det är dock inte känt om någon student sökt sig vidare på denna bana. Bedömargruppen föreslår därför att kursledningen undersöker intresset för forskarutbildning.

Studentinflytande

Kursvärderingar görs efter varje delkurs. Återkopplingen består huvudsakligen av informell dialog mellan studenter och lärare. Bedömargruppen får intrycket att studenterna går direkt till lärarna med sina synpunkter snarare än att engagera sig i beslutande organ. Institutionen bör därför även uppmuntra och säkra studenternas formella inflytande.

Genusperspektiv

Genusperspektiv behandlas inte i undervisningen på något systematiskt sätt. Det finns dock en medvetenhet kring frågorna. Lärarna påpekar att män dominerar som författare av kurslitteraturen. Man har dock som kurslitteratur valt ut en bok som betonar kvinnors roll i psykologin.

Internationalisering

På ämnesnivå finns inget speciellt system för internationellt utbyte, utan den student som är intresserad får själv söka information från högskolan centralt. Här påpekar lärarna själva att de skulle vilja använda sina internationella forskningskontakter för att organisera utbyten på grundutbildningsnivå. Bedömargruppen är positiv till denna idé.

Samverkan

Samverkan med det omgivande samhället sker huvudsakligen genom forskningssamarbete och uppdragsutbildningar inom trafikområdet.

Sammanfattande omdöme

Psykologiämnet vid Högskolan Dalarna befinner sig i ett problematiskt läge där ekonomiska åtstramningar och anställningsstopp sammanfaller med expensionsplaner. Detta, tillsammans med bristande organisatoriskt stöd, har försatt ämnets personal och studenter i en mycket svår situation. Tack vare engagerade och vetenskapligt meriterade lärare håller de fristående kurserna i psykologi idag tillfredsställande kvalitet. Om psykologiämnet ska kunna existera och utvecklas på längre sikt, behöver dock grundförutsättningarna radikalt förbättras.

Rekommendationer

- Högskolans ledning bör planera ämnets framtid, inklusive kursutbudet, och dess finansiering med betydligt bättre framförhållning.

- En strategisk och öppen diskussion bör föras om ämnets framtid. I denna är det viktigt att man upprättar en fungerande kommunikation mellan ämnets personal och högskolans ledning.
- Det administrativa stödet bör stärkas, exempelvis genom tillsättande av en studierektor i ämnet.
- Bedömaregruppen avråder från expansion inom ämnet, givet nuvarande förutsättningar. Om en expansion blir aktuell måste först lärarkåren utökas och förstärkas med kompetens inom flera områden, däribland klinisk psykologi.
- Arbetsbördan bör regleras och planeras så att lärarna får reella möjligheter till forskning och kompetensutveckling inom tjänsten så som arbetstidsavtalet föreskriver.
- Studenternas formella inflytande och engagemang i beredande och beslutande organ bör säkras och uppmuntras.
- Undervisnings- och examinationsformer bör utvecklas och bli mer pedagogiskt genomtänkta.
- Fler lärare bör medverka i undervisningen. Genom att t.ex. öka professorns medverkan i undervisningen på A-nivån och genom att bjuda in fler gästföreläsare kan studenternas forskningsintresse stimuleras.

Se även generella rekommendationer.

Högskolan i Gävle

Basfakta

Examina som ingår i utvärderingen

Kandidat- och magisterexamen i allmän psykologi

Tillsvidareanställda lärare vårterminen	Antal helårsstudenter (HÅS) i ämnet
2003: 3 kvinnor och 6 män	2002:
Varav:	A-nivå: 94. Prestationsgrad 59 %
professorer: 1 man	B-nivå: 25. Prestationsgrad 60 %
docentkompetenta lektorer: 1 kvinna och	C-nivå: 7. Prestationsgrad 43 %
2 män	D-nivå: –
övriga disputerade lärare: 1 man	Examinerade uppsatser 2002:
adjunkter: 2 kvinnor och 2 män	Kandidatuppsatser: 3 (3 kvinnor)
Av lärarna är 2 st. legitimerade psykologer.	Magisteruppsatser: –
Vikarierande lärare: 1 kvinna och 3 män	
Varav:	
lektorer: 2 män	
adjunkter: 1 kvinna och 1 man	

Bedömargruppens intryck

Ämnesmässiga, organisatoriska och ekonomiska förutsättningar

Psykologiämnet har sin organisatoriska hemvist vid institutionen för pedagogik, didaktik och psykologi och leds av en ämnesgrupp. I ämnesgruppen ingår utöver allmänpsykologi även representanter från en forskargrupp i miljöpsykologi som tillhör institutionen för teknik och byggd miljö. Gruppen leds av en ämnesansvarig och stöds av en studierektor och en ämnessekreterare. Bedömargruppen får ett gott intryck av samarbetsklimatet i ämnesgruppen. Det gemensamma engagemanget för psykologiämnet verkar förena de två geografiskt och innehållsmässigt separata institutionerna.

Högskolan i Gävle strävar efter att bli universitet. Högskolan har redan ansökt om vetenskapsområde teknik och har även för avsikt att ansöka om vetenskapsområde humaniora/samhällsvetenskap. För att underbygga ansökningarna har ett antal starka forskningsområden identifierats, däribland psykologi. Ämnet kan därför beskrivas som prioriterat. Bedömargruppen observerar samtidigt att satsningar i första hand görs inom den miljöpsykologiska, dvs. tekniska, delen av ämnet. Detta verkar i viss mån ske på bekostnad av allmänpsykologin.

Det ekonomiska läget ser ut att vara gott. Studentantalet vid institutionen, och då inte minst inom psykologiämnet, har växt under de senaste åren vilket

har medfört ökad omsättning. Tilldelningen till psykologi baseras till hälften på samhällsvetenskap och till hälften på naturvetenskap, vilket ekonomiskt sett möjliggör laborativa moment i undervisningen.

När det gäller lärarnas arbetssituation ser arbetstidsavtalet ut att fungera väl. Adjunkter har 10 procent av sin arbetstid avsatt till forskning och kompetensutveckling, medan lektorer har 20 procent och professorer 50 procent. De lärare som bedömargruppen mötte var nöjda med sina arbetsvillkor. Detta, tillsammans med det geografiska läget med goda förbindelser till Uppsala och Stockholm, ser ut att vara en fördel vid rekrytering av lärare. I perioden mellan självvärdering och platsbesök anställdes exempelvis en andra professor till psykologiämnet. Fler rekryteringssatsningar kommer att bli aktuella på längre sikt på grund av framtida pensionsavgångar.

Inom lärarkåren är männen i majoritet och då i synnerhet på de högre befattningarna.

Infrastrukturen, såsom föreläsningssalar, seminarierum, bibliotek och datasalar, ger intryck av att fungera väl, även om högskolan själv beskriver antalet läsplatser som otillräckligt. När det gäller laborationsutrymmen har institutionen för pedagogik, didaktik och psykologi inga egna lokaler. Däremot kan studenterna på de höge nivåerna utnyttja det laboratorium som tillhör den miljöpsykologiska forskningen. En stor del av kursadministrationen och den interna kommunikationen sköts via en IT-plattform. Detta system verkar vara uppskattat av både studenter och lärare.

Fristående kurser

Vid Högskolan i Gävle erbjuds psykologi som fristående kurs från A till D-nivå. Dessutom ges bl.a. kurser i vuxenpsykologi samt uppdragsutbildning i psykosocial handledning och konsultation.

Målet inom psykologiämnet är att förmedla generalistkunskaper. Ambitionen är att studenterna ska möta ett relativt stort antal lärare från olika inriktningar inom psykologin. Bedömargruppen får intrycket att det finns en god bredd i både lärarkompetens och kursinnehåll. Samtidigt framhålls miljöpsykologi som en särskild profil. Detta avspeglas i en delkurs på B-nivå samt ofta i studenternas val av uppsatsämnen. Det förefaller dock inte finnas någon motsättning mellan profileringen och strävan att ge en generellt gångbar utbildning.

Psykologi vid Högskolan i Gävle får betraktas som ett ämne under snabb uppbyggnad. Den första A-kursen startade så sent som 2001. C-nivån startade höstterminen 2002 och D-nivån skulle ges för första gången under vårterminen 2003 men fick då ställas in på grund av brist på sökande. De ämnesansvariga tycker själva att genomströmningen är för låg, i synnerhet på de högre nivåerna. Här menar bedömargruppen att det finns skäl att undersöka varför inte fler studenter fortsätter till, och genomför, de högre nivåerna i ämnet.

En stor andel av psykologistudenterna rekryteras regionalt och kommer från studieovana miljöer. Den genomsnittliga åldern är relativt hög och många

förvärvsarbetar. Bedömargruppen får intrycket att studenterna har olika utgångslägen, förkunskaper och ambitioner vilket kan vara besvärligt för lärarna att hantera. Det verkar också finnas stor variation i studenternas uppfattning om kravnivån.

Majoriteten av studenterna är kvinnor. Inga särskilda initiativ har tagits för att få fler manliga sökande till kurserna.

Föreläsningar dominerar som undervisningsform på A- och B-nivå medan seminarier främst förekommer på C-nivå. De studenter som bedömargruppen mötte såg seminarier som en givande undervisningsform och önskade sig fler av dessa. Examinationsformerna är varierade och inkluderar salstentamina, hemtentamina och PM-/uppsatsarbeten. Här menar bedömargruppen att kriterierna för bedömning av tentamina bör bli tydligare.

Bedömargruppen får intrycket att forskningsanknytningen i undervisningen, i synnerhet inom miljöpsykologin där de större externa forskningsanslagen finns, är god. De studenter som bedömargruppen träffade vittnade om att många lärare refererar till egen forskning, vilket kan uppmuntra studenterna både till kritisk reflektion och till att gå vidare till forskarutbildning. Den forskarskola i tillämpad psykologi som den miljöpsykologiska gruppen driver genom avtal med Kungliga Tekniska högskolan, kan här få en roll.

De laborationsuppgifter som genomförs på A- och B-nivå syftar till att ge studenterna tidig övning inför uppsatsarbetet. Även statistikundervisning ges på olika nivåer. Metodområdet verkar dock tillhöra de mer svårundervisade med avseende på skillnaderna i studenternas förkunskaper.

Själva uppsatsarbetet har hittills dragits med svårigheter som lärarna själva beskrev på ett öppenhjärtigt sätt under platsbesöket. Bakgrunden är oenighet inom lärargruppen om sättet att hantera studenternas val av uppsatsämnen och metod. Eftersom traditionen inom ämnet är kvantitativ har andra metodval visat sig kontroversiella. I vissa fall har studenter fått sina uppsatser underkända av orsaker som kan hänföras till handledares respektive examinatorns olika syn på metodfrågor. Bedömargruppen menar att detta har skapat en befogad oro bland C-studenterna och att det inför framtiden är viktigt att uppsatsarbetet regleras på ett tydligare sätt. Vissa förändringar har redan införts. Exempelvis har uppsatsarbetet styrts upp så att uppsatsidéer granskas på ett tidigare stadium än tidigare. På så sätt ska studenter inte längre få obehagliga överraskningar på ett sent stadium i arbetet. Bedömargruppen påpekar dock att frågan om vilka uppsatsämnen och vilka metoder som kan godtas återstår att lösa.

Studentinflytande

I institutionsstyrelsen sitter tre studentrepresentanter utsedda av studentkåren. Deras ämnesbakgrund varierar. Vid tiden för platsbesöket var psykologiämnet representerat.

Systemet för kursvärdering verkar fungera väl. Efter varje delkurs görs en utvärdering vars resultat sammanfattas och läggs ut på studentportalen. Dess-

utom organiseras mitterminsträffar där två studentrepresentanter från varje nivå möter prefekt och ämnesföreträdare för att diskutera utbildningen på ett övergripande plan. Bedömargruppen ser mitterminsträffen som ett positivt initiativ och rekommenderar att diskussionerna återförs till den större student- och lärargruppen.

Genusperspektiv

Genusperspektiv berörs i en del delkurser och vissa år ges en speciell kurs på A-nivå om personlighet och genus. Bedömargruppen påpekar att kursinformationen bör bli bättre så att det blir tydligare när denna kurs ges, vad den innehåller och vilken omfattning den har.

Till psykologiämnet har knutits en doktorand i genusforskning, som verkar fungera som en förebild. Detta har visat sig i studenternas val av uppsatsämnen.

Internationalisering

Internationalisering har hittills haft en något undanskymd roll inom psykologiämnet. Några första initiativ har dock tagits. Bland annat finns beredskap för att ge undervisning på engelska i form av en hel B-kurs. På ett individuellt plan har lärarna internationella forskningskontakter och på institutionsnivå äger ett aktivt utbyte rum med ett flertal europeiska lärosäten.

Samverkan

Kopplingen till det omgivande samhället sker främst genom de kurser som riktar sig till yrkesverksamma. Lärarna har egna nationella kontaktnät som framför allt utnyttjas inom forskningen.

Sammanfattande omdöme

De fristående kurserna i psykologi vid Högskolan i Gävle är av god kvalitet. Tack vare det institutionsövergripande samarbetet har psykologiämnet både god bredd och profilering mot miljöpsykologi. Värt att uppmärksamma är också att undervisningen har laborativa moment redan på ett tidigt stadium, något som möjliggörs av ämnets relativt goda ekonomiska tilldelning.

Rekommendationer

- Handledare och examinator måste komma överens om regler rörande ämnesval, metodik och redovisningsformer inför studenternas uppsatsarbete. Riktlinjerna måste förmedlas tydligt till studenterna inför och under uppsatsarbetet. Examinatorerna bör alternera och externa examinatorer bör anlitas vid behov. Även kriterierna för betygssättning vid examination bör tydliggöras.

- Ämnesgruppen bör analysera och åtgärda de relativt låga prestationsgraderna på samtliga nivåer samt utreda varför relativt få studenter fortsätter till högre nivåer.
- Diskussionerna från mitterminsträffarna bör återföras tydligare till övriga studenter och lärare.
- Studenterna bör få bättre information om vilka kurser som är valbara och när de ges. Detta gäller exempelvis genuskursen.
- Ämnesgruppen bör ge akt på att miljöpsykologi inte utvecklas på bekostnad på allmänpsykologin.
- Studenter med svaga förkunskaper bör ha tillgång till nödvändiga stödåtgärder.

Se även generella rekommendationer.

Högskolan i Halmstad

Basfakta

Examina som ingår i utvärderingen

Kandidat- och magisterexamen i allmän psykologi och idrottspsykologi

Tillsvidareanställda lärare vårterminen 2003: 5 kvinnor och 4 män	Antal helårsstudenter (HÅS) i idrottspsykologi inkl. idrottsvetenskapligt program 2002:
Varav:	A-nivå: 32,5. Prestationsgrad 68 %
professorer: 1 kvinna	B-nivå: 15,5. Prestationsgrad 86 %
övriga disputerade lärare: 1 kvinna och 3 män (1 man är licentiat)	C-nivå: 10,5. Prestationsgrad 83 %
adjunkter: 3 kvinnor och 1 man	D-nivå: 5,0. Prestationsgrad 40 %
Av lärarna är 1 st. legitimerad psykolog.	
Vikarierande lärare: 4 män (samtliga adjunkter)	Examinerade uppsatser 2002²:
	Allmän psykologi:
Antal helårsstudenter (HÅS) i allmän psykologi 2002:	Kandidatuppsatser: 15 (13 kvinnor och 4 män)
A-nivå: 113,1. Prestationsgrad 73 %	Magisteruppsatser: 5 (3 kvinnor och 2 män)
B-nivå: 32,5. Prestationsgrad 92 %	Idrottspsykologi:
C-nivå: 19,5. Prestationsgrad 77 %	Kandidatuppsatser: 12 (10 kvinnor och 8 män)
D-nivå: 5,0. Prestationsgrad 46 %	Magisteruppsatser: 3 (3 män)

Bedömargruppens intryck

Ämnesmässiga, organisatoriska och ekonomiska förutsättningar

Psykologiämnet har, sedan omorganiseringen av högskolan år 2000, sin organisatoriska hemvist vid sektionen för hälsa och samhälle. Vid sektionen ges även utbildning i ämnena sociologi, folkhälsovetenskap, omvårdnadsvetenskap, media- och kommunikationsvetenskap, statskunskap samt pedagogik. Sektionens interna organisation består av ämnesgrupper och programgrupper samt en informell ledningsgrupp bestående av sektionschefen och de ämnes- och programansvariga. Ämnesgrupperna får administrativt stöd från sektionens centrala administration.

Psykologiämnet klassas till det samhällsvetenskapliga området och resurstilldelningen sker enligt denna klassning.

2. Det förekommer att uppsatser skrivs i par. Därför är antalet författare ibland fler än antalet uppsatser.

Lärarkåren representerar både allmän psykologi och idrottspsykologi i sin inriktnings- och kompetensprofil och består av en tredjedel disputerade och två tredjedelar adjunkter. Hälften av adjunkterna är vikarier. Flera av lärarna är engagerade i forsknings- eller utvecklingsprojekt. Den stora efterfrågan på psykologirelaterade kurser och föreläsningar innebär hög arbetsbelastning för lärarna, som ibland har svårt att avsätta tid för den egna forskningen. Det centrala arbetstidsavtalet, som medger att 17 procent av tillsvidareanställda lärares tjänstgöringstid används till planerat forskningsarbete, har emellertid förbättrat möjligheten. Att samtidigt undervisa och forska är dock svårt, i det att kontinuiteten blir lidande. En del lärare har fått extra resurser för docentmeritering och nedsatt undervisningsandel. Färdiga D-studenter får möjlighet att meritera sig för forskarutbildning och ges visst undervisnings- och assistentuppdrag.

Infrastrukturen tillgodoser behoven av arbetsrum för lärarna och föreläsningssalar, gruppum och läsplatser för studenterna. Även tillgången till datorer, bibliotek och databaser ger ett gott intryck. Ämnet eftersträvar likväl särskilda laborationslokaler, fler datorer med statistikprogram och ett särskilt rum för magisterstudenterna. Lärarnas arbetsrum är samlade med omedelbar anslutning till pedagoger, idrottspedagoger och personal inom folkhälsovetenskap, vilket främjar det vetenskapliga samarbetet dem emellan.

Sammanläggningen av institutionen för samhällsvetenskap och institutionen för hälsovetenskap ger intryck av att innebära mycket arbete. Vid tiden för utvärderingen verkar ledningen vara nöjd med framstegen hittills.

Fristående kurser

Psykologiämnet vid Högskolan i Halmstad har två inriktningar, en allmänpsykologisk och idrottspsykologisk. Den idrottspsykologiska inriktningen har utvecklats ur, och har fortfarande stark knytning till, allmänpsykologin och allmänpsykologisk teoribildning och forskning. Idrottspsykologin utgör en tydlig och väl integrerad profil med god attraktionskraft.

Ett profilmål är sedan 2002 att integrera psykologiämnets utbildnings-, utvecklings- och forskningsaktiviteter i profilen Individ i ett livsloppsperspektiv. Detta profilbegrepp är emellertid relativt nytt och ger intryck av att vara oprövat och mindre förankrat bland lärare och studenter. Bedömargruppen menar ändå att perspektivet är intressant och uppmuntrar fortsatt utveckling och marknadsföring.

Allmänpsykologi och idrottspsykologi ges som fristående kurser upp till och med 80 poäng samt i form av olika specialkurser och program. Exempel på program där ämnet ingår är idrottsvetenskapliga programmet, lärarprogrammet och programmet för sjuksköterskeutbildning. Ämnet ingår även i programmet för arbetsvetenskap samt i ledarskapsutbildningar på sektionen för ekonomi och teknik. Ämnet har magisterexamensrätt sedan hösten 1998.

Söktrycket är högt. Ämnet är ett av högskolans mest översökta ämnen.

På allmänpsykologiska kurser är kvinnorna i genomsnitt fyra gånger fler än männen medan det inom idrottspsykologi är dubbelt så många män som kvinnor. Någon strategi för att utjämna dessa förhållanden presenteras inte.

På A- och B-nivåerna, och till viss del även på C-nivån, organiseras en del undervisning i så kallade basgrupper om 4–5 studenter. I dessa mindre grupper finns förutsättningar att skapa en gemenskap mellan studenterna på kurser med många studenter. Bedömargruppen har ett gott intryck av utbildningen, särskilt av organisationen och omfattningen av den lärarledda undervisningen samt av undervisningen i basgrupperna.

Inom ämnets kurser på C- och D-nivå handleds studenterna såväl individuellt som i grupp. Studenterna har stor frihet att välja uppsatsämne och får hjälp att hitta lämplig handledare. Å ena sidan har studenterna frihet i uppsatsarbetet men å andra sidan finns också behov av avgränsning och styrning för att de ska bli klara inom stipulerad tid. Bedömargruppen uppmärksammar en relativt låg prestationsgrad på D-nivån och menar att en förklaring till detta kan vara alltför höga krav på uppsatsernas empiriska del.

Lärarna på olika nivåer i utbildningen har en bra kommunikation, sannolikt för att de arbetar systematiskt genom t.ex. gemensamma återkommande konferenser. Den goda kommunikationen lärarna emellan gör att progressionen i ämnet är tydlig för studenterna.

Det finns en uttalad ambition att odla en forskningskultur inom ämnet redan från B-nivån med ökande krav på kvalitet och komplexitet i metodtillämpningen. Ett särskilt intressant inslag i utbildningen är en övning att göra posters till en simulerad forskningskonferens. Gruppvis utformas och presenteras posters i ett rollspel där studenterna agerar experter som både svarar på frågor från, och ställer frågor till, en ”publik”. Denna övning utförs på engelska vilket även uppmuntras vid andra diskussioner och skriftliga övningar.

Kursplanerna beskriver olika väl innehållet i kurserna. Vissa planer saknar t.ex. uppgifter om kurslitteraturens omfattning.

Psykologijämnets utveckling på Högskolan i Halmstad är både omfattande och verkningsfull. De senaste fem åren har man utvecklat magisterutbildningen, utvecklat tio nya kurser, fördubblat lärarkapaciteten och anställt en professor samt utvecklat samarbeten med närliggande ämnen i programutbildningar, fristående kurser och till viss del även i forskningsprojekt.

Den fortsatta utvecklingen kan bl.a. ses i långt framskridna planer på bygandet av en idrottshall med laborationsutrymmen och resurser för psyko-fysiologisk registrering för vidare utveckling av undervisning och forskning inom idrottspsykologi.

Studentinflytande

Efter samtliga kurser utförs både skriftliga och muntliga kursvärderingar. Som komplement förekommer även uppföljning och diskussioner med de studenter som har funktion som basgruppsledare.

Studentinflytandet i sektionssstyrelsen ger ett gott intryck med fyra studentrepresentanter. Studenterna har även inbjudits att delta i den mer informella ämnesgruppen.

Genusperspektiv

Genusperspektiv ingår i undervisningen och i kurslitteraturen i ett par kurser på A-nivån. Som fristående kurs på A-nivån erbjuds en kurs i utvecklingspsykologi med genusperspektiv vilket bedömargruppen lovordar. I övrigt förekommer genusperspektiven på B- och C-nivå främst när studenter behandlar olika genusspecifika förhållanden i sina uppsatsarbeten.

Internationalisering

En konsekvens av internationaliseringen är att man har kunnat rekrytera en professor i idrottspsykologi från Ryssland. Det internationella perspektivet som ges genom litteraturen vidgas av den ryska professorns medverkan i undervisning och forskning. Professorn inspirerar andra lärare och är drivande i att bygga upp en internationell kontaktyta. Detta ger även allmänpsykologin möjligheter.

Det förekommer att lärare och studenter undervisar respektive studerar vid utländska universitet. Inom idrottspsykologin finns utbyte etablerat med Worcester University College och UNITEC (Nya Zeeland), och tillsammans med 12 andra universitet i Europa driver man ett mastersprogram som genererar visst studentutbyte. Utöver detta finns lärare representerade i flera internationella nätverk.

En del undervisning sker på engelska och kursplaner på engelska är för närvarande under utveckling. Ämnet ger för närvarande inte någon hel kurs på engelska men moment där undervisningen sker på engelska förekommer på samtliga nivåer av ämnets kurser. I kursen "Att arbeta som idrottspsykologisk rådgivare" sker huvuddelen av undervisningen på engelska.

Samverkan

Samverkan med det omgivande samhället är omfattande. Psykologilärarna medverkar i och driver uppdragsutbildningar i samarbete med Militärhögskolan, kommuner, landsting och idrottsförbund – det sistnämnda både på regional och på nationell nivå. Det förekommer även samarbete inom seminarieverksamheten på D-nivån med universiteten i Lund, Örebro och Stockholm.

Sammanfattande omdöme

De fristående kurserna i psykologi vid Högskolan i Halmstad är av god kvalitet. Den idrottspsykologiska profilen är särskilt värd att lyfta fram, liksom kursen i utvecklingspsykologi med genusperspektiv. Sektionens satsningar på att skapa ett forskningsmedvetande hos studenterna, bl.a. genom konkreta

övningar, ger goda resultat. Undervisningsformerna har stora inslag av basgruppsmetodik. För lärarnas del framstår möjligheten att få extra resurser och minskad undervisningsandel för att docentmeritera sig som förmånlig. Internationalisering och samverkan är också väl utbyggda.

Rekommendationer

- Satsningen på att utveckla och marknadsföra profilen Individen i ett livslöppsperspektiv bör fortsätta.
- Sektionen bör ge akt på att idrottspsykologin inte utvecklas på bekostnad av allmänpsykologin.
- Den relativt låga prestationsgraden på D-nivån bör analyseras och åtgärdas.

Se även generella rekommendationer.

Högskolan i Jönköping

Basfakta

Examina som ingår i utvärderingen

Kandidatexamen i allmän psykologi

Tillsvidareanställda lärare vårterminen 2003: 1 kvinna och 6 män	Antal helårsstudenter (HÅS) i ämnet 2002:
Varav:	A-nivå: 55,8. Prestationsgrad 64 %
docentkompetenta lektorer: 2 män	B-nivå: 17. Prestationsgrad 79 %
övriga disputerade lärare: 1 man (licentiat)	C-nivå: 5. Prestationsgrad 35 %
adjunkter: 1 kvinna och 3 män	Examinerade uppsatser 2001³:
Av lärarna är 1 st. legitimerad psykolog.	Kandidatuppsatser: 8 (4 kvinnor och 6 män)
	Examinerade uppsatser 2002:
	Kandidatuppsatser: 0

Bedömarens intryck

Ämnesmässiga, organisatoriska och ekonomiska förutsättningar

Som huvudämne har psykologiamnet sin organisatoriska hemvist inom det fristående kursområdet vid sektionen för pedagogik och psykologi, som i sin tur är inordnad under Högskolan för lärande och kommunikation (HLK) vid Högskolan i Jönköping. Högskolan är en stiftelsehögskola som drivs i form av fyra utbildnings- och forskningsbolag samt ett servicebolag. Styrelsen, som är beslutande organ, har nio ledamöter varav regeringen utser ordförande och fem ledamöter. Ansvaret för genomförandet av psykologikurserna ligger på sektionen för pedagogik och psykologi samt, för fristående kurser, den verksamhetsansvarige. En styrgrupp planerar kurserna och i denna grupp finns studenter representerade.

Psykologiamnet klassas som tillhörande det samhällsvetenskapliga området och tilldelas resurser enligt denna klassning.

Högskolans infrastruktur är bra. Det finns även utrustning för tele-bildbaserade distanskurser och en helt digitalt utrustad multimedieavdelning med inspelningsstudio och sändningsutrustning. På högskolan finns även tillgång till laborationssalar, även om ämnet i dagsläget saknar resurser för att utnyttja dessa.

3. Det förekommer att uppsatser skrivs i par. Därför är antalet författare ibland fler än antalet uppsatser.

Lärarkårens redovisade tjänstgöring inom undervisningen i ämnet motsvarar sammanlagt 2,15 heltidstjänster. Resterande del av sina tjänster undervisar de sju lärarna vid andra utbildningar och program vid högskolan. Vid behov engageras ytterligare lärare på högskolan för handledning av uppsatser. Könsfördelningen i lärarkåren är ojämn. Endast en av de sju lärarna är kvinna.

Inget forskningsutrymme ges för närvarande i någons tjänst bland dem som undervisar på A- till C-nivå. Egen forskning bedrivs huvudsakligen på fritiden. Dessa förhållanden har försvårat rekryteringen av disputerade lärare samtidigt som den befintliga lärarkåren är frustrerad över de små möjligheterna till kompetensutveckling.

En liten lärarkår är sårbar om någon slutar eller blir sjuk. Det är svårt att se hur en kritisk och kreativ miljö kan främjas då lärarna är utspridda på högskolan och inte har tid till forskning i tjänsten. Ämnets utveckling och forskningsanknytningen i undervisningen blir lidande.

En annan svaghet i organisationen är att ämnet saknar egen administration. Ämnet ger intryck av att vara identitetslöst och, trots det höga söktrycket, ha en perifer roll vid lärosätet.

Trots nämnda svagheter är helhetsintrycket av utbildningen i ämnet, i den omfattning det ges idag, ändå positivt. Kvaliteten är tillfredställande, mycket tack vare engagerade lärare och ett högt söktryck på A-nivån.

Fristående kurser

Psykologiämnet ges vid Högskolan för lärande och kommunikation som fristående kurser på A-, B- och C-nivå, men också som kurser av olika omfattning inom lokala program och utbildningar t.ex. ekonomiprogrammet och lärarutbildningen. De senaste åren har man också utvecklat IT-distanskurser i psykologi.

Söktrycket till A-nivån är högt. Psykologi är ett populärt ämne att komplettera med i andra utbildningar vid lärosätet. På B- och framförallt på C-nivån sjunker söktrycket och antalet registrerade studenter emellertid drastiskt. Det finns en liten men tillsynes kontinuerlig efterfrågan på att fördjupa sig i ämnet. I studentgruppen är kvinnorna i majoritet.

Studenternas förkunskaper varierar, liksom studievanan. Vissa studenter har inte studerat på många år och andra läser utbildningar med en helt annan studiekultur. Generellt är förkunskaperna tillräckliga men lärarna önskar att de hade möjlighet att ge mer stöd till ovana studenter.

Den lokala profilen som man lyfter fram är eklekticism – i betydelsen mångfaldsperspektiv – i ämnesval och vetenskapligt synsätt. I detta uppmuntras olika perspektiv och öppenhet vad gäller val av ämne och metodansats. Man har också övergripande mål för förståelsen av ämnet: att kunskap i psykologi är relevant för i princip all mänsklig verksamhet, samt att utveckla en medvetenhet om att beteenden och dess vetenskaper står i relation till kulturpåverkan.

Bedömargruppen får ett allmänt gott intryck av kursutbudet och den undervisning som ges. Utbildningen från A- till C-nivån verkar fungera förhål-

landevis väl. Studenterna har stor frihet i val av uppsatsämne så länge det kan erbjudas handledning med rätt kompetens. Bedömargruppen noterar en intressant tematisk spridning och god kvalitet på C-uppsatserna. Prestationsgraden på C-nivån är emellertid relativt låg.

Undervisningsmetoderna är traditionella med föreläsningar och grupparbeten. Studenterna uppskattar den lilla miljön, öppenheten och närheten till lärarna. Statistikundervisningen omnämns i positiva ordalag. Bedömargruppen noterar dock att återkopplingen efter examination inte motsvarar studenternas behov av information kring de egna prestationerna och utvecklingen i ämnet.

IT-distanskurserna gav intryck av att fungera relativt bra. En baksida med distansstudierna är emellertid att studenterna inte har samma spontana dialog och tillhörighet som man har i studentgrupperna på campus. Tekniken bidrar till att studenterna tvekar att göra inlägg eller att ställa frågor eftersom de då blir synliga på bildskärmen. Kontakten med lärarna är mindre och överföringen av information om studieprocessen och t.ex. tentamen är svårare. Information om var studenterna kan få administrativ hjälp och studievägledning har inte nått ut riktigt till studentgruppen på campus heller.

Kursplanerna beskriver kurserna kortfattat på A- och B- nivå men utförligare på C-nivån. Litteraturlistorna anger systematiskt antal sidor litteratur.

Studentinflytande

Kursvärderingar görs efter varje delkurs och efter varje 20-poängskurs.

Studenter finns representerade i samtliga formella beredande och beslutande organ för psykologiämnet, men det reella inflytandet ger intryck av att vara mer informellt. Det sker t.ex. genom att studenterna får kommentera inriktning, litteraturval och examinationsform under kursens gång. Många studenter följer program och tenderar att engagera sig i utvecklingen av dessa i större utsträckning än i utvecklingen av ämnet i stort.

Genusperspektiv

Genusperspektiv beaktas särskilt i delkursen i kognitiv psykologi. Ett flertal uppsatser brukar dessutom belysa genusperspektiv. Lärarna är också medvetna vid val av ord och exempel för att genusinriktningen i undervisningen ska vara lika för kvinnor och män.

Internationalisering

Lärarna som undervisar beskrivs vara internationellt förankrade. Något lärar- eller studentutbyte som främjar internationalisering och kontakter med internationella perspektiv förekommer dock inte. Till viss del bidrar ämnets organisation och roll på lärosätet kanske till att det är svårt att få till stånd internationella samarbeten. Det tvärkulturella perspektivet på C-nivån utgör dock en möjlighet.

Samverkan

Någon egentlig samverkan med företag eller organisationer i omgivande samhället presenteras inte i självvärderingen eller vid platsbesöket. Sektionen lyfter i stället fram sin distansutbildning som samverkan med det omgivande samhället. Inom ämnet har man också tagit ett positivt initiativ för att etablera ett formaliserat samarbete med hälsohögskolan.

Sammanfattande omdöme

Psykologiämnet vid Högskolan i Jönköping verkar utifrån mindre förmånliga förutsättningar i form av liten lärarkår och avsaknad av egen administration. Ämnet har en perifer roll inom högskolan. Tack vare engagerade och kompetenta lärare är de fristående kurserna i psykologi, så som de idag ges upp till C-nivå, av tillfredsställande kvalitet. C-uppsatserna håller hög standard och visar på intressant tematisk spridning.

Rekommendationer

- Bedömaregruppen avråder från att utveckla en D-nivå med de förutsättningar ämnet har på högskolan idag. I stället bör utbildningen konsolideras upp till och med C-nivån.
- Lärarkapaciteten bör stärkas med flera disputerade lärare i undervisningen.
- Det bör avsättas medel för kompetensutveckling och för bättre möjligheter för lärarna att bedriva egen forskning inom tjänsten.
- Sektionen bör förbättra informationen om studiernas uppläggning, möjligheterna till studentinflytande, högskolans centrala administration och studievägledning till nuvarande och potentiella studenter.
- För att aktivera studenterna i större utsträckning bör undervisningsformerna på A- och B-nivå varieras mer. Ett sätt skulle kunna vara att dela in stora studentgrupper i mindre s.k. basgrupper. Studenterna kan också uppmuntras att självständigt ordna seminarier och diskussioner när den lärarledda undervisningstiden inte räcker till för detta.
- Den relativt låga prestationsgraden, framför allt på C-nivån, bör analyseras och åtgärdas.

Se även generella rekommendationer.

Högskolan i Kalmar

Basfakta

Examina som ingår i utvärderingen

Ämnet genomgick vid tiden för platsbesöket en intern bedömning om huruvida det skulle etableras som huvudämne. Beslut att inrätta kandidatexamen fattades under sista kvartalet 2003.

Tillsvidareanställda lärare vårterminen 2003⁴: 8 kvinnor och 4 män	Antal helårsstudenter (HÅS) i ämnet 2002:
Varav:	A-nivå: 106,7. Prestationsgrad 65 %
disputerade lärare: 1 kvinna och 1 man	B-nivå: 17,0. Prestationsgrad 68 %
adjunkter: 7 kvinnor och 3 män	C-nivå: 7,9. Prestationsgrad 22 %
Av lärarna är 3 st. legitimerade psykologer.	Examinerade uppsatser 2002:
	C-nivå: 12 (10 kvinnor och 2 män)

Bedömgargruppens intryck

Ämnesmässiga, organisatoriska och ekonomiska förutsättningar

Psykologiämnet har sin organisatoriska hemvist vid institutionen för hälso- och beteendevetenskap tillsammans med pedagogik, socialt arbete, idrott, lärarutbildning, sjuksköterskeutbildning och barnmorskeutbildning. Eftersom högskolan inte har vetenskapsområdet humaniora-samhällsvetenskap finns ingen fakultet för detta. I stället ansvarar Nämnden för sjöfart, humaniora, vård och samhällsvetenskap för grundutbildningen, forskningen och forskarutbildningen inom dessa fält.

Institutionens styrelse leds av prefekten och består i övrigt av tre lärare, en administratör och tre studenter. Ansvar för utveckling och samordning av psykologiämnet ligger på studierektor (biträdande prefekt), ämnesföreträdare och lärare. Studierektorstjänsten täcker in både psykologi och pedagogik. En professor som nyligen knutits till ämnet har givits direktiv att samordna forskning inom psykologi.

På central nivå pågår ett strategiarbete om högskolans framtida satsningar. Ett antal profilområden har identifierats varav ett är hälsa och medicin, dit psykologi räknas. Inom varje profilområde får vissa starka ämnen speciella utvecklingspengar för att utveckla forskningstygnd. Psykologiämnet hör inte till dessa utan betraktas snarare som ett stöd till programutbildningarna, vilka

4. I perioden mellan självvärdering och platsbesök tillkom en professor (20 procent av heltidstjänst) medan en disputerad lärare slutade.

i sin tur prioriteras. Ämnet har dock fått vissa medel till kompetensutveckling.

Psykologi är ett ungt ämne vid Högskolan i Kalmar och startade 1998 som en avknoppning från pedagogik. Det råder något av en pionjärande bland dem som arbetar i ämnet. Att bygga upp ett ämne från grunden ses som kreativt och stimulerande. Baksidan av detta kan vara att planeringen medför extraarbete för en liten personalgrupp som också undervisar mycket.

Vid tiden för utvärderingen var det inte möjligt att ta ut en kandidatexamen i psykologi vid Högskolan i Kalmar, trots att undervisning gavs upp till och med C-nivå. En intern bedömning pågick om huruvida psykologi skulle etableras som huvudämne. Här menar bedömargruppen att det är viktigt att tydlig information om examensmöjligheterna ges till studenterna. Informationen har hittills varit bristfällig till studenterna, bedömargruppen och Högskoleverket. Det är särskilt anmärkningsvärt att studenterna inte varit medvetna om att de inte kunnat ta ut en examen med psykologi som huvudämne.

Bland psykologiämnets lärare är kvinnorna i majoritet. Lärarkåren domineras av adjunkter och en relativt stor del av undervisningen ges av odisputerade lärare, vilket medför en risk för att forskningsanknytningen i undervisningen blir svag. Bedömargruppen uppfattar samtidigt att ledningen stödjer adjunkter på deras väg mot disputation. Fyra av adjunkterna, samtliga kvinnor, är inskrivna på forskarutbildning vid andra lärosäten. Utöver de 15 procent av tjänsten som samtliga adjunkter har avsatt till kompetensutveckling får de som snart ska disputerat ytterligare 5 procent. Även i lektorstjänster ingår 20 procent kompetensutveckling inklusive forskning.

Ambitionen är nu att utveckla en D-kurs i ämnet. För att klara av detta kommer nyrekryteringar av lärare att behövas. Det har hittills varit svårt att etablera en stabil lärarkår och lärosätet identifierar konkurrensen i regionen som ett påtagligt problem. Med 3–4 psykologiutbildningar inom ett begränsat geografiskt område räcker lärarna inte alltid till. Bedömargruppen ser detta som en nackdel för expansionsplanen.

En professor har knutits till ämnet på 20 procent. Denne ska examinera C-uppsatser, utveckla magisterutbildning och även bidra till kompetensutveckling för de andra lärarna genom att hålla forskningsseminarier. Förhoppningen är att detta ska gynna forskningsanknytningen och bidra till en breddning av ämneskompetensen, samtidigt som forskningssamordning inom ämnet kan drivas. Bedömargruppen menar att det är positivt att en professor tillkommit men ser samtidigt en fara i att förväntningarna på denne blir alltför höga. Möjligheterna att utveckla ämnet inom ramen för en 20 procent tjänst framstår som begränsade.

Lärarna inom psykologiämnet undervisar på flera andra program. Detta ses som en chans att visa upp psykologin. Tidigare gavs psykologiundervisning av lärare från andra ämnen. En annan fördel med att samarbeta med programmen är möjligheter till ämnesövergripande samtal.

Vid tiden för platsbesöket var psykologin på väg att flytta in i institutionsgemensamma lokaler. I de nya lokalerna kan psykologin få tillgång till existerande laboratorium, familjemottagning, videoutrustning m.m. Lärarna hoppas att detta ska innebära ett lyft för den empiriska forskningen och undervisningen i ämnet.

Fristående kurser

Högskolan i Kalmar ger utöver kurser i psykologi från A- till C-nivå också fristående kurser i spädbarnspsykologi och psykologi i vardagslivet. Dessutom ges distansutbildning och en webbaserad kurs.

Söktrycket till psykologiämnet förefaller vara högt. Huvuddelen av studenterna rekryteras lokalt. För distanskurserna finns ett stort intresse från kommunerna i regionen och dessa kurser har bidragit till en breddad rekrytering. Avhoppet är dock fler inom distansutbildningen än på campus vilket tros bero på att majoriteten av studenterna är yrkesarbetande. Även på helfartskurserna arbetar många studenter vid sidan av.

Kvinnorna är i majoritet bland studenterna i ämnet. I övrigt är studentgruppen heterogen. Lärarna tycker att detta ger en kreativ dynamik i grupperna. Samtidigt medför de skilda förkunskaperna vissa problem, främst på A- och B-nivå. Kurslitteratur på engelska kan t.ex. upplevas som ett hinder. Inför C-nivån förefaller studenterna dock vara väl förberedda. Prestationsgraden på C-nivån är samtidigt mycket låg. Eventuellt finns det ett samband med att det inte varit möjligt att ta ut kandidatexamen i ämnet.

Kursplaner och litteraturlistor är kortfattade och ger inte studenterna mycket vägledning.

Lärarna som bedömargruppen träffade tyckte själva att det är relativt lite studentkontakt på kurserna och önskade sig mer av detta. Antalet föreläsningstimmar är lika stort på A-, B- och C-nivåerna. Detta avviker från normen med färre föreläsningar på högre nivåer. Orsaken är att undervisningen i metod på C-nivå anses kräva relativt många föreläsningar. Systemet förefaller genomtänkt.

Utvecklingspsykologi är en profil för ämnet, beroende dels på att flera av lärarna forskar inom detta område, dels på den efterfrågan som finns i regionen. De studenter som bedömargruppen mötte tyckte emellertid att undervisningen var väl balanserad snarare än inriktad på något särskilt område. Det kan visserligen innebära att inte alla studenternas önskemål om fördjupningar kan uppfyllas, men detta är naturligt på en liten högskola. Snarare än att bli specialiserade är meningen att studenterna ska ha likvärdiga kunskaper med vad de skulle kunna få vid annan högskola eller universitet. Detta, menar bedömargruppen, bör gynna rörligheten då studenterna kan flytta mellan olika studieorter utan problem med tillgodoräkande.

Metodundervisningen ger ett gediget och välbalanserat intryck och fick goda vitsord av de studenter som bedömargruppen mötte vid platsbesöket. Undervisning i metod ges på B-nivå, där studenterna skriver en mindre upp-

sats. På C-nivån intensifieras metodundervisningen. Policyn är att studenterna ska ha möjlighet att välja mellan kvantitativ och kvalitativ metod beroende på frågeställning, vilket bedömggruppen ser positivt på.

Bland studenterna observerar bedömggruppen ett intresse för att fortsätta med D-nivån i ämnet och i flera fall även med forskarutbildning. Här skulle lärarna kunna göra mer för att informera om vilken forskning som pågår vid högskolan samt om möjligheter att söka forskarutbildning på andra håll. De forskardagar som anordnas på institutionsnivå är värda att uppmärksamma. Om psykologiämnet blev mer synligt vid dessa skulle fler psykologistudenters intresse kunna väckas.

Tre lärare fungerar som handledare åt studenter som skriver C-uppsatser. Studenterna väljer i stor utsträckning sina egna uppsatsämnen. Bedömggruppen menar att detta är en god tanke och inställning men frågar sig ifall friheten är för stor, då den riskerar att försätta handledaren i en svår situation. Tidigare har studenter riktat kritik mot att handledarens kompetens inte matchat ämnesområdet, något som är svårt att uppnå på en liten högskola. Den nuvarande strategin, att matcha metodinriktning snarare än fackinriktning, förefaller rimlig.

Studentinflytande

Efter varje delkurs och vid terminens slut görs kursvärderingar. Både studenter och lärare rapporterar om brister i återkopplingen på så sätt att sammanställningar görs men att diskussionen uteblir. De informella kanalerna verkar däremot fungera väl.

I institutionsstyrelsen sitter studentrepresentanter vars ämnestillhörighet varierar. Psykologi har för närvarande ingen studentrepresentant vilket gör att informationsflödet och påverkansmöjligheterna på denna nivå är begränsade. Ett alternativ kan vara att ge studenterna en roll i den mindre grupp där studierektor, ämnesföreträdare och lärare diskuterar ämnesspecifika frågor.

I studentkårsarbete engagerar sig främst de som går programutbildningar. Från fristående kurser, t.ex. psykologi, är det färre studenter som engagerar sig, om de inte från början beslutat följa ämnet mer än en termin.

Genusperspektiv

Genusfrågor tas i viss mån upp i undervisningen. Bedömggruppen får intrycket att detta i stor utsträckning beror på den enskilde lärarens engagemang. På C-nivå lyfts genusteorier fram som metodologiska perspektiv.

Internationalisering

Psykologistudenterna, liksom lärarna, har möjlighet att använda sig av de internationella utbytesavtal som högskolan har tecknat. Institutionen har även ett nordiskt utbytesavtal. På ämnesnivå sker det internationella utbytet snarare inom forskningen än på grundutbildningen.

Samverkan

Ämnets lärare medverkar i en mängd uppdragsutbildningar, främst inom utvecklingspsykologi, för kommuner och landsting.

Sammanfattande omdöme

De fristående kurserna i psykologi vid Högskolan i Kalmar, så som de idag ges upp till C-nivå, är av god kvalitet. Ämnet befinner sig i en uppbyggnadsfas och man arbetar på flera fronter med att stärka forskningsanknytningen. Värt att nämna är att ledningen stödjer adjunkter på deras väg mot disputation. I dagsläget finns emellertid inte förutsättningar för den planerade expansionen i form av en D-nivå.

Rekommendationer

- Fristående kurser upp till C-nivå bör få stabilare förutsättningar, framför allt i form av fler lärare, innan några expansionsplaner sätts i verket.
- Tidigare, befintliga och potentiella studenter bör få tydlig information om vilken examensnivå som ges i ämnet. Studenterna bör också få bättre information om studentinflytande och administration samt en generell introduktion till högskolestudier.
- Den låga prestationsgraden, framför allt på C-nivån, bör analyseras och åtgärdas.
- Kursplaner och litteraturlistor bör ge mer information om kursernas innehåll och omfattning.
- Ett tillfälle för psykologiämnet att visa upp sin forskning, inte minst för de egna studenterna, skulle kunna vara de forskardagar som anordnas på institutionsnivå.

Se även generella rekommendationer.

Högskolan Kristianstad

Basfakta

Examina som ingår i utvärderingen

Kandidat- och magisterexamen i allmän psykologi

Tillsvidareanställda lärare vårterminen 2003: 11 kvinnor och 4 män	Antal helårsstudenter (HÅS) i ämnet 2002:
Varav:	A-nivå: 101. Prestationsgrad 78 %
docentkompetenta lektorer: 1 kvinna	B-nivå: 50. Prestationsgrad 90 %
övriga disputerade lärare: 7 kvinnor och 1 man	C-nivå: 26. Prestationsgrad 77 %
adjunkter: 4 kvinnor och 3 män	D-nivå: 7. Prestationsgrad 57 %
Av lärarna är 3 st. legitimerade psykologer.	Examinerade uppsatser 2002⁵:
Vikarierande lärare: 2 kvinnor och 4 män	Kandidatuppsatser: 11 (13 kvinnor och 5 män)
Varav:	Magisteruppsatser: 8 (6 kvinnor och 2 män)
lektorer: 3 män	
adjunkter: 2 kvinnor och 1 man	

Bedömargruppens intryck

Ämnesmässiga, organisatoriska och ekonomiska förutsättningar

Psykologiämnet har sin organisatoriska hemvist vid institutionen för beteendevetenskap. Utbildning i ämnet ges sedan 1996 upp till och med magisternivå. Övriga ämnen med utbildning vid institutionen är didaktik, pedagogik, sociologi och specialpedagogik. Ämnena ges dels som fristående kurser, dels inom ramen för lärarprogrammet och personal- och arbetslivsprogrammet. I institutionsstyrelsen representerar en av lärarna psykologiämnet. Lärarna är samlade i ämnesgrupper som leds av en ämnesföreträdare/ordförande. Varje ämne har också en studierektor som utser kursansvariga.

Huvuddelen av kurserna, ca 95 procent, klassificeras som tillhörande samhällsvetenskapligt ämnesområde. Statistikpoängen på B- och C-nivå, som utgör ca 5 procent, klassificeras som naturvetenskapligt ämnesområde. Den högre intakten på dessa poäng bidrar till att bevara den relativt höga resurstilldelningen till C- och D-kurser.

Kursansvariga lärare har ett delegerat budget- och resultatansvar i vilket det ingår budgetplanering, resultatredovisning och kursutvärdering.

Lärarkåren består nästan till hälften av adjunkter och till en tredjedel av vikarierande lärare. Av de disputerade lärarna är sju av åtta kvinnor. Ämnet har

5. Det förekommer att uppsatser skrivs i par. Därför är antalet författare ibland fler än antalet uppsatser.

vuxit snabbt och omsättningen på lärare har varit hög, liksom antalet vikariat. Institutionen såg ändå positivt på framtiden och vid platsbesöket framkom att en professor i kognitiv psykologi höll på att rekryteras. Dessutom är fyra nya lektorat utlysta. Ytterligare förstärkning räknar man med då flera adjunkter genomgår forskarutbildning och väntas disputeras inom de närmaste två åren. Lärarkåren visar prov på ett pedagogiskt kreativt tänkande kring undervisnings- och examinationsformerna.

Fast anställda lärare är varje år beviljade forskning i tjänsten omfattande en månad för adjunkter med licentiatexamen, två månader för disputerade lektorer, tre månader för docenter och sex månader för professorer. Utöver detta finns det möjlighet att söka extra forskningsmedel via högskolans forskningsutskott. I dagsläget verkar lärarna ha svårt att fullt ut kunna utnyttja den avsatta tiden för forskning inom tjänsten på grund av undervisningsuppgiften.

Infrastrukturen tillgodoser behovet av bibliotek, databaser, datorer, undervisningslokaler och läsplatser. Däremot är det ont om grupparbetsrum till studenterna och arbetsrum till nyanställda lärare.

En kartläggning av jämställdhetsförhållandena har utförts av en student inom personal- och arbetslivsprogrammet. Denna kartläggning utgör underlag för institutionens fortsatta jämställdhetsarbete. Institutionens ledningsgrupp har givit kvalitetsgruppen ett särskilt ansvar för jämställdhetsfrågorna. Under hösten 2003 ägnas en institutionsträff åt jämställdhetsfrågor.

Uppstramningen av organisationen kring och satsningarna inom ämnet ger intryck av att kvalitetsarbetet är prioriterat. Organisationen kring ämnet ser ut att ha haft en positiv utveckling och fungerar i allt väsentligt väl, även om uppstramningen letts av några få lärare. Det finns ett tydligt administrativt ansvar, ett bra stöd från ledningen och en engagerad lärarkår.

Fristående kurser

Högskolan Kristianstad vill profilera sig som tillgänglig för alla som vill studera. Institutionen eftersträvar en bra studiesituation för alla studenters olika behov. För psykologistudenterna verkar det finnas goda möjligheter att kombinera studierna med t.ex. pendling, arbete och familj. Många studenter är äldre, har familj och icke-akademisk bakgrund. Andelen studenter med utländsk bakgrund ökar. Könsfördelningen i studentgruppen är ojämn med relativt många kvinnor.

Psykologikurser ges från A- till och med D-nivå. Upp till och med C-nivån erbjuds flera av kurserna både på helfart dagtid och på halvfart kvällstid.

A-nivån erbjuder viss bredd i ämnet. Det verkar dock vara ett märkbart hopp från A- till B-nivå i fråga om vilka krav som ställs. Metoddelen på B-nivån beskrivs som en utmaning för de studenter som, trots att de uppfyller antagningskraven i matematik, ändå inte har tillräckliga förkunskaper i statistik. Det ges dock stödundervisning i statistik och god återkoppling under denna

kurs. Prestationsgraden på A- och B-nivåerna är god och kraven som ställs är inte något hinder för studenterna att klara undervisningen på dessa nivåer.

De problem som noteras gäller handledning och examination på B-uppsatsen, t.ex. omständigheten att olika lärare ställer olika krav, samt att återkoppling av tentamensresultat på en del kurser inte motsvarar studenternas behov av information kring sina prestationer. Det är en svaghet att det inte har funnits disputerade lärare som handledare på B-nivån.

På C-nivå kan det empiriska arbetet om 10 poäng utföras enskilt eller i par och studenterna kan välja mellan kvalitativ och kvantitativ metod även om den senare dominerar i metodundervisningen.

På D-nivå ges en 20-poängskurs som innehåller ett självständigt empiriskt arbete om 15 poäng. Oppositionen måste lämnas in skriftligt och examinationen av uppsatsen görs av en extern examinator.

Både försvar och opposition vägs in i betyget på B-, C- och D-uppsatsen men hur dessa viktas i förhållande till själva uppsatsen är otydligt.

Såväl institutionens självvärdering som samtalen vid bedömargruppens platsbesök beskriver stora satsningar på att stärka och förbättra C- och D-nivån. Tillfällena för dialog med studenterna, färdighetsträning inför uppsatsarbetet och antalet datorövningar i statistik har ökat på C-nivån. På D-nivån har man ökat andelen lärarledd undervisning i form av föreläsningar och datorövningar och man har infört schemalagda träffar, s.k. checkpoints, där studenternas arbete med uppsatserna kontinuerligt bedöms. Till D-nivån har man också engagerat sina disputerade och fast anställda lärare som handledare. Utöver huvudhandledare har alla studenter en andra handledare och de kan även byta handledare om det uppstår problem. Bedömargruppen ser positivt på studenternas möjlighet till två handledare.

Både lärare och studenter vittnar om förbättrade förutsättningar och processer och bedömargruppen berömmar genomförda insatser. Ett problem som kvarstår är dock att en del av de resurser D-nivån förstärkts med är tillfälliga. T.ex. är den framtida finansieringen av externa examinatore oklar.

Det finns forskningsanknytning i undervisningen även om den varierar mellan olika lärares undervisning.

Studentinflytande

Kursvärderingar utförs efter alla kurser och studenterna säger att de kan märka förbättringar på vissa kurser efter kursvärderingarna. Studenterna har informellt inflytande och möjligheter att påverka kursinnehåll, krav och examinationsformer på en del kurser. Det formella inflytandet, dvs. insyn och engagemang i beredande och beslutande organ, är svagare.

Genusperspektiv

Genusperspektivet beaktas i undervisningen t.ex. genom examinations- och diskussionsfrågor med genusperspektiv i centrum. Genusfrågor förekommer även inom vetenskaps- och samhällsteorin. Studenter kan välja problemom-

råden med genusperspektiv i sina fördjupningsarbeten. Gästföreläsare bjuds in till vissa delkurser och vid val av kurslitteratur beaktas även förekomsten av genusperspektiv.

Internationalisering

Lärarna har kontakter med universitet i Danmark, England, Grekland och USA. Internationellt samarbete, student- och lärarutbyten samt kurser på engelska ger emellertid intryck av att vara ett hittills lågt prioriterat område.

Samverkan

Lärarna medverkar i samarbeten med Krinova Science Park som bygger upp mötesplatser för högskolans forskare, lärare, studenter och företag för utveckling av humankapitalet inom Human Resource Investment.

Samarbete finns också inom uppdragsutbildning t.ex. vid Räddningsverkets skola i Revinge. Annat samarbete med det omgivande samhället sker t.ex. genom tillämpad trafikforskning samt utvärderings- och forskningsuppdrag i näringsliv och offentlig sektor.

Sammanfattande omdöme

De fristående kurserna i psykologi vid Högskolan Kristianstad är av god kvalitet. Stora satsningar har gjorts för att utveckla ämnet både när det gäller ämnesbredd och ämnesdjup. Även om arbete återstår, har framsteg gjorts på senare tid. Värt att lyfta fram är också att man inom ämnet arbetar aktivt med att rekrytera studenter från studieovana miljöer samt att man kombinerar detta med särskilda stödåtgärder.

Rekommendationer

- För att överbrygga glappet mellan A- och B-nivå bör kravnivån på dessa nivåer ses över.
- Gemensamma riktlinjer bör utformas för hur försvar och opposition ska viktas i förhållande till uppsatsen vid examination.
- Gemensamma kriterier för bedömning av uppsatser på alla nivåer bör utformas av ämnesgruppen i samråd med handledarna.
- För att ytterligare förankra kvalitetsarbetet bör institutionen uppmantra alla lärare att aktivt delta i institutionens kvalitetsarbete och i utvecklingen av utbildningen i psykologiämnet.
- Psykologistudenternas formella inflytande i institutionens beredande och beslutande organ bör stärkas.

Se även generella rekommendationer.

Högskolan i Trollhättan/Uddevalla

Basfakta

Examina som ingår i utvärderingen

Kandidat och magisterexamen i allmän psykologi och i arbets- och organisationspsykologi

Tillsvidareanställda lärare vårterminen 2003: 4 kvinnor och 6 män Varav: docentkompetenta lektorer: 2 kvinnor övriga disputerade lärare: 4 män adjunkter: 2 kvinnor och 2 män Av lärarna är 1 st. legitimerad psykolog.	Antal helårsstudenter (HÅS) i arbets- och organisationspsykologi 2002: A-nivå: 85,7. Prestationsgrad 89 % B-nivå: 51,8. Prestationsgrad 90 % C-nivå: 38,1. Prestationsgrad 95 % D-nivå: 0,03. Prestationsgrad 100 %
Vikarierande lärare: 2 kvinnor och 2 män Varav: adjunkter: 1 man	Examinerade uppsatser 2002⁶: Allmän psykologi: Kandidatuppsatser: 45 (39 kvinnor och 6 män) Magisteruppsatser: 5 (5 kvinnor och 5 män)
Antal helårsstudenter (HÅS) i allmän psykologi 2002: A-nivå: 147,5. Prestationsgrad 97 % B-nivå: 30,2. Prestationsgrad 96 % C-nivå: 12,4. Prestationsgrad 145 % D-nivå: 7,5. Prestationsgrad 53 %	Arbets- och organisationspsykologi inkl. arbets- och organisationspsykologiska programmet: Kandidatuppsatser: 65 (57 kvinnor och 8 män)

Bedömargruppens intryck

Ämnesmässiga, organisatoriska och ekonomiska förutsättningar

Psykologiämnet har sin organisatoriska hemvist vid institutionen för individ och samhälle i Vänersborg. Andra utbildningar vid institutionen är lärarutbildning, språkutbildning, sociologi, socialpedagogik och beteendevetenskap. Psykologiämnet förefaller utgöra en relativt stor del av institutionen.

Ledningen för institutionen utgörs av prefekt och två biträdande prefekter, samtliga har annan ämnestillhörighet än psykologi. På institutionen finns också en institutionsnämnd med representanter för lärare, studenter och administrativ personal. I denna representeras psykologiämnet av en lärare och en doktorand.

Institutionen hyr in ekonomisk och administrativ personal från högskolan centralt och någon administrativ personal med ämnesanknytning finns inte.

6. Det förekommer att uppsatser skrivs i par. Därför är antalet författare ibland fler än antalet uppsatser.

Administrativa uppgifter faller i stor utsträckning på lärarna till följd av detta system. Bedömargruppen anser att det vore att föredra att åtminstone kurssekreteraren var ämnesanknuten.

Psykologiämnet klassas som samhällsvetenskap och de ekonomiska resurserna fördelas enligt denna klassning.

Inom ämnet finns sex tillsvidareanställda lektorer, fyra adjunkter och fyra doktorander. Könsfördelningen bland lärarna är förhållandevis jämn även om det finns fler män än kvinnor bland lektorerna. Det finns ingen professur i ämnet och inte heller några omedelbara planer på att tillsätta en professor. Tidigare har försök gjorts att rekrytera en professor inom arbets- och organisationspsykologi men man fick inte tillräckligt kompetenta sökande. Rekryteringsläget uppfattas som besvärligt. Bedömargruppen uppmuntrar till att återuppta arbetet med att rekrytera en professor.

Inom ämnet arbetar man idag för att bygga upp en forskningstradition. Psykologi är det första ämne vid institutionen som har doktorander. Samtliga fyra är inskrivna vid Göteborgs universitet.

Lärarna har enligt avtal tio procent av sin tjänst avsatt till kompetensutveckling. Det förefaller inte vara några problem att ta ut tid till kompetensutveckling så länge det handlar om att gå en högskolepedagogisk kurs eller en kurs för att bredda sina kunskaper inom ett ämnesområde som man är kursansvarig för. Att få tid för forskning är svårare, men det finns möjlighet att spara och samla forskningstid.

För det kvalitetsarbete som bedrivs inom psykologiämnet frågar sig bedömargruppen i vilken utsträckning som hela personalstyrkan är involverad. Bedömargruppen menar att hela personalstyrkan bör samverka i arbete med kvalitetsutveckling på ett sätt så att alla involveras i processen.

Infrastrukturen ger tillgång till bibliotek på campus Vänersborg. Där har studenterna tillgång till läsplatser, datorer, databaser och möjlighet att få sökhjälp.

Fristående kurser

I Vänersborg kan arbets- och organisationspsykologi och allmän psykologi läsas som fristående kurs till och med 60 respektive 80 poäng. Barn- och ungdomspsykologi ges som fristående kurs upp till 40 poäng. Psykologi kan också läsas inom arbets- och organisationspsykologiska programmet med psykologi som huvudämne, där även företagsekonomi och teknik ingår, eller inom beteendevetenskapliga programmet. Inom dessa program läser studenterna fristående kurser med psykologi, pedagogik eller sociologi som huvudämne.

På Högskolan Trollhättan/Uddevalla finns en vision om arbetsintegrerat lärande (Co-operative education). Studenter som följer det arbets- och organisationspsykologiska programmet kan ansöka om att gå en s.k. co-op-variant. Detta innebär att studierna varvas med icke poänggivande men betalda arbetsperioder i ett av regionens företag eller organisationer. Studenterna har under tiden en handledare på arbetsplatsen och en co-op-koordinator på läro-

sätet. Programmet ska ge studenterna ökade möjligheter på arbetsmarknaden efter examen men är ingen yrkesutbildning. Bedömargruppen ser positivt på möjligheten till ett arbetsintegrerat lärande, under förutsättning att man i undervisningen reflekterar kritiskt över given praxis i yrkeslivet och över teoretiska angreppssätt. Samtidigt uppmärksammar högskolan problemen med att tillgången på arbetsplatser som kan ta emot studenter är begränsad.

Det är stort söktryck till både kurser och program i psykologi. Bland studenterna är kvinnor överrepresenterade (ca 80 procent). På Co-op-programmet finns däremot en knapp övervikt för manliga studenter.

Studenterna uppfattas ha skiftande förkunskaper i matematik och engelska. På A-nivå ges undervisning i matematik på en grundläggande nivå. Bedömargruppens intryck är att undervisningen ändå kan ges utan att kravnivån sänks. Att litteraturen är på engelska anser lärarna vara ett krav som man inte gör avkall på. Undervisning ges i både kvantitativ och kvalitativ metod.

Psykologiämnet vid Högskolan i Trollhättan/Uddevalla vilar på två ben, där det ena benet utgörs av en inriktning mot arbetsintegrerat lärande och det andra av en mer traditionell inriktning i allmänpsykologi.

Det pågår inom ämnet ett arbete med att se över kurserna i psykologi, vilket syftar till att ge kurserna en bättre inbördes relation. En plan för hur kurser inom arbets- och organisationspsykologi respektive allmänpsykologi ska struktureras håller på att tas fram. Bedömargruppen menar att det är väsentligt att denna översyn av kurserna i psykologi fortsätter för att kurserna ska följa på varandra på ett genomtänkt sätt och rymma en tydlig progression.

Det finns en variation av undervisningsformer, men bedömargruppens intryck är att det behövs mer struktur i undervisningen, främst på A och B-nivå. Det finns även en variation av examinationsformer, men rutinerna för återkoppling till studenterna på examensresultat förefaller vara bristande.

Bedömargruppen noterar också att en del kursplaner har titlar som inte motsvarar kursinnehållet och uppmanar till att se över titlarna så att dessa bättre beskriver kursernas innehåll.

På B-nivå skriver studenterna uppsats i form av en litteratursammanställning där de tränas i källkritiskt tänkande. B-uppsatserna skriver studenterna i grupper om två eller tre. På C- och D-nivå skriver de flesta två och två. I samband med detta aktualiseras problem med att bedöma hur mycket och vilken del av arbetet med uppsatsen som respektive student har utfört. Bedömargruppen menar att den individuella prestationen bör vara möjlig att examinera.

På C-nivå gör studenterna ibland heltidskursen till en halvtidskurs och lämnar in sina uppsatser en termin senare.

På C-nivå upplever sig handledarna vara för få i relation till antalet studenter. En del studenter har dessutom bristande förkunskaper när de når C-nivån, vilket ställer extra krav på handledningen. Lärarna har uppmärksammat detta problem och inger förtroende om att finna bra lösningar.

Studentinflytande

Kursvärderingar sker oftast i skriftlig form i samband med kursslut. Det åligger kursansvarig att sammanställa kursvärderingen efter aktuell kurs, vilket innebär att kursansvariga utvärderar sina egna kurser. Graden av återkoppling till studenterna varierar.

I institutionsnämnden finns studentrepresentanter, men dessa är för närvarande inte från psykologiämnet. Bedömarens intryck är att psykologi-studenterna har svårt att få möjlighet att påverka utbildningen på ämnesnivå, även om studenter på C- och D-nivå förefaller ha informellt inflytande. Det finns därför behov att se över de reella möjligheterna till inflytande för psykologiämnets studenter.

Genusperspektiv och mångfaldsperspektiv

Genusperspektiv förekommer i viss utsträckning i undervisningen men förefaller inte problematiseras eller vara integrerat i utbildningarna. Även mångfaldsperspektiv finns i vissa moment men är inte heller systematiskt integrerat i kurserna. Bedömarens grupp är positiv till att initiativ tagits i dessa riktningar, men menar att detta behöver vidareutvecklas för att få förankring i undervisningen.

Internationalisering

Studenterna har möjlighet att förlägga en del av sin utbildning utomlands men det förefaller variera i vilken grad studenterna har nåtts av information om detta. Lärarutbyte och forskningssamarbete förekommer med universitet i USA och Storbritannien.

Samverkan

Nationellt utbyte och samverkan sker med psykologiska institutionen vid Göteborgs universitet, främst kring de doktorander som är antagna i Göteborg. Bedömarens grupp värdesätter detta samarbete, men föreslår att det nationella samarbetet kan stimuleras även i andra riktningar. Samverkan med det omgivande samhället sker enligt bedömarens grupp bra genom arbets- och organisationspsykologiska programmets co-op-variant.

Sammanfattande omdöme

De fristående kurserna i psykologi vid Högskolan i Trollhättan/Uddevalla är av god kvalitet. Ämnet har både en allmänpsykologisk bredd och en profilering mot arbetsintegrerat lärande. Särskilt värd att lyfta fram är den utbyggda samverkan med det omgivande samhället.

Rekommendationer

- Satsningen på att rekrytera en professor bör fortsätta.

- Co-op-inriktningen bör vidareutvecklas så att fler studenter får möjlighet till ett arbetsintegrerat lärande, under förutsättning att det inom denna inriktning ges tid till kritisk reflektion över given praxis i yrkeslivet och över teoretiska angreppssätt.
- Arbetet med att klargöra kursernas inbördes relation bör fortsätta. I samband med detta bör en översyn av kurserna göras så att undervisningen på A- och B-nivå får en tydligare struktur.
- Hela personalstyrkan inom psykologiämnet bör involveras i utvecklingsarbete och utvärderingsinsatser så att kvalitetsarbetet förankras i hela personalgruppen.
- Formerna för studentinflytande på ämnesnivå bör ses över så att studenterna får reella möjligheter att påverka utbildningens uppläggning.
- Kursplanerna bör ses över så att titlarna bättre överensstämmer med innehållet i kurserna.

Se även generella rekommendationer.

Karlstads universitet

Basfakta

Examina som ingår i utvärderingen

Kandidat- och magisterexamen i allmän psykologi

Tillsvidareanställda lärare vårterminen 2003: 3 kvinnor och 4 män	Antal helårsstudenter (HÅS) i ämnet 2002:
Varav:	A-nivå: 146. Prestationsgrad 75 %
docentkompetenta lektorer: 1 man	B-nivå: 41. Prestationsgrad 100 %
övriga disputerade lärare: 1 kvinna	C-nivå: 27. Prestationsgrad 63 %
adjunkter: 2 kvinnor och 3 män	D-nivå: 5. Prestationsgrad 50 %
Av lärarna är 5 st. legitimerade psykologer.	
Vikarierande lärare: 3 kvinnor och 2 män	Examinerade uppsatser 2002⁷:
Varav:	Kandidatuppsatser: 26 (35 kvinnor och 6 män)
professorer: 1 man (gästprofessor på 10 %)	Magisteruppsatser: 5 (2 kvinnor och 3 män)
lektorer: 1 kvinna	
adjunkter: 4 kvinnor och 3 män	

Bedömargruppens intryck

Ämnesmässiga, organisatoriska och ekonomiska förutsättningar

Psykologiämnet har sin organisatoriska hemvist vid institutionen för samhällskunskap. Institutionen leds av prefekten, som också är ordförande i institutionsnämnden. Vid institutionen finns även en proprefekt. Av institutionens sexton ämnen har fem ämnen forskarutbildning. Psykologi är det största ämnet som inte har forskarutbildning.

I psykologiämnets ledning finns en ämnesföreträdare och en studierektor. Vidare finns ett ämnesråd där kursansvariga från A- till D-nivå, ämnesföreträdare, studierektor samt två studentrepresentanter per nivå ingår. Ämnesrådet fungerar som beredande organ i samband med kursplanering och framtagande av kursplaner. Det finns en mycket tydlig ansvarsfördelning inom organisationen, vilket bidrar till att samarbetet fungerar väl.

Inom psykologiämnet finns väl fungerande administrativt stöd med bl.a. en ämnesanknuten sekreterare.

Psykologiämnet har under år 2003 en professor, vars tjänstebeteckning är gästprofessor och som finns vid institutionen motsvarande 10 procent av en heltid. Flertalet anställda inom psykologiämnet är adjunkter, vilket är en följd av att rekrytering främst har skett underifrån. Man har inom ämnet rekry-

7. Det förekommer att uppsatser skrivs i par. Därför är antalet författare ibland fler än antalet uppsatser.

terat sina egna studenter, som blivit antagna till forskarutbildning vid annat universitet och fått tjänst som adjunkt vid institutionen i Karlstad. Könsfördelningen bland lärarna är jämn.

I och med att en stor del av de anställda är adjunkter (vilka i flera fall också är doktorander) har avdelningens ansvarsområden fått fördelas även på dessa. Mest anmärkningsvärt är att studierektor är doktorand, med anställning som adjunkt. Intrycket är att detta har fungerat tillfredställande, men bedömargruppen förhåller sig ändå tveksam till att det är lämpligt att en doktorand har en sådan funktion.

Centrala arbetstidsavtal ska ge tid för forskning och kompetensutveckling, men inga medel utgår för detta ändamål. Lektorerna har 50 procent forskningsutrymme som finansieras med externa medel. Åtta av adjunkterna är doktorander som är antagna vid andra universitet. Dessa har i de flesta fall inget forskningsutrymme i sina tjänster, men i några fall har forskningsmedel tilldelats enskilda doktorander. Trots detta noterar bedömargruppen att psykologiämnet har åstadkommit ett betydande antal internationellt publicerade artiklar. Bedömargruppen uppfattar att det finns en utvecklingspotential inom ämnet, men menar ändå att det behövs strategier för att få in fler disputerade till psykologiämnet för att säkra forskningsanknytningen i grundutbildningen. Inom psykologiämnet finns en ambition att utveckla ämnet till att bli ett forskarutbildningsämne. Fler disputerade i lärarkåren skulle också vara ett första steg i en sådan strävan.

Avdelningen för psykologi har nyligen flyttat till nya och rymliga lokaler. I dessa har D-studenter och gästforskare fått möjlighet till arbetsplatser i kontorslandskap. I biblioteket finns tillgång till databaser och det finns även en omfattande biblioteksservice till distansstudenter. Institutionen har egna datorsalarna som kan användas i undervisningen.

Psykologiämnet har byggt upp tre laboratorier, som tillsammans benämns Human Performance Karlstad University Psychological Research Laboratories. De tre laboratorierna är ett laboratorium med saltvattenfyllda flyttankar som används för stress- och smärthantering, ett psykofysiologiskt laboratorium där klimatförhållanden kan simuleras, vilket är av idrottspsykologisk relevans, och en dialogstudio t.ex. för intervjuundersökningar.

Tilldelningen till ämnet sker enligt samhällsvetenskaplig-humanistisk norm. Under förutsättning att laboratorierna också används i undervisnings-syfte anser bedömargruppen att laboratorieverksamheten skulle berättiga till ett övervägande om högre tilldelning för laborativa inslag i undervisningen.

Fristående kurser

Förutom den egna grundutbildningen, som ges från A- till D-nivå, ges också undervisning som delmoment inom olika program och kurser som ingår i utbildningar för sjuksköterskor, systemvetare, ingenjörer, lärare och ekonomer. Det ges också distansutbildning. Psykologiämnet har ett högt söktryck vilket medfört att avdelningen har fått ökat utbildningsuppdrag från institutionen.

Undervisningen har inriktats på allmän psykologi, socialpsykologi, utvecklingspsykologi och kognitiv psykologi, men omfattar även områden som biopsykologi, idrottspsykologi och transpersonell psykologi.

Bland studenterna är kvinnor i majoritet. Studenternas förkunskaper beskrivs av lärarna som goda, för vissa studenter kan dock kunskaperna i engelska vara bristande.

Undervisning ges i såväl kvantitativa som kvalitativa metoder. Det finns en rimlig variation av undervisningsformer och examinationsformer. Studenterna får tidigt i utbildningen besöka laboratorier. Bedömarens intryck är dock att laborativa moment i laboratorier inte är särskilt integrerade i undervisningen och föreslår att laboratorier ges större utrymme i undervisningen.

Vid uppsatsskrivandet på C- och D-nivå kan studenterna ingå i projekt och på C-nivå kan studenterna välja att skriva enskilt eller i par. Det förekommer att C-uppsatser handleds av forskarstuderande. D-uppsatser skrivs enskilt för att det ska gå att göra en individuell bedömning och handledaren är alltid disputerad. Bedömarens intryck är att uppsatser på D-nivå håller god klass och att lärarna har ett stort engagemang och ger mycket handledning. Målet förefaller vara att D-uppsatserna ska bli internationellt publicerade artiklar och detta tycks vara ett led i att bygga upp psykologiämnet i Karlstad. Bedömarens anser att detta är ett klokt tillvägagångssätt, men att det också kan medföra problem för studenter att bli klara i tid. Lärarna behöver hitta former för att möjliggöra för studenterna att bli klara med sina uppsatser inom utsatt tid.

Efter en genomgång av kursinnehållet i kursplanerna menar bedömarens att titlarna till kurserna i utvecklingspsykologi och personlighetspsykologi inte speglar kursinnehållet. Kursplanerna bör ses över så att kursernas titlar och kursinnehåll stämmer överens.

Studentinflytande

Psykologistudenterna är representerade i ämnesrådet med två representanter per nivå från A- till D-nivå. Studentinflytandet fungerar således på ämnesnivå trots att det är en stor institution med många ämnen.

Kursvärderingar utförs vid varje delkurs, men intrycket är att det finns vissa problem med att säkra anonymiteten i kursvärderingarna, vilket bör ses över. Återkopplingen efter kursvärderingarna sker i ämnesrådet och studentrepresentanterna för vidare informationen till övriga studenter. Återkopplingen ger på så vis intryck av att fungera väl.

Det finns också en närhet mellan lärare och studenter på alla nivåer.

Genusperspektiv och mångfaldsperspektiv

Genus behandlas i viss mån i undervisningen, men då främst i form av bakgrundsvariabel och inte som ett analytiskt perspektiv. Lärarna beskriver att psykologin befinner sig vid sidan om de vetenskaper som idag bidrar till att

vidareutveckla kunnandet om kön och jämställdhet. När det gäller etnisk och social mångfald anser lärarna att psykologin befinner sig långt från den aktuella forskningsfronten och behöver bli bättre på att med bredare perspektiv undersöka, belysa och förstå fenomen inom dessa områden. Bedömagruppens intryck är att det finns en öppenhet hos lärarna för att föra in genus- och mångfaldsperspektiv i undervisningen. Därmed finns också förutsättningar för att dessa perspektiv ska kunna problematiseras inom psykologiämnet.

Internationalisering

Internationellt student- och lärarutbyte förekommer inom ämnet och eftersom A-kursen i psykologi även ges på engelska finns det goda förutsättningar för icke svenskspråkiga studenter att läsa denna kurs. Det finns även möjligheter för dessa att fortsätta på högre nivåer med visst stöd från lärarna. Dock har det funnits problem med att nå rätt målgrupp med kursen, då studenter som inte kommit in på andra kurser i stället har kommit in här.

Lärare från psykologiämnet har medverkat i internationella konferenser samt arbetat som gästforskare i Finland.

Samverkan

Psykologiämnet ger uppdragsutbildningar där bland annat försäkringskassorna i Örebro län, Hallands län och Västra Götalands län varit uppdragsgivare. Samarbete sker också mellan samhällsvetenskapliga institutionen och ett antal myndigheter inom länet (räddningstjänst, polis, sjukvård, kommun och kyrka) i kursen Rescue Management för insatspersonal i operativ ledning. Ämnet deltar också i andra utbildningsprojekt t.ex. Skistar-projektet som startades i september 2001 och hittills har 14 chefer i Sälenstjärnan utbildats i "chefen som lärare".

Sammanfattande omdöme

De fristående kurserna i psykologi vid Karlstads universitet är av god kvalitet. Samarbetsklimatet och administrationen av ämnet ger gynnsamma förutsättningar. Systemet för studentinflytande förtjänar att lyftas upp som ett gott exempel. Trots att institutionen rymmer många ämnen har studenterna goda påverkansmöjligheter genom representation i ämnesrådet.

Rekommendationer

- Ämnet bör rekrytera fler disputerade lärare till lärarkåren för att stärka forskningsförankringen i utbildningen.
- För att ytterligare stärka forskningsanknytningen bör laboratorierna användas i större utsträckning i undervisningen.
- Anonymiteten vid kursvärdering bör säkras.

- En balans bör eftersträvas mellan att D-uppsatser även fortsättningsvis ska kunna hålla god kvalitet samtidigt som studenterna ges förutsättningar att klara uppsatsarbetet inom angiven tidsram.
- Kursernas titlar bör ses över så att de bättre stämmer överens med kursinnehållet.

Se även generella rekommendationer.

Luleå tekniska universitet

Basfakta

Examina som ingår i utvärderingen

Kandidat- och magisterexamen i allmän psykologi

Tillsvidareanställda lärare vårterminen 2003: 3 kvinnor och 8 män	Antal helårsstudenter (HÅS) i ämnet 2002:
Varav:	A-nivå: 114,2. Prestationsgrad 73 %
professorer: 1 man	B-nivå: 19,7. Prestationsgrad 100 %
docentkompetenta lektorer: 1 kvinna	C-nivå: 13,3. Prestationsgrad 89 %
övriga disputerade lärare: 1 kvinna och 2 män	D-nivå: 8,5. Prestationsgrad 109 %
adjunkter: 3 män	Examinerade uppsatser 2002⁸:
Av lärarna är 3 st. legitimerade psykologer.	Kandidatuppsatser: 5 (7 kvinnor)
	Magisteruppsatser: 2 (2 kvinnor)
	CID-uppsatser: 9 (12 kvinnor och 1 man)

Bedömgargruppens intryck

Ämnesmässiga, organisatoriska och ekonomiska förutsättningar

Psykologiämnet har sin organisatoriska hemvist vid avdelningen för teknisk psykologi. Grundutbildningen i psykologi räknas till det humanistisk-samhällsvetenskapliga vetenskapsområdet medan avdelningens forskningsverksamhet sorterar under tekniskt vetenskapsområde. Detta innebär att det övergripande ansvaret för grundutbildningen i ämnet ligger på filosofisk fakultet medan forskningen ligger under teknisk fakultet.

Avdelningen för teknisk psykologi är en av åtta avdelningar vid institutionen för arbetsvetenskap. De övriga avdelningarna var vid tiden för självvärderingen: industriell produktionsmiljö; ljud och vibrationer; industriell design; industriell ergonomi (nu under avveckling); arbetslivets socialpsykologi samt två avdelningar som fokuserar genus kopplat till teknik. Industriell produktionsmiljö är den största avdelningen på institutionen.

Institutionen för arbetsvetenskap leds av en prefekt och en institutionsstyrelse inom vilken det finns en studentrepresentant. Institutionen har två studierektorer – en som ansvarar för psykologi och sociologi (samhällsvetenskapligt vetenskapsområde) och en som ansvarar för ingenjers- och civilingenjersprogram (tekniskt vetenskapsområde). Mellan dessa vetenskapsområden ska resurserna inom institutionen fördelas.

8. Det förekommer att uppsatser skrivs i par. Därför är antalet författare ibland fler än antalet uppsatser.

Tilldelningen till psykologiämnet sker enligt en fördelning mellan samhällsvetenskaplig/humanistisk norm och naturvetenskaplig/teknisk norm. Det som avgör om en kurs ska erhålla NT-ersättning är att den innehåller laborativa moment, vilket t.ex. gäller en kurs i teknisk psykologi. Men bedö-margruppens intryck är att detta i praktiken också innebär att en och samma kurs i psykologi kan ges olika stor tilldelning, beroende på om den ges inom ett humanistiskt-samhällsvetenskapligt program eller inom ett tekniskt orien-terat program.

Medeltilldelningen sker per kurs och poäng, och inte i proportion till det antal studenter som genomför utbildningen. En mindre kompensation ges dock när en kurs överskrider 35 studenter. Psykologi har stort söktryck medan andra ämnesområden inom institutionen har sviktande studentunderlag. Psy-kologiämnet får på så vis inte kompensation för det antal studenter som ge-nomför utbildningen. Bedö-margruppen menar att denna beräkningsmodell gör psykologilärarnas arbetssituation extra betungande.

Lärarkåren består av en professor, ytterligare fyra disputerade lärare (varav en med docentkompetens), tre adjunkter med licentiatexamen i teknisk psy-kologi och tre doktorander. Inom lärarkåren finns fler män än kvinnor.

Målet enligt arbetstidsavtalet är att alla anställda ska kunna använda 20 procent av tiden för forskning i tjänsten. Finansiering av lärarkårens egen forskning och kompetensutveckling är nästan helt beroende av externa anslag, vilket är svårt att dra in med nuvarande undervisningssituation. I samband med kursutveckling finns dock större möjlighet att få tid till kompetensut-veckling.

Det finns en styrka i infrastrukturen som kommer psykologiämnet till godo. Det finns god tillgång till datorer och campusområdet uppges vara tekniskt utrustat, bland annat har studenterna tillgång till bredband i sina bostäder, vilket innebär goda möjligheter att arbeta hemifrån med databaser. Tillgången till lokaler är tillfredställande och bibliotek med för ämnet relevanta databa-ser finns. Dock finns inget psykologilaboratorium, vilket kan sägas vara något överraskande då ämnet befinner sig inom det teknisk-psykologiska fältet.

Luleå tekniska universitets strategiska satsning med benämningen Det ska-pande universitetet innebär ett pedagogiskt förnyelsearbete och en ambition att i olika avseenden arbeta gränsöverskridande. Denna ambition visar sig inom avdelningen för teknisk psykologi som en strävan mot att samarbeta med avdelningar utanför det egna vetenskapsområdet. Ambitionen förefaller vara att studenterna ska vara fria att söka kurser utanför det vetenskapsområde inom vilket deras utbildning ges. Studenterna förväntas på så vis få en flerve-tenskaplig ansats i sina utbildningar.

Fristående kurser

Psykologiundervisning ges främst inom utbildningsprogrammet för psykologi, men kurser i ämnet ges också inom tekniskt orienterade program och som fri-stående kurs på halvfart. Programmet ger allmänpsykologiska kunskaper men

det finns möjlighet till inriktning mot teknisk psykologi eller mot arbetsvetenskap och personaladministration.

I studentgruppen finns betydligt fler kvinnor än män trots ämnets inriktning på teknik. Det har gjorts satsningar från universitetets sida för att få fler kvinnor att välja tekniskt inriktade utbildningar, men inte för att få män att välja ett ämne som psykologi. Men lärarna inom psykologiämnet ser positivt på det stora antalet kvinnliga studenter. Psykologiämnet kan inom ett tekniskt universitet vara ytterligare en möjlighet för kvinnliga studenter att vilja meritera sig.

Det är betydligt fler studenter som läser på A-nivå än på övriga nivåer. Detta förklaras av att många studenter läser psykologi som en valbar kurs inom ramen för ett program med annan inriktning än psykologi.

Fördelen med att läsa utbildningsprogrammet för psykologi uppger studenterna vara möjligheten att själva påverka sin utbildning. I och med att psykologiutbildningen är utformad som ett program får studenterna de fördelar som andra programstudenter har, bl.a. i form av förtur till kurser. Genom att studenterna följer ett program ökar också chansen att de fullföljer studierna och tar examen. Bedömargruppen uppmärksammar att det finns risk för att utbildningsprogrammet för psykologi, som också refereras till som ”psykologiprogrammet”, genom sitt namn kan missuppfattas vara ett program som utbildar till psykolog.

Lärarna anser att studenternas förkunskaper i huvudsak är goda. Vissa studenter har dock bristfälliga kunskaper i engelska. Lärarna framhåller att kurslitteratur på engelska ingår i utbildningen och att man inte tummar på detta krav. För dem som behöver komplettera sina kunskaper i matematik finns en mattestuga som är gemensam för flera utbildningar.

I undervisningen finns variation av såväl undervisnings- som examinationsformer. Metodundervisning ges främst i kvantitativ, men även i kvalitativ metod. Lärarna betonar studenternas självständiga sökande, som ska ske med hjälp av lärare. Intrycket är att studenterna också upplever att de får ta ansvar för sitt eget lärande, samtidigt som de får det stöd de behöver.

Studenterna kan välja att skriva uppsats individuellt eller parvis, samt att skriva separata eller kombinerade C- och D-uppsatser. Det förefaller vara vanligt att studenterna skriver uppsats i par och i dessa fall redovisas inte vem som ansvarat för olika delar av det gemensamma arbetet. Bedömargruppen menar att detta kan innebära problem för dem som vill söka vidare till forskarutbildning. Därför bör de individuella prestationerna framgå vid samskrivning.

Inför uppsatsskrivandet på C- och D-nivå presenterar lärarna de forskningsprojekt som det finns möjlighet att ingå i. En mini-opponering på planen för uppsatsskrivandet hjälper studenterna att bli klara i tid. Intrycket är att den övervägande delen av studenterna upplever att de har god tillgång till kompetent handledning.

Kursplanerna ger förhållandevis kortfattade beskrivningar och sidhänvisningar saknas ifråga om litteraturen.

Studentinflytande

För kursvärderingar har ett nätbaserat system prövats. Tekniska komplikationer och låg svarsfrekvens har dock medfört att man valt att inte fortsätta med detta system. I stället har man återgått till kursvärderingar på papper. Inom psykologiämnet finns en policy för hur återkoppling till studenterna ska ske och bedömargruppens intryck är också att återkopplingen fungerar väl.

I institutionsstyrelsen finns en studentrepresentant. Psykologistudenternas främsta kanal att påverka är genom programrådet. Programrådet gör att studenterna kan påverka på ämnesnivå trots att psykologiämnet tillhör en stor institution med många ämnen. I programrådet möts lärare, studenter och programansvarig och här bereds förslag till förändringar av utbildningen. Det förefaller finnas en öppenhet hos lärarna när önskemål framförs av studenterna, och studenterna ger uttryck för att de har goda möjligheter att påverka.

Genusperspektiv

Vid institutionen för arbetsvetenskap finns två mindre avdelningar som fokuserar på genusperspektiv. Kompetens i genusfrågor finns därmed på nära håll. Databaserna Kvinnsam och Gena som integrerar och behandlar genusperspektiv finns också att tillgå. Inom psykologiämnet förefaller genusperspektiv i viss mån vara integrerat i undervisningen.

Internationalisering

Information om möjligheter att studera utomlands skickas kontinuerligt ut till studenternas e-postadresser. För den student som är intresserad finns sedan ytterligare hjälp att få från studievägledare och internationellt sekretariat. Det förefaller inte medföra några problem för studenterna att studera utomlands inom ramen för sin utbildning, men lärarutbyte sker i betydligt mindre omfattning.

Samverkan

Det finns samarbetsprojekt exempelvis med Vägverket inom vilka det är möjligt att skriva uppsats. Genom sådana projekt har studenterna möjlighet till samverkan med det omgivande samhället.

Sammanfattande omdöme

De fristående kurserna i psykologi vid Luleå tekniska universitet är av god kvalitet. Möjligheten att välja teknisk psykologi förtjänar att lyftas fram. Då psykologiämnet ges vid ett tekniskt universitet kan det både bidra till och dra nytta av samarbete över vetenskapsområdenas gränser. Värt att nämna är också att psykologistudenterna har goda möjligheter till inflytande tack vare medverkan i programrådet.

Rekommendationer

- Avdelningen bör driva frågan om den interna prissättningen så att psykologkurserna får en resurstilldelning som står i proportion till antalet studenter som genomför utbildningen.
- Namnet utbildningsprogrammet för psykologi bör förtydligas så att utbildningen inte kan förväxlas med yrkesutbildning till psykolog.
- Samarbetet med avdelningar utanför det egna ämnesområdet bör fortsätta och utvecklas vidare, både för att överbrygga gränser mellan olika vetenskapsområden och för att utnyttja den kompetens inom genusområdet som finns på nära håll i organisationen.
- För att ytterligare stärka forskningsanknytningen av undervisningen bör avdelningen fortsätta att utveckla undervisningen i teknisk psykologi, då lärarnas forskning har denna inriktning.

Se även generella rekommendationer.

Mitthögskolan

Basfakta

Examina som ingår i utvärderingen

Kandidat- och magisterexamen i allmän psykologi

Tillsvidareanställda lärare vårterminen 2003: 2 kvinnor och 6 män Varav: docentkompetenta lektorer: 1 man övriga lektorer: 2 kvinnor och 2 män adjunkter: 3 män (varav 1 disputerad) konserter: 1 man Av lärarna är 3 st. legitimerade psykologer.	Vid institutionen för utbildningsvetenskap i Härnösand finns ytterligare 1 professor, 4 lektorer, 5 adjunkter (med anställningar i pedagogik) som delvis undervisar i psykologi.
Vikarierande lärare: 1 kvinna och 3 män Varav: lektorer: 1 man (på 5 %) adjunkter: 1 kvinna och 2 män	Antal helårsstudenter (HÅS) i ämnet 2002⁹: A-nivå: 257,3. Prestationsgrad 70 % B-nivå: 52,6. Prestationsgrad 87 % C-nivå: 27,9. Prestationsgrad 83 % D-nivå: 6,5. Prestationsgrad 14 %
	Examinerade uppsatser 2002¹⁰: Kandidatuppsatser: 25 (33 kvinnor och 6 män) Magisteruppsatser: 0

Bedömargruppens intryck

Ämnesmässiga, organisatoriska och ekonomiska förutsättningar

Mitthögskolan har campus på fyra orter: Sundsvall, Östersund, Härnösand och Örnköldsvik. Psykologiämnet har, som huvudämne upp till kandidat- och magisternivå, sin organisatoriska hemvist vid institutionen för samhällsvetenskap (SHV) i Östersund. Utbildning i ämnet ges även på A- och B-nivå vid institutionen för utbildningsvetenskap i Härnösand. Vid SHV ges förutom ämnet psykologi även utbildning i företagsekonomi, kulturgeografi, nationalekonomi, rättsvetenskap, sociologi, statsvetenskap och turismvetenskap. Företagsekonomi är det största ämnet vid institutionen. Vid institutionen för utbildningsvetenskap i Härnösand är undervisningen inriktad mot utvecklingspsykologi och lärande. De flesta studenterna finns inom lärarutbildningen och andra läser fristående kurs inom psykologi, pedagogik, bild eller samhällskunskap.

9. På A- och B-nivå medräknas både Östersund och Härnösand.

10. Det förekommer att uppsatser skrivs i par. Därför är antalet författare ibland fler än antalet uppsatser.

Eftersom det endast är vid SHV i Östersund som psykologi kan läsas till kandidat- eller magisternivå är det endast psykologiämnet vid denna institution som omfattas av Högskoleverkets utvärdering. Eftersom ett institutionsöverskridande samarbete sker mellan de två institutionerna med undervisning i psykologi kommenteras dock i viss mån även utbildningen vid institutionen för utbildningsvetenskap i Härnösand.

SHV leds av ett institutionsråd i vilket det ingår en prefekt, fem lärarrepresentanter, en representant för teknisk/administrativ personal samt studentrepresentanter. Beredande organ till institutionsrådet för frågor som rör psykologi är ett ämneskollegium, i vilket det ingår lärare och forskare från både institutionen i Östersund och i Härnösand samt två studentrepresentanter.

Psykologi klassificeras som 50 procent samhällsvetenskap och 50 procent vårdvetenskap. Laborativa moment får extra tilldelning. Ekonomin uppges vara oproblematisht då man har 20 procent mer i timtilldelning för laborativa moment än andra ämnen inom institutionen. Tilldelningssystemet står i proportion till det antal studenter som går kurserna och lärarna anser det vara en rimlig fördelning i förhållande till undervisningsuppdraget.

Den professor i psykologi som verkat inom psykologiämnet har just lämnat Mitthögskolan. Men tjänsten är utlyst och rekryteringsproblemen förefaller inte vara omöjliga att lösa då man haft ett relativt gott söktryck på tidigare utlysta tjänster. Det finns också en stor andel disputerade i lärarkåren. Bland lärarna finns fler män än kvinnor.

Mitthögskolan kommer år 2005 att bli universitet men detta medför inga uppenbara förändringar för psykologiämnet. De ämnen som idag har flest professorer och docenter får möjlighet att starta forskarutbildning, men psykologiämnet räknas inte till dessa. Ändå förbereder man sig inom psykologiämnet för att i framtiden kunna erbjuda forskarutbildning genom att man har tagit fram ett utkast till studieplan för forskarutbildning i psykologi. Det råder dock ovisshet kring huruvida man kommer att välja att samla psykologiämnet inom en institution för att få en större forskningsmiljö, eller om psykologiämnet även fortsättningsvis kommer att finnas vid två institutioner förlagda vid olika orter.

Lärarna förefaller vara nöjda med arbetstidsavtalet hittills. Professorn har haft 75 procent forskning i sin tjänst och docenterna har haft 20 procent forskning. Övriga lärare har haft 5 procent kompetensutveckling och 10 procent forskning i sina tjänster. Men planerade förändringar som innebär att det inte längre kommer att finnas någon kontinuerlig forskningstid i tjänsterna inger farhågor. Bedömggruppen förhåller sig negativ till att forskningstiden inom psykologiämnet riskerar att minska samtidigt som högskolan blir universitet.

Tillgången på lokaler vid SHV är god, och föreläsningssalarna är tekniskt väl utrustade. Datorutrustning finns i tillfredställande omfattning. Studentportalen är ett gemensamt inloggningssystem där studenter har möjlighet att

få tillgång till databaser även hemifrån. Studentportalen är också ett centralt verktyg för distansstuderande. Biblioteket ger intryck av att vara välförsett och det finns en kontaktperson för psykologiämnet.

Det finns ett väl utrustat psykologilaboratorium, i vilket omfattande investeringar satsats. Kring laboratoriet har kompetens byggts upp så att flera lärare behärskar utrustningen. Laboratoriet används både för forskning och för undervisning.

Fristående kurser

Vid SHV har psykologiämnet en profil mot arbets- och organisationspsykologi, hälsopsykologi och beteendemedicin samt experimentell psykologi. Psykologi kan läsas som fristående kurser på campus och på distans och ges även som inslag i andra kurser och i program. Vid SHV finns också programmet för personal- och arbetslivsfrågor som leder till en kandidat- eller magisterexamen med psykologi eller sociologi som huvudämne.

De båda institutionerna i Östersund och Härnösand har utformat gemensamma kursplaner för A- och B-nivåerna. Generellt är kursplanerna och litteraturlistorna kortfattade men tydliga. Sidantal saknas ifråga om litteraturen.

Inom psykologiämnet vid SHV i Östersund ges främst undervisning i kvantitativ metod, men studenterna har möjlighet att använda kvalitativ metod i sina uppsatser. Det förefaller vara en tillfredställande progression på metodkurserna i psykologi. Kurserna rymmer samtidigt ett visst mått av repetition, vilket uppskattas av studenterna, framförallt när det gäller statistik. Lärare från SHV i Östersund håller också vid behov metodkurser för studenter i Härnösand, som i övrigt mest har undervisning i kvalitativ metod.

På ett tidigt stadium i utbildningen berättar lärare om sin egen forskning, och undervisning i laboratoriet sker redan på A och B-nivå. Man arbetar på detta vis redan i början av utbildningen för att forskningsanknyta undervisningen. Studenterna får möjlighet att utveckla sin förmåga till kritiskt tänkande. Det förefaller också finnas en ändamålsenlig variation i undervisnings- och examinationsformer.

Laboratoriet används aktivt i undervisningen på alla nivåer och det finns progression i de laborativa momenten i undervisningen. För dem som skriver C- och D-uppsats är det möjligt att använda laboratoriet för sina uppsatsarbeten. Bedömargruppen är mycket positiv till att laboratoriet i så stor utsträckning används i undervisningen.

Studenternas förkunskaper uppges vara goda. Många studenter har också arbetslivserfarenhet bakom sig. Det som för vissa studenter kan vara problem är sviktande förkunskaper i engelska. Men lärarna framhåller att litteratur på engelska är något som ska ingå på denna utbildningsnivå.

Distansundervisning på fristående kurser sker på halvfart och med undervisning på campus två dagar i månaden. Bedömargruppen ser positivt på distansstudenternas regelbundna kontakt med lärosätet.

Det är betydligt fler som läser på A-nivå än på de övriga nivåerna. Detta kan förklaras av att många studenter läser en kurs i psykologi inom ramen för ett annat program.

Studenterna kan välja mellan att skriva uppsats enskilt eller parvis på C-nivå men uppmuntras att skriva uppsats individuellt på D-nivå. När två studenter skriver ihop så ska det tydligt framgå vem som ansvarat för vad i uppsatsen.

Intresset för D-kursen är svagt och prestationsgraden är anmärkningsvärt låg. Många studenter läser psykologi inom ramen för personal- och arbetslivsprogrammet och går efter C-nivån ut i arbetslivet. Bedömargruppen uppmärksammar att skillnaden i innehåll mellan C- och D-nivå är förhållandevis liten, vilket kan vara en orsak till att intresset för D-kursen är svagt.

Könsfördelningen bland studenterna är ojämn med fler kvinnor än män bland studenterna. Försök att värva manliga studenter till psykologiämnet har gjorts genom riktad information till försvarets enheter på orten.

Studentinflytande

Kursvärderingar utförs inte konsekvent. Ett nytt nätbaserat utvärderingssystem som standardiseras för alla kurser är under utveckling. Med det nya systemet ser man dock en risk för lägre svarsfrekvens.

Studentrepresentanter deltar regelbundet i institutionsrådet, men det har däremot inte varit någon kontinuitet i studenternas deltagande i ämneskollegiet. De kallas dock regelbundet. Studenterna utnyttjar således inte sina möjligheter till inflytande på det formella planet.

Bedömargruppens intryck är att det finns en påtaglig närhet mellan lärare och studenter, förenad med ett ömsesidigt intresse för varandras forskning och studier, vilket leder till att studenterna känner sig fria att tala direkt med lärarna och att de då blir lyssnade till.

Genusperspektiv

När det gäller genusteorier berörs sådana endast i liten skala. Lärarna menar att de har svårt att hitta forskningsbaserad litteratur i ämnet och menar att genusperspektiv inte belyses i undervisningen i önskvärd utsträckning. Problemet, menar lärarna, är att det i litteratur som behandlar genusteorier ofta saknas det empiriska stöd som utgör kriterium för att ett ämnesområde ska tas upp i undervisningen.

Intrycket är att det finns en öppenhet bland lärarna för att i större utsträckning problematisera genusperspektiv, samtidigt som man ser problem med att idag integrera genusperspektiv i undervisningen på ett sätt så att det blir vetenskapligt förankrat. Inte desto mindre har både B- och C-uppsatser har varit inriktade på genusperspektiv.

Internationalisering

Internationellt studentutbyte finns med ett flertal partneruniversitet i USA, Australien, Kanada och Storbritannien där studenter kan läsa psykologi. Åtta

psykologistuderande har under åren 1998-2002 varit utbytesstudenter vid dessa universitet. Tolv inkommande utbytesstudenter från Holland, Indien, Italien, Japan, Ungern och USA har sedan 1998 studerat psykologi vid Mitthögskolan. Information om möjligheten att studera utomlands får studenterna genom studentportalen och genom internationaliseringsansvarig lärare.

Det internationella utbytet på lärarnivå är mindre. En av lektorerna har forskat och undervisat vid Geneva Emotion Research Group i Genève och man har haft gäsföreläsare från Schweiz. En annan av lärarna har under året undervisat i Finland.

Samverkan

Genom inriktningen mot arbets- och organisationspsykologi har psykologiämnet samverkan med det omgivande samhället. Även uppdragsutbildningar kring ledarskap bidrar till denna samverkan.

Sammanfattande omdöme

De fristående kurserna i psykologi vid Mitthögskolan är av god kvalitet. Det är värt att lyfta fram som ett gott exempel att laboratoriet används som en integrerad del av undervisningen på alla nivåer. Infrastrukturen är imponerande. Nämnas bör också att andelen disputerade i lärarkåren är relativt stor vilket ger goda förutsättningar för forskningsbaserad undervisning.

Rekommendationer

- Se över konsekvenserna av planerade ändringar av arbetstidsavtalet. Lärarnas möjligheter till forskning och kompetensutveckling inom tjänsten bör inte försämrats när Mitthögskolan 2005 blir universitet.
- Orsakerna till den låga prestationsgraden på D-nivån bör analyseras och åtgärdas. Undervisningen i på D-nivån bör utvecklas så att studenternas intresse stimuleras mer.
- Studentrepresentation i ämneskollegiet bör uppmuntras.

Se även generella rekommendationer.

Mälardalens högskola

Basfakta

Examina som ingår i utvärderingen

Kandidat- och magisterexamen i allmän psykologi

Tillsvidareanställda lärare vårterminen 2003: 5 kvinnor och 6 män	Antal helårsstudenter (HÅS) i ämnet 2002:
Varav:	A-nivå: 165. Prestationsgrad 73 %
professorer: 1 man	B-nivå: 99. Prestationsgrad 87 %
docentkompetenta lektorer: 1 kvinna	C-nivå: 35. Prestationsgrad 77 %
övriga disputerade lärare: 1 kvinna och 3 män	D-nivå: 4. Prestationsgrad 95 %
adjunkter: 2 kvinnor	Examinerade uppsatser 2002¹¹:
Av lärarna är 2 st. legitimerade psykologer.	Kandidatuppsatser: 34 (40 kvinnor och 4 män)
Vikarierande lärare: 2 kvinnor och 1 man	Magisteruppsatser: 7 (6 kvinnor och 1 man)
Varav:	
lektorer: 1 man	
adjunkter: 2 kvinnor	

Bedömargruppens intryck

Ämnesmässiga, organisatoriska och ekonomiska förutsättningar

Psykologiämnet har sin organisatoriska hemvist vid enheten för psykologi vid institutionen för samhälls- och beteendevetenskap (ISB). Institutionen är i sin tur inordnad under fakulteten för humaniora, samhälls- och vårdvetenskap. Andra ämnen som finns vid institutionen är pedagogik med specialpedagogik och sociologi samt social omsorg och socialt arbete.

Enheten för psykologi leds av studierektor i samverkan med ämnesföreträdare. Vid institutionen finns också ett forskarkollegium i vilket två representanter från psykologiämnet ingår.

Psykologiämnet klassas som tillhörande det samhällsvetenskapliga området och resurstilldelningen sker enligt denna klassning.

Lärarkåren består av nio tillsvidareanställda, tre vikarierande och två timanställda lärare, totalt 14 stycken. Av dessa är fyra stationerade i Västerås och tio i Eskilstuna. Bland de anställda lärarna är könsfördelningen jämn till antalet men skev i uppdelning på tjänster då samtliga adjunkter är kvinnor. Utöver de anställda lärarna tjänstgör 13 externa lärare med enstaka undervisningsinsatser. Det finns en medveten strategi att ha en något underdimensionerad

11. Det förekommer att uppsatser skrivs i par. Därför är antalet författare ibland fler än antalet uppsatser.

lärarkår för att kunna ta in externa lärare med ämnesexpertis när det behövs. Vid tiden för platsbesöket var ett fast lektorat under tillsättning och en utlysning av en professorstjänst i psykologi aktuell. Det geografiska läget upplevs av ledningen ge goda rekryteringsmöjligheter.

Lärarnas forskningsutrymme regleras av centrala direktiv som från och med vårterminen 2003 ger lektorer och adjunkter, som saknar andra medel att bedriva forskning i tjänsten, utrymme i tjänsten med 20 procent för kompetensutveckling. Lärarna har dock svårt att avgränsa arbetet med den egna undervisningen och utnyttja detta utrymme. De får också rycka in extra och undervisa när lärarresurserna inte räcker till. Den reella möjligheten till kompetensutveckling är således mindre bra.

Organisationen av ämnet ger i övrigt ett välordnat intryck med decentraliserad ledning, planering och uppföljning men också decentraliserat kostnadsansvar, t.ex. för lokaler. Lärarna verkar inte ha något emot att de är uppdelade på olika orter när det gäller administration eller samarbete i undervisningen och utvecklingen av denna. Det syns ingen akademisk skiljelinje mellan Eskilstuna och Västerås. Då undervisning ges på båda orter reser lärare och studenter mellan respektive ort. Resorna är subventionerade med 100 procent och tar 45 minuter från dörr till dörr.

Mälardalens högskola har god infrastruktur på båda orterna. Tillgången på undervisningslokaler, läsplatser, datorer och grupprum är god. Bibliotek finns både i Västerås och i Eskilstuna och studenterna har tillgång till en rad databaser, många med vetenskapliga tidskrifter i fulltextformat.

Fristående kurser

Psykologi är ett expanderande ämne och ingår i en tvärvetenskaplig satsning på framförallt beteendevetenskapligt program. Studenter rekryteras främst från regionen i högskolans närhet men också från Stockholmsområdet. Söktrycket är högt och de sökande som antas har i regel goda förkunskaper. På senare år har ändå en försämring i matematikkunskaper, svenska och engelska noterats bland yngre studenter.

Bland studenterna i ämnet finns betydligt fler kvinnor än män. Det har genomförts riktade åtgärder för att rekrytera fler män till psykologiämnet. Högskolan har informerat på gymnasieskolor och lyft fram bredden i ämnet och visat att det innehåller sådant som traditionellt anses intressera män, t.ex. tillämpning av teknisk utrustning. Andelen män har ökat mellan 1999 och 2002.

För studenter med olika typer av funktionshinder har högskolan inrättat extra stödåtgärder. På institutionen är studievägledaren särskilt ansvarig och fungerar som kontaktperson. Studenter med dyslexi kan t.ex. erbjudas specialanpassad ordbehandlingsmjukvara och tangentbord, individuell studietakt, muntlig tentamen, eget rum och längre tid vid examination. Att kunna erbjuda och ta emot dessa stöd är uppskattat bland lärare respektive studenter.

Psykologiämnet kan ingå som huvudämne eller som fristående kurs i större eller mindre omfattning i ett flertal program på högskolan. A-nivån har en allmänpsykologisk inriktning och B-nivån har tre inriktningar, en hälsopsykologisk som ges varje termin i Västerås samt en arbetslivspsykologisk och en socialpsykologisk som ges varje hösttermin respektive vårtermin i Eskilstuna. C-nivån ges varje termin i Eskilstuna, D-nivån endast höstterminer. D-nivån inleds med en delkurs om fem poäng i psykologins idéhistoria och vetenskapsteoretiska fundament, som följs av en vetenskaplig undersökning som examineras med en D-uppsats om 15 poäng.

Bedömaregruppens intryck är att utbildningen i ämnet har god bredd. Inriktningarna på B-nivån har varit en framgång och söktrycket har ökat, framförallt bland programstudenter. Prestationsgraden ser också ut att vara relativt hög på B-nivån. På C-nivån noteras att studentantalet är högre än vad enheten önskar med tanke på den aktuella lärarstaben, och man har fått engagera externa handledare. Det är bara D-nivån som inte fyller alla sina platser.

Undervisningen på A-nivån ges i huvudsak som föreläsningar till stora studentgrupper men det finns en önskan om att kunna komplettera detta med lärarledd undervisning i smågrupper. Trots att den lärarledda undervisningen har utökats under 2003 uttalar både ledning, lärare och studenter ett behov av en ytterligare utökning på samtliga nivåer. I dagsläget beskrivs en svårighet att aktivera studenterna på heltid.

Förutom den socialpsykologiska inriktningen på B-nivån är utbildningen inte specifikt experimentellt inriktad. Dock finns önskemål bland lärarna om att kunna utföra laborationer och testning. Det finns också en efterfrågan på fler grupparbeten och seminarier.

Metoddelarna, som i huvudsak är kvantitativa, omtalas av studenterna i positiva ordalag och beskrivs innehålla bra undervisning, mycket stöd och hjälp och tid till undervisning och övningar. Ändå efterfrågas mer undervisning även i metoddelarna. På D-nivån ändrar metoddelen karaktär och blir mer kvalitativ och diskuterande. Bedömaregruppen ställer sig något frågande till varför ingen vetenskaplig metodik tillämpas på magisterkursen Psykologins idéhistoria och vetenskapsteoretiska fundament. Handledarna får nämligen lägga ner mycket tid på individuell metodundervisning i samband med D-uppsatsarbetet.

De hjälpmedel i form av studievägledning för olika kurser och vägledning för att skriva uppsats i psykologi som utarbetats vid institutionen lovordas av bedömaregruppen.

Det fanns i lärarstaben en intressant vision om att i ämnet knyta teori till praktik så att studenterna får en reell uppfattning hur de kan tillämpa psykologiämnet.

Studentinflytande

Studenterna är representerade med tre ledamöter i institutionsstyrelsen och två i psykologienhetens lärarkollegium. Dessutom anordnar institutionen varje år

”institutionens dag”, där studenter och lärare träffas för att diskutera institutionens verksamhet. Representanter för studenterna deltar även i den årliga utbildningsplaneringen.

Kursvärderingarna ger intryck av att fungera bra. Dessa utförs efter varje kurs eller under kursens gång och det fanns goda erfarenheter av förändringar efter genomförda kursvärderingar. Sammanställningar av tidigare kursvärderingar finns tillgängliga för alla, vilket innebär en möjlighet för studenterna att skapa sig en bild av hur kurserna utvecklas.

Genusperspektiv

Genusperspektiv lyfts fram i undervisningen av vissa lärare och det ges tillfälle att diskutera dessa frågor bland annat i kurser i utvecklings-, personlighets- och socialpsykologi. Det finns samtidigt exempel på att lärare har svårt att se hur dessa perspektiv kan belysas i den egna undervisningen.

Internationalisering

Det finns ett bra internationellt kontaktnät via forskningsgruppen CHILD. Främst är det studenter på B-nivå inom den hälsopsykologiska inriktningen som genom gästföreläsningar får ta del av forskningsgruppens arbete. Det framhålls att några studenter har studerat utomlands, bl.a. i USA. Dessutom har gästforskaranslag för forskare från Australien erhållits. Lärarnas möjligheter till utbyten ger emellertid intryck av att vara små och beroende av det egna undervisningsuppdraget.

Samverkan

Psykologiämnet ger intryck av att ha en väl utvecklad samverkan med det omgivande samhället genom utbildningsinsatser i samarbete med ett flertal organisationer och myndigheter. Man har även hållit föredrag och workshops i samband med konferenser. Professorn i psykologi är ansvarig för två forskarkurser vid Nationella forskarskolan i vård och omsorg.

Sammanfattande omdöme

De fristående kurserna i psykologi vid Mälardalens högskola är av god kvalitet. Organisationen av ämnet ger ett välordnat intryck. Omständigheten att ämnet ges på två olika campus hanteras väl. Värt ett omnämnande är de riktade åtgärder som genomförts för att rekrytera fler män till psykologiämnet samt det goda stöd som ges till studenter med funktionshinder.

Rekommendationer

- Den forskning som bedrivs inom forskningsgruppen CHILD kan med fördel, i större utsträckning, presenteras för studenter på olika nivåer och inriktningar.

- Visionerna om att knyta teori till praktik bör utvecklas så att studenterna får möjlighet att reflektera över detta och se hur de kan tillämpa psykologiämnet.
- Den medvetna strategin att ha en något underdimensionerad lärarkår bör utvärderas för att se om den fyller sitt syfte.
- Konsekvenserna av att inte ha någon metodkurs på D-nivån bör utvärderas, med tanke på behovet av progression i metodkunskaperna.
- För att aktivera studenterna i större utsträckning bör undervisningsformerna på A- och B-nivå varieras mer. Ett sätt skulle kunna vara att dela in stora studentgrupper i mindre s.k. basgrupper. Studenterna kan också uppmuntras att självständigt ordna seminarier och diskussioner när den lärarledda undervisningstiden inte räcker till detta.

Se även generella rekommendationer.

Växjö universitet

Basfakta

Examina som ingår i utvärderingen

Kandidat- och magisterexamen i allmän psykologi

Tillsvidareanställda lärare vårterminen 2003: 2 kvinnor och 4 män	Antal helårsstudenter (HÅS) i ämnet 2002:
Varav:	A-nivå: 110,5. Prestationsgrad 68 %
professorer: 1 man	B-nivå: 34,1. Prestationsgrad 80 %
docentkompetenta lektorer: 1 man	C-nivå: 21,3. Prestationsgrad 101 %
övriga disputerade lärare: 1 kvinna (licentiat) och 1 man	D-nivå: 5,0. Prestationsgrad 70 %
adjunkter: 1 kvinna och 1 man	Examinerade uppsatser 2002¹²:
Vikarierande lärare: 2 kvinnor och 1 man (samtliga adjunkter)	Kandidatuppsatser: 29 (37 kvinnor och 12 män)
	Magisteruppsatser: 7 (4 kvinnor och 3 män)

Bedömagruppens intryck

Ämnesmässiga, organisatoriska och ekonomiska förutsättningar

Vid Växjö universitet hör psykologiämnet till institutionen för samhällsvetenskap, som även innefattar sociologi, politologi, medie- och kommunikationsvetenskap, geografi och socialpsykologi (däremot inte pedagogik, som har en egen institution). Varje ämne har en särskild ämnesföreträdare i institutionsstyrelsen. Institutionen för samhällsvetenskap hör i sin tur till fakulteten för humaniora och samhällsvetenskap.

Psykologi ges för närvarande upp till D-nivå. Institutionen har dock planer på att expandera och för psykologins del står såväl forskarutbildning som psykologprogram på önskelistan. Fakulteten har, efter att tidigare ha etablerat en rad forskarämnen i snabb takt, nyligen skärpt kraven på dem som vill etablera forskarutbildningar. Tanken är nu att dessa ska kopplas till yrkesutbildningar. Det innebär att införandet av forskarutbildning är avhängigt en samtidig satsning på psykologprogram. Detta kräver i sin tur ett omfattande arbete med kursutveckling, lärarekrytering och avnämmarkontakter. Bedömagruppen menar därför att en snabb expansion vare sig är realistisk eller önskvärd. Fokus bör snarast ligga på att etablera en stabil bas för de fristående kurserna.

12. Det förekommer att uppsatser skrivs i par. Därför är antalet författare ibland fler än antalet uppsatser.

Lärarkompetensen är en avgörande faktor i expansionsdiskussionen. Vid platsbesöket framkom att utbildningen väntades förlora sin enda professor, vilket får betraktas som ett avbräck. Då professorn var en befordrad lektor är det säkert att ersättaren blir en professor. Bristen på lärarkompetens i närområdet i kombination med konkurrensen mellan lärosätena i regionen gör rekryteringssituationen svår. Trots detta lyckades ämnet rekrytera två nya disputerade lärare under perioden mellan självvärdering och platsbesök.

Lärarkåren är relativt jämt fördelad mellan kvinnor och män, med fler män i de högre befattningarna.

Växjö universitets ekonomi uppges ha varit ansträngd under en längre tid vilket har fått flera återverkningar på psykologiämnet. Det centrala arbetstidsavtalet har sagts upp och varje institution avgör nu sina egna prioriteringar. För psykologins del innebär detta att lektorer och adjunkter, med undantag för en person på väg att disputeras, inte har någon tid avsatt för kompetensutveckling och egen forskning. Den strategi som ämnet har valt för att dra in pengar är en storsatsning på uppdragsutbildningar. Kontakter har knutits med bl.a. kommuner och landsting. Dessutom har universitetet fått ett stort uppdrag av Blekinge tekniska högskola. Bedömargruppen menar att det är viktigt att väga vinsterna med uppdragen mot eventuella förluster i och med att lärarkrafter riskerar att tas från grundutbildningen i ämnet.

Den ekonomiska tilldelningen till psykologiämnet sker helt enligt en samhällsvetenskaplig norm. Eftersom ämnet har laborativa inslag försöker man dock argumentera för en högre tilldelning.

Infrastrukturen, inklusive bibliotek och möjligheter till artikelsökningar, fungerar väl. Det finns två laborationslokaler samt tekniskt utrustade undervisningslokaler. Efterfrågan på datorer kan dock periodvis vara större än tillgången, speciellt när det gäller datorer utrustade med statistikprogram.

Fristående kurser

Vid Växjö universitet ges psykologi på nivåerna A-D. I viss utsträckning samläser studenter från fristående kurser med studenter från programmet för personal och arbetsliv. Psykologiämnet har inte någon starkt uttalad profil utan syftar till att ge studenterna breda kunskaper i personlighetspsykologi, perceptions-kognitions-neuropsykologi och socialpsykologi. Detta avspeglas i kursplanerna där A-nivån ger en grundläggande introduktion medan ämneskunskaperna fördjupas på B-nivån genom delkurser i arbetspsykologi, neuropsykologi, kognitiv psykologi och personlighet. Kursplanerna beskriver kursinnehållet väl.

Psykologi är en populär kurs med relativt högt söktryck till A-nivån. På B-nivån fylls dock inte alla platser.

Många studenter kommer från länet. Lärarna uppfattar studenternas förkunskaper som tillräckliga, även om engelsk litteratur kan orsaka vissa bekymmer. När böckerna är på engelska och föreläsningarna på svenska kan studen-

terna ha svårt att lära sig termer. Ett berömvärt initiativ är därför att lärarna infört tentamina med frågor på både svenska och engelska.

Bland studenterna dominerar kvinnor. Inga särskilda åtgärder har vidtagits för att rekrytera fler manliga studenter.

På A-nivå är studentgrupperna stora vilket begränsar valet av undervisnings- och examinationsformer. Ändå försöker kursledningen satsa på studentaktiv undervisning, inklusive inslag av problembaserat lärande. Studenterna får god färdighetsträning tack vare att laborativa inslag introduceras på ett tidigt stadium i utbildningen. Informationsteknologi används i undervisningen på ett förtjänstfullt sätt, t.ex. genom att föreläsningar och presentationer läggs ut på studentportalen.

Forskningsmetodik introduceras redan på A-nivå. På B-nivå är metodundervisningen integrerad i de olika delkurserna, medan C-nivån innehåller en separat metodkurs. Bedömargruppen får intrycket att metodundervisningen är solid och att den värderas högt. Det kan dock finnas behov av att överbrygga avståndet mellan B- och C-nivån genom att mer explicit undervisa i metod på B-nivån.

På C-nivå är det möjligt att skriva uppsats i par men på D-nivå skriver alla studenter individuellt. D-uppsatsen uppgår till 15 poäng till skillnad från C-uppsatsens 10 poäng. På båda nivåerna framstår metodkraven som höga, inte minst när det gäller tillämpande av statistikprogram.

Psykologi vid Växjö universitet har tydligt kvantitativt fokus. Inslag av kvalitativ metod finns visserligen, men när det kommer till uppsatsskrivande rekommenderas studenterna att välja en kvantitativ ansats eftersom det är där handledarkompetensen finns.

Bland de studenter som bedömargruppen mötte fanns intresse för att fortsätta till forskarutbildning i psykologi. Detsamma framkom i en enkätundersökning som gjordes av institutionen år 2001. Lärarna i ämnet gör flera insatser för att introducera studenterna i aktuell forskning. I samband med uppsatsarbetet ges exempelvis en läskurs där lärarna presenterar sina respektive forskningsområden, som en inspiration till val av uppsatsämnen.

Studentinflytande

Systemet för kursvärderingar fungerar bra, men återkopplingen till studenterna varierar från lärare till lärare.

Studentrepresentation finns på institutionsnivå. Ett problem har varit att information från institutionsstyrelsen inte har nått ut till studenterna. Studenter på fristående kurser är mer sällan engagerade i beslutande organ än programstudenter och får därför veta mindre. En diskussion pågår om hur systemet för studentmedverkan ska kunna förbättras. Bedömargruppen stödjer detta arbete.

Genusperspektiv

Bedömargruppen får intryck av att genusperspektiv inte beaktas i undervisningen på något uttalat sätt.

Internationalisering

Växjö universitet har en internationell profil vilket även avspeglas i psykologiämnet. Bedömargruppen får intryck av att det finns en medvetenhet om internationalisering i dess olika skepnader. I kursinnehållet har detta beaktats exempelvis genom val av litteratur med tvärkulturella perspektiv. Flera kurser ges på engelska, inklusive en kurs i organisationspsykologi och en kurs om terrorism. I dessa förekommer utländska gästföreläsare. Dessutom ges en kurs i tvärkulturell politisk psykologi i samarbete med ett mexikanskt universitet. På lärarsidan förekommer internationellt utbyte vilket ofta sker genom individuella kontakter. På studentsidan tar ämnet emot utländska studenter och erbjuder vid behov magisterkursen på engelska. Däremot reser relativt få psykologistudenter ut inom ramen för de utbytesavtal som universitetet slutit. Relativt många studenter reser däremot ut på Sida-finansierade uppsatsprojekt.

Samverkan

Ämnets samverkan med det omgivande samhället förefaller väl utbyggd. Utöver uppdragsutbildningar anordnas öppna föreläsningar för allmänheten. Samarbete har också etablerats med massmedier och med olika organisationer i regionen.

Sammanfattande omdöme

De fristående kurserna i psykologi vid Växjö universitet är, så som de idag ges upp till D-nivå, av god kvalitet. Värt att nämna är den goda färdighetsträning som studenterna får genom laborationer och användande av informationsteknologi. Det innovativa och mångsidiga sätt som man arbetar med internationalisering är också värt att lyfta fram. Men med en ansträngd ekonomi och ett uppsagt arbetstidsavtal finns i dagsläget inte förutsättningar för den tilltänkta expansionen i form av psykologprogram och forskarutbildning.

Rekommendationer

- Fristående kurser upp till D-nivå bör få stabilare förutsättningar innan några expansionsplaner sätts i verket. Att starta programutbildning ställer stora krav på framförhållning, planering och lärarkapacitet. Därför avråder bedömargruppen från att initiera psykologprogram förrän lärarsituationen är mer stabil. Detsamma gäller inrättandet av forskarutbildning.
- Arbetstidsavtalet bör avsätta tid till lärarnas kompetensutveckling och egen forskning. Det är särskilt väsentligt då lärosätet har ambitionen att i framtiden bedriva forskarutbildning.

- I skapandet av forskningsmiljöer bör samarbete med sociologi eller socialpsykologi övervägas. Samarbete med övriga ämnen på institutionen bör också övervägas för att skapa tillgång till handledarkompetens inom kvalitativ metod.
- Det bör övervägas att mer explicit undervisa i metod redan på B-nivån för att underlätta studenternas övergång till C-nivån.
- Orsakerna till den förhållandevis låga övergången från A- till B-nivån bör undersökas.
- Satsningen på uppdragsutbildningar bör analyseras och dess konsekvenser för den ordinarie utbildningen bör beaktas.

Se även generella rekommendationer.

**LÄROSÄTEN SOM GER GRUNDUTBILDNING
I PSYKOLOGI PÅ FRISTÅENDE KURSER
OCH PSYKOLOGPROGRAM SAMT
FORSKARUTBILDNING I PSYKOLOGI**

Göteborgs universitet

Basfakta

Examina som ingår i utvärderingen

Kandidat-, magister-, licentiat- och doktorsexamen i allmän psykologi samt psykologexamen (yrkesexamen)

Tillsvidareanställda lärare vårterminen 2003: 12 kvinnor och 24 män	Antal helårsstudenter (HÅS) på psykologprogrammet 2002:
Varav:	År 1: 82,5. Prestationsgrad 88 %
professorer: 6 män	År 2: 75,0. Prestationsgrad 73 %
docentkompetenta lektorer: 4 kvinnor och 6 män	År 3: 60,0. Prestationsgrad 101 %
övriga disputerade lärare: 7 kvinnor och 10 män (3 kvinnor och 4 män är licentiater)	År 4: 60,0. Prestationsgrad 85 %
adjunkter: 2 kvinnor och 2 män	År 5: 60,0. Prestationsgrad 80 %
Av lärarna är 19 st. legitimerade psykologer.	Antal doktorander med minst 10 pro-cents aktivitet: 26 kvinnor och 29 män
Vikarierande lärare: 2 kvinnor och 4 män	Examinerade uppsatser/avhandlingar 2002¹³:
Varav:	Kandidatuppsatser: 41 (35 kvinnor och 16 män)
lektorer: 2 kvinnor och 3 män	Magisteruppsatser: 12 (9 kvinnor och 3 män)
adjunkter: 1 man	Examensarbeten program: 52 (57 kvinnor och 15 män)
Antal helårsstudenter (HÅS) i ämnet 2002:	Licentiatuppsatser: 4 kvinnor och 1 man
A-nivå: 269,5. Prestationsgrad 93 %	Doktorsavhandlingar: 5 kvinnor och 3 män
B-nivå: 102,5. Prestationsgrad 100 %	
C-nivå: 37,5. Prestationsgrad 75 %	
D-nivå: 15,0. Prestationsgrad 30 %	

Bedömargruppens intryck

Ämnesmässiga, organisatoriska och ekonomiska förutsättningar

Psykologiämnet och psykologprogrammet har sin organisatoriska hemvist vid psykologiska institutionen som är en av den samhällsvetenskapliga fakultetens nio institutioner. Samarbetet mellan fakulteten och institutionen fungerar väl.

Högsta beslutande organ på institutionsnivå är styrelsen, där prefekten är ordförande. Det finns även två ställföreträdande prefekter med ekonomi respektive personalfrågor som specifika ansvarsområden. Särskilda beredningsgrupper för bl.a. de fristående kurserna och psykologprogrammet har i uppgift att ta fram underlag till styrelsen.

13. Det förekommer att uppsatser skrivs i par. Därför är antalet författare ibland fler än antalet uppsatser. Licentiatuppsatser och doktorsavhandlingar skrivs dock i regel individuellt.

Forskare och lärare, inklusive doktorander, har organisatorisk hemvist i någon av de fem områdesgrupper som stödjer forskning och undervisning. Dessa är arbets- och organisationspsykologi; biologisk psykologi; hälsa, handikapp och åldrande; kognition, motivation och socialpsykologi samt utvecklings- och klinisk psykologi.

Organisationen är platt. Institutionens respons på de problem som uppstår verkar effektiv och den uttalade policyn att studenter och doktorander ska ingå i den kollegiala gemenskapen ser ut att efterlevas.

Tilldelningen till fristående kurser är baserad på den samhällsvetenskapliga normen, vilket gör att dessa resurser är mer begränsade än psykologprogrammens, vars tilldelning sker efter en fördelningsnyckel på 40 procent samhällsvetenskap och 60 procent medicin. För forskarutbildningen uppgår fakultetsmedlen till omkring 10 miljoner.

Lärarna har 10 procent av sin arbetstid avsatt till egen kompetensutveckling, vilket får ses som en låg siffra. Visserligen kan den som har extern finansiering få mer forskningstid, men en generellt högre forskningsandel vore ändå önskvärd ur rekryteringssynpunkt.

Behovet av lärare har ökat på senare år eftersom både fristående kurser och programutbildning har expanderat. Intresse finns för att växa ytterligare i form av fler uppdragsutbildningar och andra kurser. Samtidigt förutspås den kommande tioårsperioden medföra stora pensionsavgångar vilket kan öka lärarbristen. Redan nu har ett generationsväxlingsprogram dragits igång vilket öppnar för nyanställningar. Bedömargruppen vill betona vikten av att planera för framtida lärarekrytering. Ökad forskningstid skulle kunna bidra till att göra tjänsterna mer attraktiva. Bland de forskarstuderade efterfrågas även s.k. postdoc-tjänster.

Samtliga professorer är män. Däremot finns fyra docentkompetenta kvinnor som verkar som doktorandhandledare. Dessa spelar en viktig roll som förebilder. Risken, menar bedömargruppen, är dock att de kvinnliga handledarna får en orimligt stor arbetsbörda eftersom de efterfrågas i så många sammanhang. En långsiktig strategi för jämnare könsfördelning inom lärarkåren är därför nödvändig. Bland studenterna är kvinnorna i klar majoritet men bland doktoranderna är könsfördelningen mer jämn.

Infrastrukturen, inklusive det administrativa stödet, ger ett påfallande gott intryck. Lokalerna är ändamålsenliga med datorrum, bibliotek, läsplatser, testlokaler och terapimottagning i samma byggnad. Alla doktorander bereds en arbetsplats vid institutionen, även om de som inte har doktorandtjänst får dela arbetsplats. I och med studentexpansionen förutspås huset snart bli trångbott, men fler lokaler kommer att bli tillgängliga.

På institutionen pågår ett aktivt kvalitetsarbete. Bland annat har psykologprogrammet genomgått en översyn. Dessutom görs uppföljningar av tidigare doktorander, programstudenter och studenter från fristående kurser.

Fristående kurser

Vid psykologiska institutionen ges fristående kurser i psykologi från A- till D-nivå. Institutionen ger även ett antal kurser med specifik inriktning såsom barn- och ungdomspsykologi, neuropsykologi och sexologi. De flesta kurser kan läsas antingen på hel- eller halvfart. Förutom psykologprogrammet ingår psykologi även i utbildningsprogrammet med inriktning mot personal- och arbetslivsfrågor, utbildning i psykoterapi (påbyggnadsprogram), logopedprogrammet och det samhällsvetenskapliga miljöprogrammet.

Kursinnehållet har god bredd och är väl förankrat i institutionens forskning. Att de fem områdesgruppernas aktiviteter avspeglas i kurserna är tydligt på A-nivå där studenterna börjar med en introduktion följt av delkurser i psykobiologi, kognitiv psykologi och motivationspsykologi, personlighetspsykologi och socialpsykologi. Dessa fördjupas, om än i annan tappning, på B-nivån. Även C- och D-nivåerna innehåller litteraturkurser där studenterna får en chans att fördjupa sig inom någon del av ämnet.

Psykologiämnet har under flera år haft ett högt söktryck och studenternas förkunskaper förefaller goda. Många studenter kommer från regionen men viss nationell rekrytering sker också. Detta gäller särskilt neuropsykologi- och sexologikurserna. Inom allmänpsykologi är studentgrupperna heterogena vilket kan orsaka en del problem för lärarna, i synnerhet på de lägre nivåerna. Bedömargruppen får dock inget intryck av att kravnivån påverkas av detta. Kraven verkar vara satta på en relativt hög men rimlig nivå. De studenter som har problem med svenska språket har möjlighet att få särskild stödundervisning, vilket bedömargruppen vill lyfta fram.

Undervisnings- och examinationsformerna är varierade vilket verkar uppskattas av studenterna. Grupparbeten, vars syfte är att studenterna ska arbeta tillämpningsfokuserat utifrån en vetenskaplig grund, är vanliga. Dessa beskrivs som en modifierad variant av problembaserat lärande.

Undervisningen är baserad på vetenskaplig grund och lärarna är angelägna om att stimulera studenternas forskningsintresse genom att hänvisa till aktuella rön och referera till egen forskning i undervisningen. Metodundervisning ges till viss del på A- och B-nivåerna och utgör sedan, tillsammans med det självständiga arbetet, huvudfokus på C- och D-nivåerna. Kvalitativ metod introduceras i liten utsträckning men betoningen ligger på kvantitativ metod. Lärarna har identifierat att en utspridd metodundervisning är ett problem. Ett förslag är nu att införa en särskild AB-kurs med mer koncentrerad metodundervisning. Denna skulle rikta sig till dem som är intresserade av att gå vidare till de högre, mer forskningsförberedande nivåerna. Bedömargruppen vill i det här sammanhanget betona att det nya upplägget bör vara så pass flexibelt att även den som inte från början varit forskningsintresserad senare har möjlighet att slå in på sådant spår.

Bedömargruppen noterar också att prestationsgraderna på D-nivån är låga.

Psykologprogram

De 200 poängen på psykologprogrammet är strukturerade kring 18 kurser, alla med specificerade mål. Under de två första åren ligger fokus på teoretisk kunskap inom psykologins olika ämnesområden. Därefter ökar inslagen av färdighetsträning och anknytningen till kommande yrkesutövning. Programmet avslutas med en individuellt vald kurs och ett examensarbete.

Utbildningen är väl förankrad i professionen. Att relativt många lärare har psykologexamen torde bidra till detta. Samtidigt har professionsinriktningen kommit att dominera utbildningen på bekostnad av de mer akademiska delarna. Det finns en medvetenhet bland lärarna om vetenskapsteorins och forskningens betydelse men denna verkar inte fullt ut förmedlas till studenterna.

Såväl ledning som lärare och studenter lyfter fram en ambition att integrera teori och praktik. Denna integration verkar genomföras med störst framgång under den senare delen av utbildningen. Många studenter betraktar till exempel praktikperioden under tredje året som en viktig möjlighet att bekräfta sina teoretiska kunskaper.

Bedömargruppen noterar att examensarbetet introduceras redan i samband med kursen i forskningsmetodik under termin sju. Detta ger studenterna tid att tänka över uppsatsämnena och planera sin studie. Examensarbetet kan utföras individuellt eller i par och med hjälp av kvantitativ eller kvalitativ metod eller en kombination av dessa.

Psykologprogrammet vid Göteborgs universitet stammar från en psykodynamisk tradition, vilket tydligt tagit sig uttryck i de moment som berör personlighetspsykologi och psykoterapi. Under senare tid har inriktningen kommit att breddas något. En föreläsningsserie i kognitiv beteendeterapi (KBT) som startade hösten 2001 har visat sig populär, trots att den ligger utanför psykologprogrammets ram och deltagande är frivilligt. Vidare har en legitimerad psykolog med inriktning mot KBT anställts som lärare, och planer finns på att också ge möjlighet att bedriva psykoterapeutiskt arbete inom KBT-området. Bedömargruppen ser positivt på den förändring som sker och uppmanar till större öppenhet kring frågan. Studenterna förespråkar ytterligare breddning då det nuvarande systemet befaras begränsa möjligheterna att fortsätta till psykoterapeutisk vidareutbildning. Här menar bedömargruppen att det är viktigt att studenterna får tydlig information om vilken terapeutisk inriktning som ges. Programmet framställs som grundat på ett basperspektiv. Detta, menar bedömargruppen, bör beskrivas tydligare.

Nya studenters medianålder är relativt hög. Sammantaget framstår programstudenternas förkunskaper som goda och deras ambitioner som höga. Bedömargruppen får dock intryck av att kravnivån på programmet är för låg i förhållande till studenternas kapacitet.

Liksom på de fristående kurserna är såväl examinations- som undervisningsformerna varierade. Tillämpningsmomenten är många och de studentaktiva arbetsformerna blir allt fler.

Ett initiativ som förtjänar att lyftas fram som ett gott exempel är att institutionen uppmuntrar sina disputerade lärare att gå psykologprogrammet. Dessa studieplatser ligger utanför den vanliga antagningen. Eftersom relativt få psykologstudenter söker till forskarutbildning, är detta en alternativ modell för att tillgodose behovet av lärare på psykologprogrammet.

Forskarutbildning

Forskarutbildningsnämnden behandlar frågor som rör såväl forskning som forskarutbildning, inklusive antagningsärenden. Antagning äger rum två gånger per år. Den sökande ska dels uppfylla allmänna och särskilda krav, dels ha förmåga att tillgodogöra sig utbildningen. Om de formella kraven uppfylls, skickar den sökande in en projektplan som bedöms av forskarutbildningsnämnden. Att det finns handledarkapacitet på institutionen samt tillräcklig studiefinansiering är också nödvändigt. Såvitt bedömagruppen kan se är kriterier och antagningsprocess tydligt formulerade. Samtidigt framstår tidigare kontakt med en potentiell handledare som obligatorisk vilket kan begränsa rekryteringsunderlaget. Det händer dock att studenter från mindre högskolor antas, något som tyder på öppenhet.

Doktoranderna är knutna till någon av institutionens fem områdesgrupper och verkar där spela en viktig roll. Över huvud taget betraktas doktoranderna som en uppskattad resurs inom institutionen.

I samband med antagningen upprättas en individuell studieplan. Den forskarstuderande tilldelas en examinator och en handledare, vilket kan, men inte behöver vara samma person. Termen examinator är, menar bedömagruppen, något vilseledande. Examinatorn är den person som har det övergripande ansvaret för doktorandens forskarutbildning och kan närmast ses som en huvudhandledare. Många doktorander har ingen bihandledare, och detta är något som efterfrågas.

Kursutbudet är gott men det saknas viss framförhållning i planeringen vilket gör att kurserna ibland ges på kort varsel eller vid tidpunkter som inte passar doktoranderna.

De forskarstuderande uppmuntras att avlägga en licentiatexamen ungefär halvvägs in i forskarutbildningen. Detta verkar fungera som ett slags avstämning. Även om den i förstone kan uppfattas som merarbete verkar denna etapp ge ett mervärde inför det fortsatta arbetet med doktorsavhandlingen.

De flesta avhandlingar skrivs på engelska och i form av sammanläggningsavhandlingar. Här menar dock bedömagruppen att de faktiska kraven är otydligt formulerade både vad gäller omfattning och innehåll. Kraven verkar variera från område till område.

Även om vissa gör det, så har doktoranderna ingen skyldighet att undervisa eller utföra administrativt arbete på institutionen. Detta kan vara positivt för deras utsikter att slutföra forskarutbildningen inom stipulerad tid, men kan samtidigt begränsa deras möjligheter till pedagogisk meritering. Eftersom det kan ha betydelse för framtida anställningar, vill bedömagruppen uppmuntra

till reflektion kring möjliga sätt för doktoranderna att utveckla sin pedagogiska kompetens.

Studentinflytande

Det formella studentinflytandet ser ut att fungera väl. Fyra studenter/doktorander sitter i institutionsstyrelsen och representation finns även i de beredande organen. Ett problem som studenterna själva identifierat är dock att studenterna kommer in sent i beslutsprocessen och att inflytandevägarna kan vara oklara. Bedömargruppen får samtidigt intryck av att institutionen lyssnar på sina studenter och bemöter dem på ett kollegialt sätt.

Från fristående kurser är det relativt få studenter som engagerar sig. Programstudenternas påverkansmöjligheter förefaller större. Dessa har också tillgång till stöd i form av en mentor. För att stödja studenter som har problem med sina studier har dessutom en studentstödgrupp bestående av fem lärare bildats. Här menar bedömargruppen att det är viktigt att nya studenter informeras om gruppens existens.

Genusperspektiv

Både på de fristående kurserna och på psykologprogrammet finns ambitionen att genusfrågor ska behandlas i såväl föreläsningar som kurslitteratur. Hittills har detta genomförts i varierande grad. Fakulteten har nyligen finansierat en specialinsats så att institutionen ska kunna gå igenom alla kurser och se på vilket sätt genusperspektiv kan belysas i var och en. Detta verkar ha satt igång en konstruktiv diskussion. Bedömargruppen uppmuntrar till fortsatt arbete i denna riktning.

Internationalisering

Institutionen har slutit utbytesavtal på nordisk basis samt inom ramen för Sokrates-Erasmus-programmet. Det senare är relativt nytt och bedömargruppen får intrycket att informationen ännu inte nått ut till studenterna. I stället söker den student som är intresserad av att resa ut själv upp information om utbyten. På psykologprogrammet kan tillgodoräknande av utländska kurser vara problematiskt.

Enskilda lärare är involverade i internationella projekt. Ett konkret exempel på detta är samarbetet med universitetet i Sarajevo, Bosnien. Vidare har institutionen utbildat ett antal norska studenter till psykologer på uppdrag av Universitetet i Bergen.

Samverkan

Institutionen har god kontakt med det omgivande samhället, främst genom sina uppdragsutbildningar och psykoterapeututbildningar. Den s.k. Studentfirman kan också sägas vara ett samverkansinitiativ. Denna drivs helt av psykologstudenter som åtar sig arbets- och organisationspsykologiska uppdrag från olika arbetsgivare.

Sammanfattande omdöme

De fristående kurserna i psykologi, psykologprogrammet och forskarutbildningen i psykologi vid Göteborgs universitet är av god kvalitet. Undervisningen har god forskningsanknytning. Bredden på utbudet av fristående kurser, den starka förankringen av psykologprogrammet i professionen och den väl utvecklade infrastrukturen är värda att lyftas fram särskilt. Institutionen uppmuntrar och underlättar för sina disputerade lärare att gå psykologprogrammet, vilket bl.a. är ett sätt att tillgodose framtida lärarbehov.

Rekommendationer

- Inför fortsatt expansion bör institutionen fundera över om den befintliga organisationsstrukturen, där informella beslutsvägar spelar stor roll, är den bästa.
- Det formella studentinflytandet i beredande och beslutande organ bör innebära inflytande under hela berednings- och beslutsprocessen.
- I det fall en sammanslagen AB-kurs med koncentration kring metodundervisning införs, så får inte detta medföra att möjligheten att antas till forskarutbildning för de studenter som genomgått konventionella A- + B-kurser minskar.
- Den låga prestationsgraden på D-nivån bör analyseras och åtgärdas.
- En större öppenhet när det gäller olika terapiinriktningar inom psykologprogrammet bör eftersträvas.
- Kravnivån på kurserna inom psykologprogrammet bör ses över generellt och i vissa fall höjas.
- Kraven på doktorsavhandlingarna bör förtydligas.
- Institutionen har en generös policy rörande studieuppehåll och samma generositet bör tillämpas även vid utlandsstudier och tillgodoräknande av poäng för dessa.

Se även generella rekommendationer.

Linköpings universitet

Basfakta

Examina som ingår i utvärderingen

Kandidat-, magister-, licentiat- och doktorsexamen i allmän psykologi samt psykologexamen (yrkesexamen)

Tillsvidareanställda lärare vårterminen 2003: 11 kvinnor och 13 män	Antal helårsstudenter (HÅS) på psykologprogrammet 2002:
Varav:	År 1: 52. Prestationsgrad 96 %
professorer: 1 kvinna och 3 män	År 2: 59. Prestationsgrad 90 %
docentkompetenta lektorer: 1 kvinna och 5 män	År 3: 30. Prestationsgrad 110 %
övriga disputerade lärare: 6 kvinnor och 4 män	År 4: 30. Prestationsgrad 97 %
adjunkter: 3 kvinnor och 1 man	År 5: 26. Prestationsgrad 108 %
Av lärarna är 17 st. legitimerade psykologer.	Antal doktorander med minst 10 procentens aktivitet: 11 kvinnor och 6 män
Vikarierande lärare: 1 kvinna och 3 män	Examinerade uppsatser/avhandlingar 2002¹⁴:
Varav:	Kandidatuppsatser: 9 (9 kvinnor och 1 man)
lektorer: 1 kvinna och 1 man	Magisteruppsatser: 6 (8 kvinnor)
adjunkter: 2 män	Examensarbeten program: 25 (21 kvinnor och 7 män)
Antal helårsstudenter (HÅS) i ämnet 2002:	Licentiat: 1 man
A-nivå: 59,2. Prestationsgrad 78 %	Doktor: 8 kvinnor och 4 män
B-nivå: 26,7. Prestationsgrad 78 %	
C-nivå: 6,4. Prestationsgrad 91 %	
D-nivå: 6,4. Prestationsgrad 78 %	

Bedömargruppens intryck

Ämnesmässiga, organisatoriska och ekonomiska förutsättningar

Vid institutionen för beteendevetenskap (IBV) samexisterar ämnet psykologi och psykologprogrammet med ämnena pedagogik och sociologi. Ett syfte med att ha en gemensam institution är att skapa förutsättningar för en kritisk massa. Samarbetet yttrar sig i gemensamt organiserad forskarutbildning och i tvärvetenskaplig profil på grundutbildningen. Psykologi förefaller ha en förhållandevis stark ställning inom institutionen. Inte minst har ämnet rönt framgångar när det gäller antalet doktorandtjänster.

Institutionen för beteendevetenskap är uppdelad på sex avdelningar, varav psykologi finns representerad vid två: avdelningen för kognition, kommunika-

14. Det förekommer att uppsatser skrivs i par. Därför är antalet författare ibland fler än antalet uppsatser. Licentiatuppsatser och doktorsavhandlingar skrivs dock i regel individuellt.

tion, utveckling och handikapp samt avdelningen för klinisk- och socialpsykologi. Den förra har huvudansvar för de fristående kurserna i ämnet och den senare för psykologprogrammet. Inom avdelningarna finns autonoma forskningsgrupper. Bedömargruppen konstaterar att avdelningarna är gedigna, men att de inte fullt ut fungerar som samarbetsorgan. Institutionsledningen hoppas mycket riktigt att de gemensamma forskningsprojekten, som idag endast existerar i liten skala, ska bli fler.

Medelstildelningen vid fakulteten är baserad på program och en stor del av den ekonomiska bestämmanderätten är decentraliserad till de programansvariga. Bedömargruppen uppfattar detta som en fördel för psykologprogrammet. Tildelningen till psykologprogrammet klassificeras enligt principen 60 procent medicin och 40 procent samhällsvetenskap. Fristående kurser i psykologi klassas däremot helt till samhällsvetenskap och tilldelas medel beroende på det överenskomna studentantalet.

Jämfört med andra universitet får psykologi vid Linköpings universitet förhållandevis låga fakultetsanslag. Som kompensation måste institutionen arbeta hårt med att dra in externa anslag, vilket hittills gjorts med framgång. Forskarutbildningen, inklusive doktorandtjänsterna, externfinansieras till två tredjedelar. Sårbarheten med systemet är dess beroende av aktiva individer som förmår erhålla anslag. Även vid rekrytering är det en nackdel att inte kunna erbjuda fakultetsfinansiering till forskning. I ett försök att förbättra rekryteringsläget har institutionen inrättat en fond för att kunna ge nyanställda lektorer 25 procent tid till forskning under ett år. Befordrade professorer fungerar i princip som lektorer dvs. har i huvudsak undervisning. De har ingen prioritet vad det gäller fakultetsfinansierad forskning men kan få visst stöd för att skriva anslagsansökningar.

Institutionen följer det lokala arbetstidsavtalet för lärare. Det innebär att en lektor ska ha minst 20 procent forskning/utvecklingsarbete i tjänsten. En adjunkt ska ha minst 10 procent.

För närvarande genomgår institutionen för beteendevetenskap en expansion, bl.a. i form av en satsning på programutbildningar. Psykologprogrammet och psykologi som fristående kurs, som är ett populärt fördjupningsämne i flera program, berörs av detta. Bedömargruppen ser expansionsivern som ett bevis på institutionens höga ambitionsnivå. Samtidigt finns klara risker. Institutionsledningen beskriver det nuvarande rekryteringsläget som svårt och nämner generationsväxlingen som en kommande utmaning. Att i ett sådant läge expandera ställer stora krav på lärarna som redan nu arbetar under press.

På lärarsidan, i synnerhet i de högre befattningarna, är männen i majoritet och det har hittills varit brist på kvinnliga förebilder. Det finns en ambition att öka antalet kvinnliga professorer men detta ses som ett långsiktigt arbete.

Det administrativa stödet till utbildningarna ger intryck av att fungera bra, och den teknisk-administrativa personalen är väl insatt i verksamhetens olika delar. I och med studentökningen har även personalsidan förstärkts. När det

gäller lokaler och utrustning kan expansionen dock komma att bli problematisk. Bland annat råder brist på undervisningslokaler och tjänsterum.

Fristående kurser

Fristående kurser i psykologi ges från A- till D-nivå. Dessa omfattar dock mindre än en tredjedel av det totala utbildningsuppdraget i psykologi. Resten går, förutom till psykologprogrammet, till andra program såsom kognitionsvetenskapliga programmet och programmet för personal- och arbetsvetenskap samt till ämnesövergripande fristående kurser. Dessutom ger institutionen ett antal specialkurser främst riktade till yrkesverksamma psykologer. Här förekommer nätbaserade kurser. Institutionen ger även påbyggnadsutbildning i psykoterapi.

De forskningsinriktningar som finns vid institutionen, dvs. grupp- och organisationspsykologi, handikapp, klinisk psykologi, kognitiv psykologi och utvecklingspsykologi, speglas i kursinnehållet på A- och B-nivå. På C- och D-nivå dominerar metodkurser och självständigt arbete men här ges även specialkurser inom något av psykologins delområden. Kursutbudet är således brett, förutom att biologisk psykologi är något svagt representerat.

Psykologiämnet har en tvärvetenskaplig ansats. Bedömargruppen får dock intrycket att detta mer gäller organisationsstrukturen och mindre själva undervisningen i ämnet.

Enligt bedömargruppens mening vilar utbildningen på en god vetenskaplig grund. Studenterna vittnar om hur de tränas i vetenskapligt arbete. Dock menar bedömargruppen att institutionens egna forskningsprojekt skulle kunna lyftas fram mer i undervisningen för att öka medvetenheten och intresset hos studenterna för vad som pågår vid den egna institutionen. Mer skulle kunna göras för att informera grundutbildningsstudenter om hur det går till att söka till forskarutbildning och vad denna innebär. En enkätundersökning har visat att många av studenterna är intresserade av att fortsätta med forskarutbildning.

I uppsatsarbetet väljer studenterna ämne relativt fritt. Här menar bedömargruppen att studenternas uppsatser tydligare skulle kunna knytas till aktuella projekt vid institutionen.

Antalet sökande till utbildningen överstiger antalet platser. Samtidigt har de antagnas medelbetyg sjunkit de senaste två åren och lärarna hyser en oro för ”gymnasifiering”. Studentgruppens förkunskaper varierar stort, inte minst när det gäller matematikkunskaper, vilket påverkar metod- och statistikundervisningens upplägg. Ett annat problem är att många studenter arbetar eller läser parallellt.

Kvinnorna är i majoritet bland studenterna, och detta är en tendens som blir allt starkare på högre nivåer. Någon undersökning om varför många män slutar efter A-nivå har inte gjorts.

Till skillnad från programutbildningen tillämpas inte problembaserat lärande inom fristående kurser, utan undervisningsformerna är mer traditionella.

Särskilt på A-nivå dominerar storföreläsningar. Bedömargruppen uppfattar här att fristående kurser kommer i skymundan i jämförelse med programmet och dess stora satsning på problembaserat lärande.

Även studenternas möjligheter att få feedback på examinationer skiftar. På lägre nivåer av de fristående kurserna, där studentgrupperna är stora, är detta ett problem.

Psykologprogram

Psykologprogrammet uppgår till sammanlagt 200 poäng och är indelat i en introduktionskurs samt fem stora block: kognitiv- och biologisk psykologi; utvecklingspsykologi och pedagogisk psykologi; samhälle, organisations- och grupppsykologi; personlighetspsykologi och psykologisk behandling samt examensarbete. Blocken är utspridda över flera terminer. Inom blocken löper ett antal strimmor med metodträning och vetenskapsteori.

Utbildningen har funnits sedan 1995 och genomgår fortfarande en utveckling. Studenter och lärare har själva identifierat några ämnesområden som saknas, t.ex. missbruks- och drogproblem, sexuell problematik och psykiska problem relaterade till åldrandet.

Det finns två parallella antagningsprocedurer, en med ordinarie urval och en med särskilt urval, dvs. intervjuer. Vid intervjuerna vägs både lämplighet för att bli psykolog och förmåga att genomföra studierna in. Den som intervjuas måste t.ex. ha förstått att det inte är möjligt att genomföra utbildningen på distans.

I stället för att profilera sig mot en särskild terapiinriktning har Linköpings universitet valt att ha en generalistutbildning med ett s.k. basperspektiv. Det innebär att studenterna får en allmängiltig kompetens inom psykologisk diagnosik och behandling. Bland studenterna är basperspektivet, och därmed bristen på fördjupningsmöjligheter, kontroversiellt. En farhåga är att det begränsar möjligheterna till vidareutbildning inom en viss inriktning, särskilt inom den för närvarande efterfrågade kognitiva beteendeterapin. Bedömargruppen menar att studenternas oro ska tas på allvar och att det är viktigt att basperspektivet tydliggörs för studenterna på ett tidigt stadium i utbildningen. Det behövs information både om vad basperspektivet är och vad inriktningen innebär för att vidareutbilda sig inom psykoterapiområdet.

Från att tidigare ha innehållit fyra praktikperioder har utbildningen nu två sådana: en i termin 3 och en i termin 9. I sitt handledda klientarbete väljer studenterna att arbeta med antingen barn eller vuxna. Den första praktiken är inriktad på kognition/utveckling, den andra på organisation/diagnostik/behandling. De studenter som bedömargruppen träffade var nöjda med praktiksyste- met, även om kvaliteten på praktikplatserna kan variera. Studenterna verkar uppskatta möjligheten till tidig praktik eftersom den upplevs ge en värdefull första inblick i yrkeslivet.

Det mest utmärkande för psykologprogrammet vid Linköpings universitet är dess undervisningsform som är helt baserad på problembaserat lärande

(PBL). Såvitt bedömargruppen kan se är ledning, lärare och studenter eniga om PBL-metodikens förtjänster. Många studenter och lärare har sökt sig till Linköping just för undervisningsformernas skull. Samtidigt har de en realistisk bild av de svårigheter som PBL innebär. För studenterna är de första terminerna ofta stressiga, då de är oklara över hur kunskap ska inhämtas på ett effektivt sätt. Avhoppet är dock få och oron brukar lägga sig ungefär vid den tredje terminen.

Själva arbetsformen innebär att studenterna delas in i basgrupper med basgruppshandledare. Till stöd finns även PBL-konsulter. Arbetet i basgrupperna utgår från fallstudier, s.k. vinjetter. Studenterna har en lång lista på möjlig referenslitteratur att använda till sin självständiga problemlösning. Basgruppsarbetet kompletteras med seminarier och föreläsningar.

Kunskapskontroll sker vid examinationer och metodövningar. För att få gå upp på dessa krävs närvaro i basgruppsarbetet. Examinationsformerna är varierade, vilket uppskattas av studenterna. Kunskapstesten är viktiga moment eftersom det alltid finns en risk att vissa åker snålskjuts inom grupperna. Bedömargruppen uppfattar dock att studenterna som regel själva sätter ribban mycket högt och påverkar varandra i denna riktning inom grupperna. I PBL-metodiken ligger en inbyggd svårighet att bestämma lämplig ambitionsnivå för sina studier.

Vetenskaplig grund och kritiskt tänkande kommer främst in i utbildningen genom metodstrimmorna och i samband med examensarbetet. I självvärderingen beskriver såväl lärare som studenter metodundervisningen som något av en svag punkt. Ett arbete för att strukturera upp denna har därför inletts. Bedömargruppen frågar sig här om PBL-modellen möjligen är mindre lämpad för metodundervisning.

Inom programmet finns en spänning mellan studenternas stora intresse för tillämplade moment och kravet på vetenskaplighet. Detta är något som lärarna arbetar med. Inom ramen för PBL-metodiken uppmuntras användning av artiklar och forskningsrapporter. Studenterna erbjuds också att delta i forskningsprojekt, ofta med koppling till kliniskt arbete.

Forskarutbildning

Psykologi som forskarutbildningsämne är relativt nytt vid Linköpings universitet. Den första studieplanen antogs 1995. Vid institutionen bedrivs forskarutbildning som är gemensam för pedagogik, psykologi och sociologi, vilket har fördelen att det kan ge ett vidare perspektiv på forskningen. De forskarstuderande som bedömargruppen mötte beskrev utbytet med övriga ämnens doktorander som konstruktivt. Nackdelen kan vara att doktorander från olika discipliner har olika förkunskaper, något som bl.a. märks i metodundervisningen.

Antagningen till forskarutbildningen organiseras formellt av Forskarutbildningsrådet som ställt upp kriterier för detta. Ett kriterium är pedagogisk skicklighet, vilket motiveras med att undervisning utgör en relativt stor del,

normalt 20 procent, av doktorandtjänsten. Bedömargruppen finner det dock oklart hur viktigt detta kriterium är jämfört med vetenskapliga meriter och ifrågasätter lämpligheten i att ha ett sådant kriterium vid antagning till forskarutbildning.

Som en konsekvens av 1998 års forskarutbildningsreform har antagningen alltmer kommit att länkas samman med finansiering. Därför antas nu allt fler doktorander direkt genom forskningsgrupperna snarare än genom externa utlysningar.

För närvarande är tre av doktoranderna psykologutbildade. Frågan om hur fler psykologer ska kunna rekryteras till forskarutbildningen diskuteras flitigt. Ett förslag är t.ex. att satsa mer på licentiatutbildningar, vilka anses lättare att kombinera med klinisk verksamhet.

Principen är att de forskarstuderande ska ha två handledare, en man och en kvinna. Detta är dock svårt att genomföra då det dels råder brist på kvinnliga handledare, dels finns begränsade resurser för bihandledning. Som komplement är det möjligt att knyta till sig externa handledare men det finns inga särskilda medel avsatta för detta.

De forskarstuderande gör upp individuella studieplaner tillsammans med sina handledare. Detta system verkar fungera bra. Möjligen uppfattas de individuella studieplanerna som viktigast i början av forskarutbildningen och förlorar i betydelse mot slutet då man anser sig ha mindre att skriva om.

När det gäller utbildningens innehåll har psykologiämnet fått anpassa sig till institutionens standard: 90 poäng avhandling och 70 poäng kurser. Detta är ett avsteg från den modell som används vid de andra forskarutbildningarna i psykologi, dvs. 100 poäng avhandling och 60 poäng kurser. Bedömargruppen menar att detta riskerar att bli en konkurrensnackdel för Linköpings doktorander. Om standarden på avhandlingen ska bevaras (vilket alla förefaller överens om) samtidigt som doktoranderna läser 10 poäng fler kurser, blir dessutom denna forskarutbildning tyngre än på andra håll.

Liksom vid resten av institutionen är det möjligt att inom psykologi skriva monografiavhandlingar på svenska.

Genomströmningen på forskarutbildningen är hög (antagligen bl.a. beroende på att utbildningen är så pass ny att de flesta doktorander antagits efter 1998 års reform). Institutionen vill gärna behålla sina disputerade men har inga resurser för post-doc- eller forskarassistenttjänster, utan det som erbjuds är undervisningstjänster.

När det gäller infrastruktur har alla doktorander vid institutionen egen utrustning och arbetsplats, i regel i delat rum. Utrustning till doktorander som inte är anställda finansieras normalt genom forskningsanslag.

Studentinflytande

Bedömargruppen observerar att kursledning och lärare är lyhörda för studenternas åsikter och att kvalitetsarbetet är aktivt. Efter varje delkurs gör studenterna en skriftlig utvärdering. Svaren sammanställs och används i kursplane-

ringen. Hur stor vikt som läggs vid kursvärderingar varierar dock från lärare till lärare.

För frågor som rör fristående kurser finns ett kursråd där studenterna är representerade. I övrigt finns det få kanaler för studentengagemang för dem som läser på fristående kurser. På psykologprogrammet är möjligheterna fler. Där finns, utöver ett programråd, också en studerandeförening. Det sitter även en studentrepresentant i institutionsstyrelsen.

För programmet finns ett bedömningskollegium som försöker fånga upp studenter med studieproblem i ett tidigt skede. På motsvarande sätt finns inom ramen för studerandeföreningen ett förtroenderåd dit studenter kan vända sig om de är missnöjda med någon lärare.

Genusperspektiv

De studenter som bedömargruppen mötte menade att genusfrågor behandlas relativt utförligt i utbildningen. Genusperspektiv studeras explicit i klinisk psykologi och personlighetspsykologi samt i viss mån utvecklingspsykologi.

Internationalisering

Från universitetshåll är internationalisering en prioriterad fråga. På institutionsnivå äger många internationella lärarutbyten rum, dock inte alltid i organiserad form utan oftare på basis av personliga kontakter. Detta livliga utbyte har dock ännu inte fått genomslag på grundutbildningen. Inom psykologprogrammet anses svårigheten att hitta ett motsvarande kursutbud begränsa möjligheterna till utlandsstudier. Trots detta finns det exempel både på studenter som rest ut, bland annat inom ramen för Nordplus eller genom MFS-stipendier (Minor Field Studies) från Sida, och utländska studenter som kommit in. Vissa av de fristående kurserna ges på engelska.

Samverkan

I forskningssammanhang sker samverkan ofta i form av tvärvetenskapliga projekt.

Sammanfattande omdöme

De fristående kurserna i psykologi, psykologprogrammet och forskarutbildningen i psykologi vid Linköpings universitet är av god kvalitet. Undervisningen har god forskningsanknytning. Psykologprogrammets profilering mot problembaserat lärande är väl utvecklad och konsekvent genomförd. Den uppskattas av studenter och lärare och bidrar till utbildningens attraktionskraft nationellt sett.

Rekommendationer

- Institutionen bör tidigt informera programstudenterna om vad basperspektivet innebär.

- Mot bakgrund av den ekonomiska situationen bör planerad expansion, t.ex. fler program, ställas mot behovet av kvalitetssäkring och lärarnas möjligheter till egen forskning inom tjänsten.
- Forskarutbildningen i Linköping bör ha fördelningen 100 poäng för avhandling och 60 poäng för kurser för att harmonisera med övriga svenska psykologiska institutioner och inte missgynna de forskarstuderande.

Se även generella rekommendationer.

Lunds universitet

Basfakta

Examina som ingår i utvärderingen

Kandidat- och magisterexamen i allmän psykologi och i idrottspsykologi, licentiat- och doktorsexamen i psykologi samt psykologexamen (yrkesexamen)

Tillsvidareanställda lärare vårterminen 2003: 14 kvinnor och 26 män Varav: professorer: 6 män docentkompetenta lektorer: 5 kvinnor och 7 män övriga disputerade lärare: 4 kvinnor och 12 män (varav 3 manliga licentiatier) adjunkter: 5 kvinnor och 1 man Av lärarna är 28 st. legitimerade psykologer.	Antal helårsstudenter (HÅS) på psykologprogrammet 2002: År 1: 85. Prestationsgrad 96 % År 2: 80. Prestationsgrad 86 % År 3: 65. Prestationsgrad 86 % År 4: 65. Prestationsgrad 94 % År 5: 65. Prestationsgrad 108 %
Vikarierande lärare: 2 kvinnor och 4 män (samtliga lektorer)	Antal doktorander med minst 10 procents aktivitet: 29 kvinnor och 25 män
Antal helårsstudenter (HÅS) i ämnet 2002: A-nivå: 283. Prestationsgrad 81 % B-nivå: 87. Prestationsgrad 65 % C-nivå: 40. Prestationsgrad 55 % D-nivå: 10. Prestationsgrad 40 %	Examinerade uppsatser/avhandlingar 2002¹⁵: Kandidatuppsatser: 26 (36 kvinnor och 8 män) Magisteruppsatser: 11 (10 kvinnor och 6 män) Examensarbeten program: 54 (52 kvinnor och 25 män) Doktorsavhandlingar: 15 (8 kvinnor och 7 män)

Bedörmargruppens intryck

Ämnesmässiga, organisatoriska och ekonomiska förutsättningar

Ämnet psykologi och psykologprogrammet har sin organisatoriska hemvist vid institutionen för psykologi, som efter sammanslagningen av psykologiska institutionen och institutionen för tillämpad psykologi 1999 är en av de största institutionerna vid den samhällsvetenskapliga fakulteten. Institutionen är organiserad i sex avdelningar med uppdelning efter forskningsområdena: kognitionspsykologi, neuropsykologi, personlighets- och socialpsykologi, utvecklingspsykologi, arbets- och organisationspsykologi samt klinisk psykologi. Varje avdelning leds av en professor.

15. Det förekommer att uppsatser skrivs i par. Därför är antalet författare ibland fler än antalet uppsatser. Licentiatuppsatser och doktorsavhandlingar skrivs dock i regel individuellt.

Utöver fristående kurser i psykologi och psykologprogrammet ger institutionen även påbyggnadsutbildning i psykoterapi.

Sammanlagningen har huvudsakligen fungerat väl. Administrationen fungerar bra, ledningen har förtroende bland de anställda och man har övervunnit de flesta, men inte alla, av de svårigheter det innebär att integrera två olika administrationer och personal av två skilda kulturer. Den relativa storleken inom fakulteten ger till synes goda möjligheter att driva frågor som är viktiga för institutionen som helhet och dess framtida utveckling. Avdelningsstrukturen tycks inte vara helt förankrad i alla delar av institutionen och det påpekas att vissa av avdelningarna fungerar medan andra inte gör det.

Arbetsavtalet ger utrymme för kompetensutveckling och egen forskning med 50 procent för professorer, 20 procent för lektorer och 10 procent för adjunkter.

Den sammanslagna lärarkåren omfattar i sig en bred kompetens inom forskning och inom klinisk verksamhet. Det finns också exempel där lärare har belönats för pedagogisk skicklighet. Bedömarens intryck är att undervisningsuppdraget för många lärare är så pass krävande att de har svårt att hinna med egen forskning, vilket kan ta sig uttryck i att denna bedrivs utanför ordinarie arbetstid. Det varierar emellertid individuellt och det finns också exempel på lektorer som har fått ökad forskningstid. En aktuell utmaning för institutionen är den generationsväxling i lärarstaben som på grund av pensionsavgångar är angelägen de kommande åren.

De ökade möjligheterna till forskningsanknytning som en gemensam lärarkår ger ser emellertid inte ut att ha fått riktigt genomslag i psykologprogrammet ännu. Den ämnesvisa avdelningsstrukturen verkar inte ha gynnat programmet i detta avseende. Det finns en antydning till en klyfta mellan praktiker och forskare som gör att forskningsförankringen i psykologprogrammet inte är självklar.

Institutionen har genomgått ett paradigmskifte från en tidigare dominerande psykodynamisk teoribildning till en breddning genom införandet av en ökad satsning på kognitiv teoribildning. Bedömarens anser att breddningen och balanseringen främjar institutionens utveckling av forskning och undervisning. Samtidigt verkar dock utvecklingen och uppdateringen av den psykodynamiska teoribildningen ha avstannat något, trots att denna inriktning fortfarande har en betydande plats i psykologprogrammet. På senare tid tycks också färre studenter än tidigare vara intresserade av denna inriktning.

Områdesklassningen av psykologiämnet och psykologprogrammet avspeglar sig inte i tilldelningen per helårsstudent till institutionen. Universitetsstyrelsen i Lund har valt att inte tillämpa statsmaktens system med prislappar per utbildningsområde. Samhällsvetenskapliga fakultetsstyrelsen följer universitetsstyrelsens linje. Fristående kurser i psykologi har en tilldelning av 100 procent enligt samhällsvetarnorm. Psykologprogrammet klassas som 40 procent samhällsvetenskap och 60 procent medicin.

Institutionens totala omslutning är 61 miljoner kronor och fakultetsanslaget uppgår till ca 12 miljoner. Ekonomin uppfattas vara god. De externa anslagen, som uppgår till ca 5 miljoner, antyder emellertid att förmågan att attrahera externa anslag är svag.

Lokaltillgången ger intryck av att motsvara behovet av föreläsningssalar, lektionssalar och grupprum. Undantaget är tillgången på terapirum för den kliniska verksamheten inom psykologprogrammet. Tillgången till bibliotek, databaser och elektroniska tidskrifter är god. Tillgången till datorer verkar vara tillfredställande för undervisningen men för individuella arbeten är den knapp och förutsätter att de flesta studenterna har tillgång till egen dator.

En jämställdhetsaspekt som ofta gör sig påmind är den påtagligt ojämna könsfördelningen bland studenter och lärare. Kvinnorna är i majoritet bland de studerande, och männen bland lärarna. Det finns dock tecken på att andelen kvinnor i högre befattningar ökat på senare tid. Nyligen har en av de kvinnliga lektorerna befordrats till professor. Vid nyanställning av kvinnliga professorer betalar universitetet centralt lönen de tre första åren. I forskarutbildningen uppmärksammas framstående kvinnliga forskare som förebilder för kvinnliga studerande som kan vara intresserade av en akademisk karriär. En seminarieserie med kvinnliga professorer har genomförts föredömligt.

Kvalitetsarbetet inom institutionen ger intryck av att ha en självklar plats i den dagliga verksamheten.

Fristående kurser

Inom fristående kurser ges utbildning i allmän psykologi och i idrottspsykologi upp till och med magisternivå. Metodundervisningen, som är bred med inslag av både kvantitativa och kvalitativa forskningsmetoder, är integrerad på kurserna på B-nivån och ges separat först på C-nivån. Intrycket är att både allmänpsykologin och idrottspsykologin håller god kvalitet.

Nätbaserade distanskurser kan vid tiden för utvärderingen endast läsas på A-nivån. Förutsättningarna för dem som läser på distans ger intryck av att vara förhållandevis bra.

Studenternas utbildningsmässiga bakgrund varierar. Cirka en fjärdedel på A-nivån har naturvetenskaplig eller teknisk bakgrund och övriga samhällsvetenskaplig, humanistisk eller social inriktning. En fjärdedel är också högskolenybörjare.

Det som karaktäriserar de traditionella ämnesstudierna är bredden i det utbud av kurser som institutionen erbjuder. Studenterna värdesätter att ha många kurser att välja emellan. Någon särskild profil lyfts inte fram utan institutionen söker utveckla de viktigaste psykologiområdena. Kurserna inom psykologins olika ämnesområden, omfattande 10 till 20 poäng, ger ändå möjlighet till viss profilering och fördjupning.

Undervisnings- och examinationsformerna i ämnesutbildningen är ändamålsenliga. Den svaghet som uppmärksammas är att återkopplingen efter examination skiftar i omfattning och inte alltid möter studenternas behov av

information kring de egna prestationerna och den egna utvecklingen. Eventuellt skulle man kunna efterlysa flera laborationer med efterföljande diskussioner och återkoppling i mindre grupper på A-nivån.

Uppsatser ska skrivas i par om inte särskilda skäl föreligger att skriva ensam. Detta krav tillämpas dock liberalt och magisteruppsatser skrivs vanligen enskilt. När uppsatsen skrivs i par kontrollerar handledaren de individuella prestationerna. Studenterna kan välja mellan kvantitativ och kvalitativ metod i sitt uppsatsarbete.

Bedömargruppen uppmärksammar att prestationsgraden sjunker konstant från A-nivåns 81 procent till bara 40 procent på D-nivån.

Kritiskt tänkande stimuleras genom att lärare och kurslitteratur lyfter fram olika perspektiv. Studenterna får tidigt i undervisningen en vetenskaplig introduktion där tillvägagångssätt vid forskning behandlas. Kraven på kritiskt tänkande ökar på C- och D-nivå. De studenter bedömargruppen träffade såg det kritiska tänkandet som ett viktigt verktyg och problematiserade dess roll i undervisningen.

Forskningsanknytning i undervisningen uppnås genom att lärarna bedriver forskning och lyfter fram denna i undervisningen, men även genom kurslitteratur och lärarlag som samordnar metodundervisningen över utbildningens olika nivåer. Institutionen arrangerar också varje termin forskningens dag där institutionens forskning presenteras för studenterna. Forskningsanknytningen är tillfredställande men varierar på olika kurser då lärare dels forskar, dels knyter an till egen och andras forskning i olika omfattning. Att lärare presenterar den egna forskningen är uppskattat bland studenterna.

Psykologprogram

Bedömargruppen noterar att ledning och lärare delar visionen om programmet som en generalistutbildning. Studenternas kontakt med olika perspektiv, teorier och metoder balanseras därför medvetet. Lärare och studenter polariseras således inte kring olika inriktningar i teori- och metodundervisningen.

En särskilt uppskattad undervisningsform är grupprelationskonferenser där studenterna övas i rollen som organisationskonsult.

Kravnivåerna på kurserna ger intryck av att variera och det verkar vara upp till de enskilda lärarna vilka krav som ställs. Studenterna anpassar sig till kravnivåerna men saknar ofta återkoppling efter examination. De har ett uttalat behov av information kring de egna prestationerna och den egna utvecklingen.

Vid platsbesöket antyddes att uppdateringen av psykodynamiska teorier släpar efter och att barn- och ungdomspsykologi är svagt representerat i programmet. Inslagen av genusperspektiv och flerkulturellt perspektiv känns något framtvingade för studenterna, som ändå verkar uppskatta ambitionerna och tycka att perspektiven är en tillgång som balans till det biologiska perspektivet.

Studenterna har möjlighet att läsa kurser utomlands termin tre, fyra och sju. Även praktiken termin sex kan förläggas utomlands. Ett strukturellt problem är emellertid svårigheten att få samtliga utländska kurser tillgodosäkrade inom programmets 200 poäng.

De studenter som antas har höga betyg från tidigare utbildningar, är studievana och motiverade. Studenterna ger i detta avseende institutionen bra förutsättningar att erbjuda en akademisk utbildning med god kvalitet.

Forskningsanknytningen ger intryck av att vara något svag men förekommer ändå, främst när lärare presenterar sin egen forskning och vid arbetet med examensuppsatserna. Metodinslagen omfattar sammanlagt fem poäng statistik och tio poäng vetenskapsteori och metod.

Det verkar inte finnas någon allmän diskussion om möjligheterna att gå vidare till forskarutbildningen bland programstudenterna. Ett fåtal programstudenter skriver uppsats inom forskningsprojekt. Institutionen uppger att ungefär tio procent av programstudenterna kommer tillbaka för att genomgå forskarutbildning efter att ha varit ute i arbetslivet några år. Idag har ett relativt högt antal, 19 av 54, forskarstuderanden sin bakgrund i psykologprogrammet.

En betydande utvecklingsinsats under senare år är framtagandet av en ny utbildningsplan för psykologprogrammet. Denna började gälla från och med höstterminen 2003. Utmärkande för den nya utbildningsplanen är att den består av större tematiska block med tydligare läraransvar. Introduktionen har förlängts och man har infört valfria kurser om respektive fem poäng termin nio och tio.

Forskarutbildning

Forskarutbildningens organisation tillkom år 2000 som en följd av sammanläggningen. Strukturen utgörs av de sex ämnesavdelningarna som nämns inledningsvis. Samarbete mellan avdelningarna uppmuntras och ger möjligheter för doktorander inom olika avdelningar att ta del av varandras arbeten. En utmaning för institutionen är att utforma starka forskargrupper och intrycket är att avdelningarna bör ha förutsättningar att göra detta.

Rekryteringen av doktorander har hittills skett genom att intresserade självmant har ansökt om antagning. Vanligtvis har de som sökt haft kontakter vid institutionen sedan tidigare. Inför höstterminen 2003 sker dock en aktiv rekrytering där institutionen utlyser sex forskarutbildningsplatser nationellt.

Undervisningen innebär främst föreläsningar och seminarier. Kursutbudet speglar de sex avdelningarnas kompetensområden men det förekommer också individuella läskurser, kurser i samarbete med andra institutioner samt fakultetskurser.

Handledningskapaciteten ser god ut och doktorander som har behov av det kan ha både huvudhandledare och biträdande handledare.

Individuella studieplaner upprättas tillsammans med handledaren och följs upp årligen. Betydelsen av studieplanen verkar något oklar bland de doktoran-

der som bedömargruppen träffar vid platsbesöket. Bättre nytta verkar handledarna ha av studieplanen som ett uppföljningsinstrument. Ett intryck är att studieplanens betydelse är störst när det uppstår problem i utbildningen och att planen generellt inte används som ett aktivt styr- och utvärderingsinstrument.

Efter halva utbildningstiden ska doktoranden presentera hur forskarstudierna framskridit vid en halvtidsvärdering som är ett internt seminarium med handledaren, examinatoren och minst två docentkompetenta handledare från andra avdelningar. Det tycks således inte vara ett öppet seminarium där övriga lärare, doktorander och studenter har möjlighet att delta.

Avhandlingarna kan vara antingen monografier eller sammanläggningsavhandlingar. De senare ska bestå av tre till fyra artiklar, varav en ska vara accepterad för publicering, samt en sammanfattning. Doktoranden ska vara ensam- eller försteförfattare på minst två av artiklarna.

Doktoranderna som har doktorandtjänst har möjlighet att välja mellan 10–20 procents institutionstjänstgöring.

Doktorander med tjänst eller utbildningsbidrag garanteras arbetsplats, i allmänhet i delat rum, och har tillgång till postfack, e-postadress, dator, telefon, kontorsmateriel samt nyckel och passerkort till institutionen. På grund av trångboddhet kan inte samma garanti ges doktorander utan tjänst eller utbildningsbidrag.

Förutsättningarna för de doktorander som har tjänst vid institutionen ser bra ut. Hur förutsättningarna är för de doktorander som inte har tjänst vid institutionen har bedömargruppen svårare att uttala sig om. Deras förhållanden beskrivs inte i självvärderingen och gruppen träffade inte några av dem vid platsbesöket.

Studentinflytande

Kursvärderingar utförs på alla kurser. Återkopplingen till studenterna är dock problematisk då intresset varierar både bland lärare och bland studenter. Problemet kan delvis ligga i att den tid som går mellan kursvärdering och det att en kurs kan ändras är för lång för att studenterna ska känna att återkopplingen är relevant. Studenternas möjligheter att påverka sin utbildning ser ändå förhållandevis bra ut då de är representerade i styrelsen och inom alla berednings- och arbetsgrupper. Det man kan se som en brist är att studenternas engagemang varierar från termin till termin och tidvis är svagt, i synnerhet bland ämnesstudenter.

Genusperspektiv

Genusperspektiv tas upp särskilt i en specialkurs i genuspsykologi på 20 poäng. I de flesta övriga kurser är ambitionen att kurslitteraturen ska belysa genusperspektivet, och kursvärderingarna innehåller frågor om hur genusaspekter vävts in i kursen.

För att stimulera uppsatsskrivandet i ämnet genuspsykologi på C- och D-nivå inklusive psykologprogrammet utlyser jämställdhetskommittén årligen ett pris på 1000 kronor till bästa genusuppsats. Tre uppsatser nomineras och en prisbelönas.

Internationalisering

Internationaliseringen vid institutionen är väl utvecklad. Man strävar aktivt efter att öka möjligheten för utländska studenter att delta i utbildningen genom att på vissa kurser bilda engelskspråkiga grupper inom ramen för den svenskspråkiga undervisningen samt formulera examinationsfrågor, och ta emot svar, på engelska. Det finns en internationaliseringskommitté som arbetar med övergripande policyfrågor, strategisk planering och konkreta initiativ till ökad internationalisering. Kommittén förfogar över en egen budget på 292 000 kronor för internationaliseringsstimulerande åtgärder. Det internationella utbytet av lärare och studenter är relativt gott. Studenterna lovordar studievägledarens engagemang i dessa frågor. Ett hinder för utresande psykologstudenter är dock svårigheten att få samtliga utländska kurser tillgodoräknade inom de 200 poäng som den svenska examen omfattar.

Inom forskarutbildningen finns avtal med Alliant International University i San Diego som avser doktorandutbyte. Institutionen uppmuntrar utbyten på minst tre månader genom att årligen avsätta 30 000 kronor för detta ändamål. Doktorander kan även söka bidrag för kortare besök utomlands. Doktoranderna ska minst en gång under sina forskarstudier presentera sin forskning vid en internationell konferens. Utöver dessa samarbeten har kognitionsavdelningen, avdelningen för personlighets- och socialpsykologi, avdelningen för neuropsykologi samt utvecklingsavdelningen samarbeten med kollegor i Norden, Europa, USA och Kanada.

Samverkan

Nationellt samarbete finns med forskare vid Uppsala universitet inom social kognition och emotion, med universitetssjukhusen i Lund och Malmö inom neuropsykologi respektive utvecklingspsykologi, med filosofiska institutionen inom kognitionsforskning, med Umeå universitet om forskarutbildningskurser, med högskolan Kristianstad om forskarutbildning för adjunkter och med Arbetslivsinstitutet Syd om forskarutbildning.

Sammanfattande omdöme

De fristående kurserna i psykologi, psykologprogrammet och forskarutbildningen i psykologi vid Lunds universitet är av god kvalitet. På psykologprogrammet är grupprelationskonferenser en uppskattad undervisningsform. När det gäller forskarutbildningen ser bedömaregruppen positivt på att forskarutbildningsplatser utlyses externt. Institutionens aktiva arbete för ökad jämställdhet i lärarkåren bör särskilt lyftas fram, liksom det sätt som genusper-

spektiv på ett mångsidigt sätt behandlas i undervisning, kursvärdering och uppsatsarbete.

Rekommendationer

- Integration bör främjas mellan lärare som primärt arbetar med programutbildningen och lärare som arbetar med fristående kurser och forskarutbildningen.
- Forskningsanknytningen i undervisningen bör stärkas, i synnerhet på programmet. Detta kan bland annat ske genom att förbättra möjligheterna för programstudenter att skriva examensuppsatser inom ramen för existerande forskningsprojekt på institutionen.
- De relativt låga prestationsgraderna på fristående kursers C- och D-nivåer bör analyseras och åtgärdas.

Se även generella rekommendationer.

Stockholms universitet

Basfakta

Examina som ingår i utvärderingen

Kandidat-, magister-, licentiat- och doktorsexamen i allmän psykologi samt psykologexamen (yrkesexamen)

Tillsvidareanställda lärare höstterminen 2002/vårterminen 2003: 11 kvinnor och 20 män	Antal helårsstudenter (HÅS) på psykologprogrammet 2002:
Varav:	År 1: 62,4. Prestationsgrad 100 %
professorer: 4 kvinnor och 8 män	År 2: 43,2. Prestationsgrad 100 %
docentkompetenta lektorer: 4 män	År 3: 54,7. Prestationsgrad 100 %
övriga disputerade lärare: 3 kvinnor och 6 män	År 4: 56. Prestationsgrad 100 %
adjunkter: 3 män	År 5: 45. Prestationsgrad 99 %
Av lärarna är 5 st. legitimerade psykologer (3 kvinnor och 2 män).	Antal doktorander med minst 10 procents aktivitet: 43 kvinnor och 28 män
Forskarassistenter: 1 kvinna och 1 man	Examinerade uppsatser/avhandlingar 2002¹⁶:
Vikarierande lärare: 2 kvinnor och 2 män (samtliga lektorer)	Kandidatuppsatser: 68 (65 kvinnor och 12 män)
Antal helårsstudenter (HÅS) i ämnet 2002:	Magisteruppsatser: 5 (3 kvinnor och 2 män)
A-nivå: 193,7. Prestationsgrad 107 %	Examensarbeten program: 39 (33 kvinnor och 12 män)
B-nivå: 107,5. Prestationsgrad 79 %	Licentiatuppsatser: 0
C-nivå: 48,5. Prestationsgrad 85 %	Doktorsavhandlingar: 11 (7 kvinnor och 4 män)
D-nivå: 32,4. Prestationsgrad 71 %	

Bedömagruppens intryck

Ämnesmässiga, organisatoriska och ekonomiska förutsättningar

Psykologiämnet, psykologutbildningen och forskarutbildningen i psykologi har sin organisatoriska hemvist vid psykologiska institutionen vid samhällsvetenskapliga fakulteten.

Institutionen har tre utbildningsenheter: en för allmän grundutbildning, en för psykologutbildning och en för forskarutbildning. Varje utbildningsenhet leds av en studierektor. För samråd och beslut i övergripande frågor som rör enheten finns två kollegier, ett gemensamt för grund- och programutbildning och ett för forskarutbildning och i kollegierna ingår representanter för de studerande. Ordförande i dessa grupper är respektive studierektor. Utöver de tre

16. Det förekommer att uppsatser skrivs i par. Därför är antalet författare ibland fler än antalet uppsatser. Licentiatuppsatser och doktorsavhandlingar skrivs dock i regel individuellt.

utbildningsenheterna finns enheten för central administration med ansvar för ekonomi och information.

Institutionen har också en struktur med sex avdelningar, en för vart och ett av psykologins områden: arbets- och organisationspsykologi, biologisk psykologi, klinisk psykologi, kognitiv psykologi, perceptionspsykologi samt personlighets- social- och utvecklingspsykologi.

Det är bedömarens intryck att organisationsfrågor hamnat i skymundan under en längre tid. Avdelningsstrukturen är otydlig och ger intryck av att vara personberoende. Några av avdelningarna fungerar som undervisnings- och forskningscentra medan andra inte gör det. De avdelningar som har flera professorer har blivit mer distinkta, t.ex. inom kognitionspsykologi, medan de avdelningar som saknar professor har blivit mindre distinkta. Det förekommer inte mycket samarbete mellan avdelningarna när det gäller planering av utbildningen och psykologprogrammet verkar ligga helt vid sidan av avdelningarnas verksamhet.

Samtliga utbildningsplatser på grundutbildningen och psykologprogrammet klassas till 60 procent som medicin och till 40 procent som samhällsvetenskap. Ökade anslag från fakulteten innebär i dagsläget att institutionens ekonomiska läge förbättrats betydligt. Anslagsökningen fördelas dock över viss tid.

Forskarutbildningen finansieras till största delen genom fakultetsanslag.

Lärarkåren är väl dimensionerad och har en sammanlagd hög och bred formell kompetens inom många av psykologins olika områden. De flesta lärare som undervisar i ämnet är forskningsaktiva. Arbetstidsavtalet förefaller inte ta hänsyn till den reella tid det tar att utföra undervisningsuppdrag och administration. Professorer ägnar ca 36 procent av sina tjänster åt forskning. Lektorer och adjunkter saknar i stort forskningsutrymme i sina tjänster.

Tillsammans innebär uppdragen hög arbetsbelastning och det gör det svårt för många lärare att hinna med forskning inom arbetstiden. Lärarna som undervisar på programmet forskar i mindre utsträckning och flera av dem har renodlade undervisningstjänster.

Vid rekrytering har det gjorts ansträngningar för att öka rörligheten i lärarkåren genom att satsa på extern rekrytering. Av de fyra senast anställda lektorerna kommer tre från andra lärosäten. Flera lektorer kommer att gå i pension de kommande fem åren och institutionen står inför ett generationsskifte i lärarkåren. För att ligga ett steg före är flera tjänster utlysta redan innan lektorerna slutat.

Institutionen har ett eget bibliotek, dock utan litteratur för hemlån. Tidigare fanns ett psykologisk-pedagogiskt bibliotek, som låg i anslutning till institutionen, men detta har under år 2003 flyttat över sin verksamhet till universitetsbiblioteket, som finns på en annan del av campusområdet. Då beslutet togs om att flytta biblioteket var kommunikationen mellan biblioteksledning och fakultet bristfällig, och förlusten av biblioteket är idag kännbar.

Vid institutionen finns lokaler för både större och mindre grupper, men tillgången till lokaler börjar bli knapp. För studenter finns datosalar vid institutionen och vid universitetet centralt. Det finns studior för videoinspelning av intervjuer, och specialinredda laboratorier som används för forskning och undervisning.

Studenterna har tillgång till ett flertal databaser. Det finns bl.a. en sökbar databas tillgänglig på webben med referenser och sammanfattningar av artiklar, böcker och bok-kapitel, konferensbidrag m.m. som forskare knutna till institutionen har producerat.

Bland studenterna är andelen kvinnor högre än andelen män både i ämnet och på programmet. Den ojämna könsfördelningen har uppmärksammats och man har diskuterat alternativ antagning, men utan att detta resulterat i några åtgärder.

Även bland doktoranderna är andelen kvinnor högre än andelen män. Ändå finns det fler män än kvinnor på de eftertraktade doktorandtjänsterna.

Stockholms universitet har geografiska fördelar som innebär gott rekryteringsunderlag av studenter och lärare men bedömargruppen menar att utan incitament från starka konkurrenter och utan aktiv styrning av verksamheten finns här risk för stagnation.

Fristående kurser

Psykologiämnet ingår i flera programutbildningar men läses också helt fristående.

På A-nivån läser upp emot 200 studenter ämnet. Det kan bli anonymt vid föreläsningarna men undervisningen är ganska lärartät och innehåller laborationer i mindre grupper. Ett grupparbete med uppsats sträcker sig t.ex. över hela A-nivån. Laborationer förekommer i små grupper på alla nivåer vilket utmärker ämnesutbildningen föredömligt. Grundutbildningen har fått ökade resurser och därför har man kunna utöka undervisningen med gruppövningar och t.ex. statistiklaborationer i mindre grupper.

Återkopplingen efter examination varierar. Vid laborationer ges återkoppling i samband med handledningen men vid salstentamina och "papers" verkar studenternas behov av återkoppling inte vara helt tillgodosett. Även lärarna påpekar att man vid papers ger för lite återkoppling och att detta är en resursfråga.

Det kritiska tänkandet främjas tydligast i undervisningen på C- och D-nivån. På C-nivån, som består av en metodkurs och en vetenskaplig undersökning, ges undervisning i både kvalitativ och kvantitativ metod med fördjupning inom den senare. Studenterna är inte helt nöjda med att den positivistiska inriktningen dominerar metodundervisningen och upplever att det kritiska tänkandet begränsas till detta synsätt. De tycker att det är svårt att använda kvalitativ metod i uppsatsarbetet eftersom de själva ska engagera handledare och vissa av lärarna är negativa till kvalitativ metod. Uppsatsarbetet på C- och

D-nivå ska vara självständigt och studenterna skriver oftast enskilda arbeten, i synnerhet på D-nivån.

Magisterutbildningen på D-nivån omfattar 40 poäng och består av fyra fempoängskurser och en vetenskaplig undersökning om 20 poäng. En magisterexamen i psykologi vid Stockholms universitet innehåller alltså minst 100 poäng psykologi.

Studenterna i ämnet verkar generellt vara nöjda med sin utbildning. De säger att grundkursen ger en bra orientering i ämnet. Tempo och kravnivå verkar överlag vara hög och ökar på de högre nivåerna. Andelen undervisning som utförs av professorerna ökar också på de högre nivåerna.

Intresset för forskarutbildningen främjas genom att lärare lyfter fram sin egen forskning i undervisningen.

Psykologprogram

Bedömargruppen noterar att psykologutbildningen är starkt professionsinriktad. Efter de första terminerna, som är huvudsakligen teoretiska till sitt innehåll, blir praktiska inslag vanliga. Det finns praktiska inslag av barn- och vuxenkliniskt arbete, övningar i att skriva fall på verkliga personer och påtaglig samtalsträning. Under termin fem har studenten handledt stödkontakt med en tonåring en timme i veckan under tio veckor. Tillämpning och praktiska inslag ökar i och med praktiken under termin sex och klientarbetet termin sju till nio. I studierna ingår även att studenterna måste ställa upp som försökspersoner under minst tio timmar för att själva uppleva situationen som försöksperson.

Inom terapiutbildningen är både psykodynamisk psykoterapi och kognitiv beteendeterapi bra representerade även om den kognitiva inriktningen antyds dominera något. Många studenter uppges välja den kognitiva inriktningen och det är konkurrens om platserna. Valet av inriktning är svårt för studenterna, som kan uppleva det som att välja mellan två motpoler. Valmöjligheten är ändå uppskattad.

En del av de anställda lärarna undervisar både på programmet och på fristående kurser. Någon gemensam undervisning har programstudenter och fristående studenter emellertid inte. Institutionen har engagerat många externa lärare i programutbildningen. Organisatoriskt knyts dessa till institutionen genom handledarmöten. Ändå får bedömargruppen intryck av att synen på målen med psykologutbildningen är något splittrad.

Den forskningsbaserade undervisningen begränsas av att många lärare på programmet är externa och professionsinriktade och inte integrerade i forskningskulturen på institutionen. Studenterna tycks sakna tydlig forskningsanknytning i delar av undervisningen. De lyfter dock fram de undervisande doktorandernas presentationer av sin egen forskning som något positivt.

Lärarna har märkt av att institutionen fått resursförstärkning och de har möjlighet att utveckla nya kurser och öka kvaliteten på de kurser de redan ger. Metoddelen har förstärkts med fler undervisningstimmar och studenternas

intresse för att göra examensarbete har ökat och flera blir klara i tid. Metodundervisningen innehåller både kvalitativ och kvantitativ metod och har i stor utsträckning integrerats i annan undervisning. Studenterna kan välja metod vid examensarbetena.

Lärarna vill nu också öka den teoriundervisning som man tidigare har minskat av resursskäl. Studenterna ser samtidigt behov att uppdatera teoriarsenalen i utvecklingspsykologi, som upplevs förlegad. De efterfrågar också bättre återkoppling vid examination, i synnerhet efter inlämningsuppgifter.

Institutionen har uppmärksammat att det behövs en ökning av insatserna för att lösa den grupparbetsproblematik som ibland förekommer. Det gäller exempelvis att uppmärksamma gruppdeltagarnas olika ambitionsnivå, samarbetsvilja och ansvar för det gemensamma arbetet, och att kontrollera den enskilde individens insats och kunskap.

För att rekrytera programstudenter till forskarutbildningen får de generellt tillgodoräkna sig 25 poäng. Inom klinisk inriktning har man dessutom kunnat samordna PTP med forskarutbildningen. Samtidigt ser institutionen gärna att programstudenterna går ut i arbetslivet några år först, för att t.ex. se vilka frågor som kan vara intressanta att forska om, innan de söker sig till forskarutbildningen.

Programstudenterna ger intryck av att vara mer kritiska till sin utbildning jämfört med studenterna på fristående kurs. De är inte nöjda med introduktionen och säger att kravnivån framförallt under utbildningens första halva är låg. Stödresurserna anses dåliga och man vet inte förrän i slutet vart man ska vända sig för att få hjälp.

Forskarutbildning

Forskarutbildningen är gemensam för institutionens sex avdelningar. Handle-darna och doktoranderna är dock primärt knutna till någon av avdelningarna beroende på forskningsinriktning. Utbildningen leds av en studierektor som bereder och beslutar om utbildningens uppläggning och antagningsprinciper tillsammans med professorsgruppen, handledarkollegiet och i vissa fall även styrelsen. Doktoranderna har representanter i dessa organ och i övriga arbets- och styrgrupper på institutionen.

Ansvar för doktorandernas studieplaner är delegerat till institutionen och detta följs upp av fakulteten. Planen utformas av doktorand och handledare och vid utgången av varje termin gör de en bedömning av hur planen följts. Det råder delade meningar om hur väl studieplanerna fyller sin funktion. På institutionen är man medveten om att alla planer inte uppfyller kraven och arbetar för att utveckla en mall som ska förbättra detta.

Rörligheten inom forskarutbildningen är låg. Doktoranderna rekryteras från den egna grundutbildningen och doktorandtjänsterna utannonseras inte. Institutionen ser det som en trygghet att veta att samarbetet med handledaren kommer att fungera bra. Det gäller alltså för en student att ha en bra kontakt med en handledare för att bli antagen till forskarutbildningen.

Vid antagningen till forskarutbildningen görs en rangordning av de sökande, som brukar uppgå till 10–12 per antagningstillfälle. De som vid antagningen rangordnas högst antas till forskarutbildningen med en garanterad doktorandtjänst efter två år om de följer överenskommen studieplan. Andra doktorander som uppfyller kraven antas under förutsättning att de har en godkänd finansieringsplan under hela utbildningstiden. Alla doktorander som antas har rätt till skrivplats och del i dator och telefon. De som har doktorandtjänst har rätt till eget eller delat rum, egen dator och egen telefon. Bedömargruppen noterar således att doktoranderna ges väldigt olika förutsättningar i sin forskarutbildning. Mycket beror på vilken finansiering de erbjuds, i vilken grad de är knutna till institutionen och forskningsmiljön samt vilken handledare de har och vilket projekt de är knutna till.

Handledning kan erbjudas inom alla viktiga områden inom psykologin. Dessa är representerade inom de sex avdelningarna. Utöver huvudhandledare uppmanas doktoranderna att ha en biträdande handledare, men det är inget krav.

Om det uppstår problem mellan doktoranden och handledaren kan doktoranden ta upp det med studierektorn. Det går i vissa fall att byta handledare men det är oklart om det finns någon fungerande policy och handlingsplan för problem av denna art.

Kursdelen består av 60 poäng varav 30 poäng teori och 30 poäng metod. Doktoranden väljer i samråd med handledaren kurser med relevans för den planerade forskningen. Undervisningen som ges sker i stor utsträckning i form av seminarier, gruppövningar, laborationer och handledning. I hög grad är det också fråga om självstudier.

Avhandlingarna är i regel sammanläggningsavhandlingar och ska då innehålla minst tre delstudier varav minst hälften ska vara accepterade för publicering. Det förekommer att avhandlingar skrivs på svenska men det vanliga är engelska. Doktoranderna avråds från att skriva monografier.

Institutionen har hög genomströmning på forskarutbildningen. Doktoranderna har i regel ingen institutionstjänstgöring och utbildningsansvariga framhåller att de prioriterar att snabbt bli klara med sin utbildning. Doktoranderna går därmed miste om undervisningsmeritering och institutionen går miste om undervisning med färsk forskningsanknytning.

Studentinflytande

Studenterna på psykologprogrammet och doktoranderna på institutionen är organiserade i studentföreningar/doktorandråd. De är representerade i institutionsstyrelsen och i institutionskommittéer av olika slag. Studenterna på programmet har läst självvärderingen och haft synpunkter men är inte nöjda med hur dessa har beaktats.

Studenterna verkar ha bra kontakt med lärarna men antyder att det är svårt att få till stånd förändringar. Bedömargruppen beklagar att alla utom en person uteblev i den grupp av programstudenter från första till tredje året som

bedömargruppen skulle samtala med vid platsbesöket. De missade därmed ett unikt tillfälle att göra sig hörda.

Studenter som enbart läser fristående kurser är vid tiden för utvärderingen inte organiserade i något ämnesråd och inte heller representerade i beredande och beslutande organ. Engagemanget bland studenterna på fristående kurser är lågt och de saknar uppmuntran från institutionen. De flesta lärare gör kursvärderingar men studenterna saknar återkoppling.

Genusperspektiv

Inom programmet finns en obligatorisk kurs som heter Genusvetenskap och jämställdhet. Studenterna efterfrågar ökade inslag av genusperspektiven i undervisningen på övriga kurser.

Internationalisering

Internationaliseringen är svagt utvecklad. Organisatoriska problem anges vara en bakomliggande faktor.

Internationalisering av programmet i form av studentutbyten försvåras av det bestämda kursinnehållet. Det kan vara svårt att få tillgodoräkna sig poäng för de kurser man gått under utlandsvistelsen.

Samverkan

Samverkan med det omgivande samhället sker främst genom uppdragsutbildningar. En del uppdrag innebär att lärare utformar och håller i utbildningar anpassade för skilda sektorer i samhället och för personer i olika yrken. Lärare medverkar också i kurser och i forskning i samarbete med olika organisationer och arbetsplatser.

Inom universitetet har det tidigare samarbetet med pedagogikämnet idag kompletteras med ökat samarbete med ämnena teknik och medicin.

Samarbeten mellan institutionens olika avdelningar förekommer men varierar och ger intryck av att vara personberoende.

Sammanfattande omdöme

De fristående kurserna i psykologi, psykologprogrammet och forskarutbildningen i psykologi vid Stockholms universitet är av god kvalitet. Undervisningen har god forskningsanknytning. På fristående kurser förekommer laborationer i mindre grupper på alla nivåer. Psykologprogrammet kännetecknas av stark professionsanknytning med tidiga praktiska inslag. Det tas också initiativ för att underlätta för programstudenter att gå vidare till forskarutbildningen.

Rekommendationer

- Avdelningsstrukturen och avdelningsföreståndarnas roller bör tydliggöras.

- Programutbildningen är inte helt integrerad med resten av institutionens arbete, vilket bör åtgärdas. Bedömaregruppen anser att forskningsavdelningarnas arbete i högre grad bör komma programmet tillgodo. Ett bra exempel på hur detta kan ske är det sätt på vilket avdelningen för arbets- och organisationspsykologi integrerat forskning och utbildning i sin struktur.
- Institutionen bör genomföra gemensamma policydiskussioner i ärenden som är gemensamma för alla, t.ex. ekonomi och tjänstgöringsfrågor.
- Rangordning vid antagning och olika finansiering av doktorander innebär att doktoranderna delas in i grupper med olika status och olika förutsättningar i sina forskarstudier. Institutionen bör utarbeta ett system som ger doktoranderna samma status och lika goda förutsättningar.

Se även generella rekommendationer.

Umeå universitet

Basfakta

Examina som ingår i utvärderingen

Kandidat-, magister-, licentiat- och doktorsexamen i allmän psykologi samt psykologexamen (yrkesexamen)

Tillsvidareanställda lärare vårterminen 2003: 13 kvinnor och 23 män	Antal helårsstudenter (HÅS) i arbets- och organisationspsykologi 2002:
Varav:	A-nivå: 55,7. Prestationsgrad 74 %
professorer: 5 män	B-nivå: 13,5. Prestationsgrad 100 %
docentkompetenta lektorer: 4 kvinnor och 5 män	Antal helårsstudenter (HÅS) på psykologprogrammet 2002:
övriga disputerade lärare: 5 kvinnor och 9 män (varav 1 kvinnlig licentiat)	År 1: 78. Prestationsgrad 95 %
adjunkter: 1 kvinna och 2 män	År 2: 72. Prestationsgrad 94 %
Av lärarna är 14 st. legitimerade psykologer.	År 3: 36. Prestationsgrad 97 %
Vikarierande lärare: 2 kvinnor och 3 män	År 4: 40. Prestationsgrad 95 %
Varav:	År 5: 35. Prestationsgrad 94 %
lektorer: 1 man	Antal doktorander med minst 10 procents aktivitet: 12 kvinnor och 22 män
adjunkter: 2 kvinnor och 2 män	
Antal helårsstudenter (HÅS) i allmän psykologi 2002:	Examinerade uppsatser/avhandlingar 2002¹⁸:
A-nivå: 118. Prestationsgrad 93 %	Kandidatuppsatser: 37 (23 kvinnor och 14 män)
B-nivå: 45. Prestationsgrad 87 %	Magisteruppsatser: 26 (15 kvinnor och 14 män)
C-nivå¹⁷: 43. Prestationsgrad 88 %	Examensarbeten program: 23 (26 kvinnor och 12 män)
D-nivå: 24. Prestationsgrad 71 %	Licentiatuppsatser: 1 (1 kvinna)
	Doktorsavhandlingar: 4 (2 kvinnor och 2 män)

Bedömargruppens intryck

Ämnesmässiga, organisatoriska och ekonomiska förutsättningar

Ämnet psykologi och psykologprogrammet har sin organisatoriska hemvist vid institutionen för psykologi vid samhällsvetenskapliga fakulteten. Institutionen kom till genom en sammanslagning av psykologi och tillämpad psykologi år 2000 och är nu fakultetens största. Ledning och lärare på institutionen

17. Studenter i allmän psykologi och arbets- och organisationspsykologi samläser på C- och D-nivå.

18. Det förekommer att uppsatser skrivs i par. Därför är antalet författare ibland fler än antalet uppsatser. Licentiatuppsatser och doktorsavhandlingar skrivs dock i regel individuellt.

är nöjda med sammanslagningen, som anses ha skapat nya samarbetsytter och breddad kompetens. Bedömargruppen uppfattar psykologi som ett prioriterat ämne inom fakulteten.

Organisationen är uppbyggd kring kurser och program snarare än ämnesavdelningar. Förutom prefekten finns en ställföreträdande prefekt med ansvar för forskning och forskarutbildning, och en biträdande prefekt med ansvar för grundutbildning. Dessutom finns hela fem studierektorer med ansvar för olika delar av grundutbildningen. Psykologprogrammet har sin egen ledningsgrupp. Bedömargruppen kan se fördelar med att ha många grenar på ledningsstrukturen i och med att personberoendet minskar. Samtidigt framstår ledarskapet som något otydligt.

Fristående kurser i psykologi klassificeras på fem olika sätt vilka ger olika stor ekonomisk tilldelning. Den samhällsvetenskapliga normen dominerar dock. Psykologprogrammets kurser klassas antingen som medicin, vård eller (en mindre andel) samhällsvetenskap. Anslagen uppges ha urholkats på senare år, vilket framförs som skäl till att antalet laborativa moment och inslagen av studentaktiv pedagogik har minskat. En ekonomisk satsning som institutionen ändå gör, är att betala hela egenterapin åt de psykologstuderande. Detta till skillnad från övriga lärosäten med psykologprogram som enbart ger bidrar ekonomiskt i den omfattning att det täcker kostnaderna för gruppterapi.

Institutionen har för närvarande inga planer på att expandera utan en medveten strategi är att konsolidera och integrera. Rekryteringsläget är svårt, inte minst med tanke på det geografiska läget, och institutionen har tidigare förlorat lärarkrafter. Därför verkar det klokt att satsa på att stärka sammanhållningen och ledarskapet i den existerande lärarkåren snarare än att expandera. Här är införandet av 50–50-tjänster värt att uppmärksamma. Dessa innebär att lektorer som drar in 15 procent extern finansiering får 15 procent motfinansiering av institutionen utöver de sedvanliga 20 procenten enligt arbetsavtalet (dvs. totalt $15+15+20 = 50$ procent). Sammantaget får bedömargruppen intrycket att lärarna på institutionen har gott forskningsutrymme.

Även det administrativa stödet ter sig gott. Sammanslagningen förde med sig att den teknisk-administrativa personalstyrkan blev större och därmed mindre sårbar. När det gäller infrastruktur fick bedömargruppen ett positivt intryck av psykoterapimottagning och, framför allt, laborationsutrymmen. Övriga lokaler och utrustning är mer svårbedömda eftersom de ofta är allmänna snarare än specifika för psykologi.

Könsfördelningen är skev; majoriteten av studenterna är kvinnor medan majoriteten av lärarna är män. Det finns ett flertal docentkompetenta kvinnliga lärare men ingen kvinnlig professor. Institutionen hoppas att flera kvinnor ska nå befördran till professor inom de närmaste åren. Bland studenterna sjunker dock andelen kvinnor ju högre upp i ämnesnivåerna man kommer. Redan på B-nivå börjar detta märkas och bland de forskarstuderande är männen i majoritet. Detta kan bli ett problem inför framtida rekrytering av kvinnliga

lärare. Inga särskilda åtgärder har hittills vidtagits för att främja jämställdhet i utbildningen.

På institutionen pågår ett aktivt utvecklingsarbete samordnat av grundutbildningsnämnden. Under 2003 och 2004 görs exempelvis en översyn och revidering av psykologprogrammet där resultatet ska bli en ny utbildningsplan fr.o.m. höstterminen 2005.

Vid sidan av institutionen för psykologi finns vid Umeå universitet en separat enhet för arbets- och organisationspsykologi. Denna bröts ut 1998. Konsekvensen är att institutionen och enheten har relativt få kontaktytor. Vissa beröringspunkter finns dock i och med att hela examensrätten ligger vid institutionen och att studenter från arbets- och organisationspsykologi läser vid institutionen för psykologi på C- och D-nivå. Separationen har varit negativ för doktoranderna på enheten, vilka bedömargruppen menar är alltför isolerade från institutionen i övrigt. Bedömargruppen betonar att institutionen och fakulteten har ett viktigt ansvar för att se till att dessa doktorander får tillgång till institutionens infrastruktur och en kritisk och kreativ miljö.

Fristående kurser

Fristående kurser i psykologi ges från A- till D-nivå. Dessutom ges kurser som är kopplade till forskningsprojekt, exempelvis idrottspsykologi och läs- och skrivinlärningens psykologi. Praktiserande psykologer kan läsa specialistkurser i kognitiv neuropsykologi och kognitiv barnneuropsykologi. Vid universitetet ges även psykoterapeututbildning av en särskild enhet inom institutionen för klinisk vetenskap.

Många av dem som läser psykologi gör detta inom ramen för något program, exempelvis det kognitionsvetenskapliga programmet och det beteendevetenskapliga programmet med inriktning mot IT-miljöer.

Enheten för arbets- och organisationspsykologi ger, förutom arbets- och organisationspsykologi på A och B-nivå och uppsatshandledning på C- och D-nivå, en 10-poängskurs i ledarskapets psykologi som också erbjuds på engelska. Enhetens kurser går även att läsa på distans.

I psykologiämnet börjar studenterna på A-nivå med en introduktion, som följs av delkurser i perception och kognition, personlighetsutveckling och socialpsykologi. Dessa områden fördjupas sedan på B-nivån. På C- och D-nivå ligger tyngdpunkten på forskningsmetodik och självständigt arbete samt ytterligare fördjupning i något eller några av de olika ämnesområdena. Det är också möjligt att inrikta sig på idrottspsykologi. Då studeras en speciell A-kurs som sedan ger behörighet till den vanliga B-nivån.

Neuropsykologi och perceptions- och kognitionspsykologi är starka forskningsprofiler på institutionen vilket återspeglas på ett bra sätt i undervisningen. De områden som behöver förstärkning är i stället utvecklingspsykologi och arbets- och organisationspsykologi. Både studenter och lärare har också uppmärksammat att genusteori är svagt representerat.

Söktrycket till fristående kurser i psykologi är relativt högt, om än sjunkande, och studenternas förkunskaper verkar tillfredställande. Bedömgårgruppen får dock intrycket att kravnivån varierar relativt mycket från kurs till kurs. Svårigheter att lägga kravnivån rätt uppstår inte minst när studentgrupperna är heterogena, vilket den gemensamma metodundervisningen på C- och D-nivåerna illustrerar. Studenterna från arbets- och organisationspsykologi och studenterna från allmänpsykologi går in i denna undervisning från vitt skilda utgångspunkter. De som studerat arbets- och organisationspsykologi har gått på djupet inom en mindre del av psykologin och inom en särskild typ av metod medan de som studerat allmänpsykologi har haft ett bredare fält att ta in.

Metodundervisningen och metodträningen omfattar såväl kvantitativ som kvalitativ metod.

När det gäller uppsatsarbetet är valet av ämne relativt fritt. Samtidigt är det vanligt att studenter skriver uppsats i anslutning till ett pågående forskningsprojekt på institutionen.

Undervisningsformerna i psykologjämnet inkluderar föreläsningar, seminarier och laborationer. Som nämndes ovan har man av ekonomiska skäl tvingats dra ner på de studentaktiva inslagen och använder nu mer konventionella metoder. Trots detta är bedömgårgruppens intryck av undervisnings- och examinationsformer huvudsakligen gott.

På enheten för arbets- och organisationspsykologi har en särskild lärandemodell utvecklats, som innebär att studenterna arbetar med uppgifter och reflekterar över sina egna lösningar. Huvuddelen av kommunikationen är nätbaserad. De studenter som bedömgårgruppen mötte var entusiastiska över denna undervisningsform.

Psykologprogram

De 200 poängen på psykologprogrammet är indelade i följande större moment: psykiska funktioners biologiska bas; utvecklingspsykologi; samhälle; personlighet, patologi och utredning; grupp och organisation; psykologisk behandling; forskningsmetodik; fördjupningskurser och uppsats/examensarbete.

Egenterapin påbörjas under termin sju vilket får betraktas som relativt sent. Därmed hoppas institutionen undvika att studenter kommer till Umeå för gratis egentterapi för att sedan hoppa av och flytta till en annan utbildningsort. Strategin är förståelig. För studenterna kan systemet dock innebära extra stress i och med att egentterapi kommer nära inpå klientarbetet. Detta kan samtidigt vara givande. Institutionen håller vid tiden för utvärderingen på att utreda systemets för- och nackdelar. Bedömgårgruppen hoppas att man därefter tydligare ska kunna motivera för studenterna varför egentterapi ligger där den ligger.

Inom det terapeutiska arbetet är målet att studenterna ska bekanta sig med olika inriktningar. Därför ges teoretisk undervisning i psykodynamisk terapi och kognitiv beteendeterapi/kognitiv terapi, följt av klientarbete och kliniskt

arbete inom någon av dessa inriktningar. På detta sätt får studenterna en god bredd. Mer skulle dock kunna göras för att ställa perspektiven mot varandra och att arbeta integrativt. Som det är nu förefaller undervisningen i alltför hög utsträckning äga rum i separata block. Denna bild bekräftas av institutionen som har startat ett arbete med att integrera kurserna. Detta bör uppmuntras.

Tidigare har psykologprogrammet innehållit inslag av problembaserat lärande, vilket den nuvarande ekonomiska situationen inte tillåter. Lärarna på programmet beklagar detta.

De flesta lärare som medverkar på programmet ägnar sig i någon mån åt egen forskning. På programutbildningen, till skillnad från på fristående kurser, verkar det emellertid finnas ett behov av starkare koppling till aktuell forskning i undervisningen. Professorernas medverkan i programmet är relativt liten. Studenterna som bedömargruppen träffade var medvetna om att det pågår intressant forskning vid den egna institutionen och önskade ta del av denna på ett mer naturligt sätt. Ett profilmråde på programmet som framhålls av institutionen är grupp- och organisationspsykologi. Här saknas dock en professur och undervisningen skulle vinna på en starkare forskningsanknytning.

Många programstudenter skriver sitt examensarbete i par. Det är också vanligt att arbetet görs inom ramen för ett forskningsprojekt. Ett problem som institutionen har identifierat är dock att examensarbetet inte är nivåbestämt vilket kan försvåra programstudenters antagning till forskarutbildning.

Studenternas akademiska förkunskaper beskrivs som goda. Som det är nu sker antagningen enbart centralt men det finns tankar på att införa ett lokalt intervjuförfarande eftersom det har hänt att studenter som varit mindre lämpade för psykologyrket har kommit in genom den centrala antagningen och att problemet blivit levande verklighet först när de börjat sin praktik och handledda terapi.

Det förefaller finnas en stark vilja bland programstudenterna att vara med och påverka förhållanden vid institutionen. De studenter bedömargruppen mötte framhöll att institutionen präglas av ett öppet klimat. Man menar dock att det ställs för låga krav när gränsen för godkänt ligger på 50 procent samt att det brister i återkopplingen efter examination.

Forskarutbildning

Efter sammanslagningen år 2000 har forskningsverksamheten samlats ihop under ett tak som spänner över de gamla institutionernas båda huvudfårar: inlärnings- och kognitionspsykologi respektive personlighets- och klinisk psykologi. Detta förefaller fungera bra, även om exempelvis seminariedeltagandet fortfarande är relativt uppdelat.

Forskarutbildningsnämnden är det organ som bereder doktorandantagningen och ansvarar för att varje doktorand har en handledare och att studie-

planerna följs. Till nämndens förfogande finns också ett handledarkollegium bestående av institutionens alla handledare.

För att bli antagen till forskarutbildningen måste den sökande dels ha allmän och särskild behörighet, dels bedömas ha förmåga att klara utbildningen. Däri ligger krav på studiefinansiering. Den som inte har finansiering uppmanas att avstå från att söka, vilket gör att den formella ansökningsstatistiken är låg även om intresset är stort. Det är institutionens policy att endast anta doktorander som kan handledas på institutionen. Även om institutionen inte ser det som ett självändamål att doktoranderna ska komma från det egna lärosätet, anses finansieringssystemet försvåra nationell utlysning av tjänsterna.

Övergången av studenter från psykologprogrammet till forskarutbildningen är låg. Detta uppfattas som ett problem och man har nu utvecklat en modell som kombinerar PTP-tjänstgöring på psykologmottagningen med forskarutbildning upp till licentiatnivå. Ambitionen är att göra det mer realistiskt att kombinera kliniskt arbete med forskning. Bedömggruppen ser positivt på initiativet och föreslår att vissa delkurser inom programmet skulle kunna tillgodoräknas i forskarutbildningen.

Utöver de obligatoriska metod- och specialistkurser som institutionen erbjuder, kan doktorand och handledare även komma överens om individuella läskurser eller deltagande i kurser vid andra institutioner, fakulteter, lärosäten eller i andra länder.

Det är institutionens policy att alla doktorander ska använda upp till 20 % av tjänstgöringstiden till att undervisa på grundutbildningen. Detta anses vara ett sätt att meritiera sig pedagogiskt.

I normala fall skrivs avhandlingar i form av sammanläggningsavhandlingar. Kraven på dessa förefaller tydligt formulerade. Att avhandlingar publiceras i form av monografier hör till undantagen.

Doktoranderna har en god ställning inom institutionen och betraktas som en viktig resurs. Att lärarnas forskningsutrymme är generöst tilltaget verkar även avspeglas på forskarutbildningsmiljön, som ger ett kreativt intryck. Individuella studieplaner görs och handledningen förefaller fungera väl. Det är ovanligt att doktoranderna har bihandledare men detta har heller inte framförts som ett önskemål från doktorandernas sida.

Undantagna från den generella bilden är de doktorander som är knutna till enheten för arbets- och organisationspsykologi. Av dessa har tre doktorandtjänster vid institutionen, tre har anställning som adjunkter och två har anställning utanför fakulteten. Samtliga handleds av enhetens föreståndare. Den genomsnittliga aktivitetsgraden, och därmed genomströmningen, för denna grupp är låg. Som nämndes ovan menar bedömggruppen att dessa doktorander, utan egen förskyllan, hamnat i en alltför isolerad situation, som är ogynn-sam för genomförandet av en forskarutbildning. Till detta hör bland annat bristande administrativt stöd.

Studentinflytande

Studentinflytandet ger intryck av att fungera väl. Studentrepresentation finns i alla beslutande organ. Programstudenterna har möjlighet att vara aktiva i Psykologiska föreningen som i sin tur kan utse representanter och driva frågor av vikt. Bedömaregruppen får intrycket att engagemanget är relativt stort. Studenterna uppger att det finns en närhet till institutionens lärare, något som bedömaregruppen ser som positivt.

Kursvärderingar görs inom samtliga delkurser. Resultaten återkopplas till studenterna i varierande grad. Ett system med nätbaserade utvärderingar med automatisk resultatberäkning har införts, bl.a. för att ge bättre överblick och för att kunna identifiera goda exempel.

Genusperspektiv

Genusfrågor behandlas inte i undervisningen på något systematiskt sätt. Här finns dock en medvetenhet om bristerna och en vilja till förändring, som bedömaregruppen vill framhålla och uppmuntra.

Internationalisering

Grundutbildningsstudenter vid institutionen har möjlighet att delta i de internationella utbyten som universitetet i stort anordnar. Det har också hänt att programstudenter på eget initiativ gjort sin praktikperiod utomlands. Däremot gör institutionen inga egna internationella satsningar och det kan vara svårt för studenterna att veta vart de ska vända sig för att få hjälp i dessa frågor.

Inom forskarutbildningen förefaller det internationella utbytet vara flitigare. Även här beror dock mycket på den enskilde forskarstuderandes engagemang.

Samverkan

På det nationella planet förekommer samverkan med andra lärosäten ibland i samband med kursgivning, men detta är inte reglerat utan sker på individuella lärares initiativ. Samverkan med det omgivande samhället tar sig bl.a. uttryck i en rad uppdragsutbildningar.

Sammanfattande omdöme

De fristående kurserna i psykologi, psykologprogrammet och forskarutbildningen i psykologi vid Umeå universitet är av god kvalitet. Undervisningen har god forskningsanknytning. Det finns utarbetade former för att ge lärarna bra forskningsutrymme. Det tas också initiativ för att underlätta för programstudenter att gå vidare till forskarutbildningen.

Rekommendationer

- Institutionen bör verka för att doktoranderna på enheten för arbets- och organisationspsykologi får samma villkor som övriga forskarstuderande när det gäller tillgången till institutionens infrastruktur och dess kritiska och kreativa miljö.
- Bedömggruppen stödjer inrättandet av en professur i arbets- och organisationspsykologi.
- Arbetet med att integrera genusperspektiv i undervisningen bör intensifieras.
- Jämställdhetsarbetet bör få högre prioritet och vid rekrytering bör ansträngningar göras för att rekrytera fler kvinnor till den disputerade lärarkåren och främst då professorer.

Se även generella rekommendationer.

Uppsala universitet

Basfakta

Examina som ingår i utvärderingen

Kandidat-, magister-, licentiat- och doktorsexamen i allmän psykologi samt psykologexamen (yrkesexamen)

Tillsvidareanställda lärare vårterminen 2003: 9 kvinnor och 18 män	Antal helårsstudenter (HÅS) på psykologprogrammet 2002:
Varav:	År 1: 77. Prestationsgrad 98 %
professorer: 2 kvinnor och 6 män	År 2: 69,9. Prestationsgrad 101 %
docentkompetenta lektorer: 2 kvinnor och 8 män	År 3: 64,7. Prestationsgrad 85 %
övriga disputerade lärare: 5 kvinnor och 3 män	År 4: 60. Prestationsgrad 116 %
adjunkter: 1 kvinna och 1 man	År 5: 68. Prestationsgrad 96 %
Av lärarna är 16 st. legitimerade psykologer.	Antal doktorander med minst 10 procents aktivitet: 28 kvinnor och 30 män
Vikarierande lärare/gästlärare: 2 män och 1 kvinna	Examinerade uppsatser/avhandlingar 2002¹⁹:
Antal helårsstudenter (HÅS) i ämnet 2002:	Kandidatuppsatser: 11 (7 kvinnor och 4 män)
A-nivå: 57,8. Prestationsgrad 82 %	Magisteruppsatser: 5 (5 kvinnor)
B-nivå: 21,3. Prestationsgrad 87 %	Examensarbeten program: 39 (48 kvinnor och 21 män)
C-nivå: 10,5. Prestationsgrad 68 %	Licentiatuppsatser: 2 kvinnor
D-nivå: 6. Prestationsgrad 67 %	Doktorsavhandlingar: 4 kvinnor och 1 man

Bedömarens intryck

Ämnesmässiga, organisatoriska och ekonomiska förutsättningar

Ämnet psykologi och psykologprogrammet har sin organisatoriska hemvist vid institutionen för psykologi inom samhällsvetenskaplig fakultet. Institutionen förefaller ha en central plats inom fakulteten och är ett resultat av en sammanslagning av två institutioner i psykologi: tillämpad psykologi och psykologiska institutionen. Sammanslagningen har givit många vinster och genomförts på ett professionellt sätt. Institutionen har inga avdelningar och har en platt organisation.

De kunskapsområden som är institutionens starkaste är utvecklings-, kognitions-, perceptions-, hälso-, klinisk och biologisk psykologi, samt trafik- och musikpsykologi, vilket hänger samman med den lärar- och forskarbemanning

19. Det förekommer att uppsatser skrivs i par. Därför är antalet författare ibland fler än antalet uppsatser. Licentiatuppsatser och doktorsavhandlingar skrivs dock i regel individuellt.

som nu råder. Utöver psykologiämnet och psykologprogrammet ger institutionen även psykoterapeututbildning.

Fristående kurser i psykologi har klassats som samhällsvetenskap, men från och med år 2003 klassas dessa som 30 procent naturvetenskap. Tilldelningen i pengar har dock inte ändrats. Programutbildningen klassas som 60 procent medicin och 40 procent samhällsvetenskap.

Institutionen står inför ett generationsskifte. Hela ledningsgruppen beräknas inom några år ha gått i pension. Nyrekrytering ses inte som ett problem, och institutionen har ännu inte någon plan för att möta generationsskiftet.

De studerande är till övervägande del kvinnor. Bland de forskarstuderande är könsfördelningen jämn och inom lärarkåren är männen betydligt fler än kvinnorna. Bedömargruppen uppmuntrar till att utveckla strategier för att försöka skapa en jämnare könsfördelning.

Professorer medverkar med ca 10 procent av sin tjänstgöring på grundutbildningen. Normen är att professorer har ca 50 procent av arbetstiden för forskning. Lektorer har schablonmässigt 20 procents utrymme för forskning i tjänsten och 10 procents administration. Adjunkterna har 10 procent disponibel tid för forskning. Forskning finansieras i huvudsak med externa medel, som man tack vare stark konkurrenskraft har förhållandevis goda möjligheter att dra in. Lektorerna forskar därför i större utsträckning än vad avtalet medger och det är möjligt att få minskad undervisningstid vid erhållande av externa medel.

Vid institutionen finns tekniskt avancerade forskningslaboratorier. Däremot är tillgången till större undervisningslokaler, studieplatser och datorer för studenter otillräcklig. IT-servicen skulle behöva förstärkning. Biblioteksservicen är tillfredsställande och administrationen på institutionen förefaller fungera väl.

Institutionen står inför en expansion där en breddmagister i teknikpsykologi ska införas. Bedömargruppens intryck är att det saknas vision eller handlingsplan för att möta denna expansion.

Fristående kurser

Fristående kurser i psykologi och psykologprogrammet samkörs under det första året, vilket innebär att studenter som går fristående kurs och studenter på psykologprogram läser ihop. Denna konstruktion uppges medföra större flexibilitet i användandet av resurser. Det är främst föreläsningar som samkörs, medan studenterna delas upp vid grupparbeten med de från fristående kurs för sig och de från psykologprogrammet för sig. En vinst med denna konstruktion förefaller vara att det blir lättare att finansiera laborativa inslag på fristående kurs. En annan vinst är att studenter som påbörjat fristående kurs och sedan blir antagna till psykologprogrammet kan tillgodoräkna sig sina godkända kurser. Ett problem förefaller vara att de olika studentgrupperna har olika mål med sina utbildningar. Intrycket är att psykologprogrammets studenter vill

använda stor del av föreläsningstiden till diskussioner, medan studenter från fristående kurs i högre grad önskar höra föreläsningar, vilket kan medföra viss frustration eftersom båda gruppernas behov inte kan tillfredsställas samtidigt. De båda studentgruppernas förkunskaper uppfattas av lärarna som goda.

Utbildningen genomsyras av att Uppsala universitet är långt framme i forskningsfronten och att det finns både en forskningsmässig spets och bredd, vilket både lärare och studenter förefaller känna stolthet över. Det finns redan tidigt i utbildningen en stark forskningsanknytning i undervisningen, vilket bland annat visar sig genom att både de egna lärarna och inbjudna gästföreläsare knyter an till egen forskning i undervisningen. Lärare och studenter ger i detta fall en entydig bild.

Undervisningsmetoderna kan sägas vara ganska traditionella med frekvent skriftlig färdighetsträning medan fokuserad muntlig sådan är mindre förekommande.

Lärarna uppger att de lägger stor vikt vid studenternas metodutbildning. Ett naturvetenskapligt synsätt med empiriska studier och kvantitativ forskningsmetodik framträder starkt. Bedömarens intryck är att studenterna ges god träning i detta synsätt och denna metod, men att alternativa modeller inte presenteras.

Studenterna skriver i stor utsträckning C- och D- uppsats inom sina handledares projekt. Både lärare och studenter menar att uppsatsarbetet är ett självständigt arbete även om det görs inom ramen för ett projekt. Studenterna gör egna experiment, där metoden redan är utprövad. Att studenterna skriver i projekt ger ökade förutsättningar för lärarna att ge kompetent handledning, och har ökat genomströmningen, som tidigare har varit låg. Men modellen kan samtidigt medföra att studenterna missar processen med att formulera ett problem och att utifrån förvärvade vetenskapsteoretiska kunskaper göra ett eget val av metod. Dessutom minskar möjligheten för studenterna att skriva om ett ämne som de själva valt.

En stor grupp av de studenter som läser fristående kurser går på olika program där psykologiämnet ingår som en del. Det finns relativt få platser på fristående kurser i förhållande till institutionens storlek, och studenter från olika program som valt psykologi som förstahandsval har förtur till dessa platser. Av detta följer att studenterna vill använda sina förvärvade psykologikunskaper inom sina olika yrkesinriktningar snarare än att inrikta studierna mot forskning. Samtidigt är undervisningen i hög grad forskningsinriktad. Lärarna menar att studenterna får med sig forskningskompetens ut i sina yrkesliv, vilket är positivt. Samtidigt menar bedömarens grupp att den grupp som läser fristående kurser är väl liten och att detta eventuellt kan få negativa konsekvenser för rekryteringsunderlaget till forskarutbildningen.

Psykologprogram

Inledningsvis ges en introduktionskurs som rymmer introduktion till ämnet, introduktion till psykologyrket och grundläggande statistik. Psykolog-

programmets första år är som ovan nämnts integrerat med fristående kurser på A- och B-nivå. Tredje året präglas av färdighetsträning och avslutas med en praktikkurs under handledning av en legitimerad psykolog. Det fjärde och femte året ägnas åt klientarbete, teorifördjupning, organisationsteori, miljö- och organisationsarbete, forskningsmetod och genomförandet av en uppsats. På sista året ligger också tio fria fördjupningspoäng.

Studenterna får inom programmet en gemensam basutbildning som i hög grad är teoretisk, även om laborationer, rapportskrivning och observations-
träning också ingår. Forskningsanknytningen är stark redan tidigt i utbildningen, bland annat genom att kunskap presenteras på ett sätt så att kunskapens innehåll sätts i relation till hur kunskapen är nådd. Inom arbets- och organisationspsykologi bedrivs dock ingen forskning, vilket försvårar möjligheterna att skapa forskningsanknytning inom detta område. Studenterna får här i uppgift att göra en organisationsdiagnos i en extern organisation.

Det finns en rimlig variation av undervisningsformer och även examinationsformerna varierar. Salskrivning är den vanligaste formen.

Klientarbete förekommer under tre terminer då studenterna bedriver individuellt behandlingsarbete. Studenterna väljer då mellan en kognitiv beteendeterapeutisk och en psykodynamisk inriktning på klientarbetet. I kognitiv beteendeterapi arbetar man med två till tre klienter under de tre terminerna, medan man i den psykodynamiska traditionen arbetar med en och samma klient under tre terminer. Under programmets sista år har studenterna möjlighet att i det valbara momentet studera den inriktning som de tidigare inte valt. Studenterna väljer dock vanligen att fördjupa sig inom den inriktning som de gjort klientarbetet i.

Det verkar finnas en klyfta mellan de olika terapiriktningarna på lärarnivå. De lärare som är inriktade på kognitiv beteendeterapi ger intryck av att vara nöjda med utbildningens uppläggning, medan de psykodynamiskt inriktade lärarna inte förefaller finna samma stöd i det egna lärosätet. Bedömargruppen menar att de uttryck som klyftan mellan de olika inriktningarna tar sig påverkar utbildningen negativt, då detta leder till att studenterna inte får möjlighet att tänka kritiskt kring de båda inriktningarna. Bedömargruppen uppmanar till betydligt större öppenhet i hur de olika terapiperspektiven presenteras.

I utbildningen läggs stor vikt vid metodundervisning. Programstudenterna får en omfattande metodutbildning. Bedömargruppens intryck är dock att den fokusering man valt, som är en kvantitativt präglad inriktning, inte presenteras som en av flera möjligheter. Den vetenskapsteoretiska diskussion som föregår eller görs i samspel med valet av metod blir inte synlig för studenterna. Detta gör att studenterna kan uppleva det som att de inte ges redskap, eller utrymme, till att själva göra väl övervägda val av teori och metod. Studenterna stimuleras att tänka kritiskt, men endast inom ramen för den kvantitativt präglade forskningsinriktningen.

Forskarutbildning

En förhållandevis stor del av dem som antas till forskarutbildningen kommer från psykologprogrammet. Detta hänger sannolikt samman med att programutbildningen är starkt forskningsinriktad och att antalet platser på fristående kurser är förhållandevis lågt. Bedömargruppen ser positivt på att programstudenter i så hög grad rekryteras till forskarutbildning.

Forskarstuderande blir antagna inom redan existerande forskningsprojekt. För att kunna antas till utbildningen ska den sökande skriva en plan om fem sidor över en tänkt forskningsuppgift. Kvaliteten på såväl forskningsplan som uppsats utgör den primära urvalsgrunden. Tidigare handledares omdömen kan komplettera urvalsunderlaget. En vanlig väg för antagning är att studenterna har skrivit C- eller D-uppsats inom handledarens projekt eller på annat sätt haft kontakt med en handledare. En konsekvens av detta antagningssystem är att det kan vara svårt för studenter från andra högskolor och universitet att bli antagna till forskarutbildningen. Bedömargruppen menar att detta begränsar rörligheten.

Som forskarstuderande blir man antagen i ett projekt inom vilket man förväntas producera sin avhandling. Både handledare och forskarstuderande ger uttryck för att arbetet med avhandlingen är självständigt trots att man inom ett projekt samarbetar med flera andra. Intrycket är att avhandlingen ses som ett gesällprov där den forskarstuderande visar sina färdigheter i att genomföra en vetenskaplig studie.

I forskarutbildningen läggs stor vikt vid metodkunskaper, och med detta avses kvantitativ metod. De forskarstuderande vet att de kan få kvalificerad hjälp av handledare som är ansedda forskare gällande frågor om kvantitativa metoder. Kvalitativa metoder förefaller inte ges något utrymme.

Halvtidseminarier hålls efter halva doktorandtiden. Sedan ett år tillbaka har biträdande handledare införts. De forskarstuderande ger uttryck för att kursutbudet inte riktigt räcker till, men menar också att det finns möjlighet att läsa kurser på andra universitet. I huvudsak är det sammanläggningsavhandlingar som produceras.

Alla forskarstuderande får utbildningsbidrag i två år och därefter tjänst i två år, med några undantag på den kliniska sidan, där forskarutbildningen sker inom ramen för en tjänst utanför universitetet. Införandet av detta finansieringssystem har fört det goda med sig att de forskarstuderande slipper oroa sig för att finansieringen ska upphöra under doktorandtiden. Men bidraget upplevs som lågt för de som redan har en ansevärd utbildning bakom sig.

Vanligen delar de forskarstuderande rum. En del får tillgång till dator direkt, andra får vänta någon månad eller längre. Individuella studieplaner upprättas för varje forskarstuderande och det övervägande intrycket är att de forskarstuderande upplever att de har nytta av dessa, medan lärarna i mycket begränsad utsträckning anser att studieplanerna har någon praktisk betydelse. De forskarstuderande har möjlighet till institutionstjänstgöring, men är också fria att avstå.

Bland de forskarstuderande finns oro inför framtiden. Det är ont om post-doc-tjänster och för andra tjänster måste man vara mer meriterad än vad en nyutexaminerad doktor är.

De forskarstuderande förefaller vara väl integrerade i organisationen. De ges stöd av sina handledare och ses av övriga lärare som kollegor, som en stor resurs, utan vilka forskningen skulle avstanna och undervisningen kollapsa.

Studentinflytande

Kursvärderingar utförs efter avslutade kurser. Återkopplingen till studenterna når emellertid inte ut till hela studentgruppen.

Studenter finns representerade i beslutande organ, men trots detta är intrycket att de har små möjligheter att påverka utbildningen. Bedömagruppen menar till att aktivt arbeta för att skapa en dialog mellan lärare och studenter, där studenternas framförda uppfattningar bemöts och tas på allvar.

De forskarstuderande är representerade med en person i institutionsstyrelsen och två personer i forskarutbildningsnämnden, men inte i professors- eller handledarkollegium och inte heller i den grupp som ger förslag till vilka som ska antas till forskarutbildning. De forskarstuderande är också representerade med två representanter i den samhällsvetenskapliga fakultetens doktorandråd.

Genusperspektiv

Både lärare och studenter ger uttryck för att genusperspektiv saknas i utbildningen. Genusperspektiv är något som studenterna efterfrågar. Bedömagruppen finner att genusperspektiv i undervisningen är eftersatt och menar att genusperspektiv bör integreras och problematiseras i undervisningen.

Internationalisering

Förutom universitetets Sokrates-Erasmus-avtal och Nordplusnätverket har institutionen skrivit egna avtal med utländska universitet där studentutbyte sker framförallt med Lissabon. Bedömagruppen ser möjligheterna till studentutbyte som relativt goda. Det är dock flera inresande studenter än utresande. Lärarna menar att de utländska kurserna inte håller måttet och det finns problem för studenter som studerat utomlands att få tillgodoräkna sig poäng från utländska kurser. Dessa problem borde dock inte vara omöjliga att lösa.

På C-nivå ges en kurs där utländska och svenska studenter får skilda föreläsningar. Samma kurs körs parallellt, en på engelska och en på svenska. En anledning till detta uppges av lärarna vara att nivån på diskussionen riskerar att sjunka om inte alla behärskar språket. Detta medför att de svenska studenterna inte möter de inresande studenterna i någon nämnvärd utsträckning. Bedömagruppen menar att för att utbytet ska bli meningsfullt så bör studenterna i större utsträckning mötas kring några gemensamma undervisningstillfällen.

D-kursen ges på engelska när det finns någon utbytesstudent som går kursen. Bedömagruppen ser positivt på denna integrering.

Samverkan

Institutionen samverkar med andra myndigheter och företag när det gäller utveckling av olika utbildningar. Som exempel nämns samarbete med kommuner och landsting vid planering av social omsorgsutbildning och även med andra instanser och företag vid planering av teknisk psykologi.

Sammanfattande omdöme

De fristående kurserna i psykologi, psykologprogrammet och forskarutbildningen i psykologi vid Uppsala universitet är av god kvalitet. Undervisningen genomsyras av god forskningsanknytning. Programstudenter och studenter från fristående kurs läser tillsammans under två terminer vilket är ett intressant initiativ. Vidare bör de goda möjligheterna till laborationer omnämnas, liksom den starka metodundervisningen. Inom forskarutbildningen kommer en stor andel av doktoranderna från psykologprogrammet, vilket bedömargruppen ser som positivt.

Rekommendationer

- Institutionen bör visa större öppenhet när det gäller metodalternativ och föra en dialog med studenterna i dessa frågor.
- Den polarisering mellan olika terapiinriktningar som uppstått inom institutionen bör motverkas. Det är väsentligt att studenternas möjligheter att tänka kritiskt kring olika inriktningar förbättras.
- Det låga antalet studentplatser på fristående kurser bör ses över, bl.a. därför att denna studentgrupp utgör ett viktigt rekryteringsunderlag till forskarutbildningen.
- Institutionen bör stärka integreringen av genusperspektiv i undervisningen.
- Med tanke på det generationsskifte som är aktuellt till följd av stora pensionsavgångar bör en plan för nyrekrytering utformas. Denna bör uppmärksamma behovet av, och prioritera, en jämnare könsfördelning i lärarkåren.

Se även generella rekommendationer.

Örebro universitet

Basfakta

Examina som ingår i utvärderingen

Kandidat-, magister-, licentiat- och doktorsexamen i allmän psykologi samt psykologexamen (yrkesexamen)

Tillsvidareanställda lärare 2002: 3 kvinnor och 8 män

Varav:

professorer: 1 kvinna och 3 män

docentkompetenta lektorer: 3 män

övriga disputerade lärare: 1 kvinna och 2 män

adjunkter: 1 kvinna

Av lärarna är 7 st. legitimerade psykologer.

Vikarierande lärare: 2 kvinnor och 1 man (samtliga lektorer)

Timlärare: 2 kvinnor och 2 män

Varav:

professorer: 1 man

lektorer: 2 kvinnor och 1 man

Antal helårsstudenter (HÅS) i ämnet 2002:

A-nivå: 181,9. Prestationsgrad 89 %

B-nivå: 84,5. Prestationsgrad 73 %

C-nivå: 35,5. Prestationsgrad 95 %

D-nivå: 11,5. Prestationsgrad 78 %

Antal helårsstudenter (HÅS) på psykologprogrammet 2002 (programmet startades 2002):

År 1: 20. Prestationsgrad 78 %

Antal doktorander med minst 10

procents aktivitet: 9 kvinnor och 8 män

Examinerade uppsatser/avhandlingar 2002²⁰:

Kandidatuppsatser: 36 (55 kvinnor och 10 män)

Magisteruppsatser: 8 (13 kvinnor och 3 män)

Examensuppsatser program: (Ej aktuellt ännu – programmet startade 2002)

Licentiatuppsatser: 0

Doktorsavhandlingar: 2 (1 kvinna och 1 man)

Bedömarens intryck

Ämnesmässiga, organisatoriska och ekonomiska förutsättningar

Institutionen för beteende-, social- och rättsvetenskap (BSR) bildades 1 januari 2003 genom en delning av institutionen för samhällsvetenskap. BSR består av tre ämnesgrupper: psykologi, socialt arbete och rättsvetenskap. Den teknisk-administrativa personalen är gemensam för hela institutionen. Forskarutbildning har inrättats i psykologi och socialt arbete och planeras inom rättsvetenskap. Psykologiämnet har således goda organisatoriska förutsättningar att berikas av en mångvetenskaplig miljö. BSR är en av de största institutionerna

20. Det förekommer att uppsatser skrivs i par. Därför är antalet författare ibland fler än antalet uppsatser. Licentiatuppsatser och doktorsavhandlingar skrivs dock i regel individuellt.

inom fakulteten och en av de få som har ett ekonomiskt överskott. Universitetets beslut att prioritera grundutbildning och forskning inom vissa områden är gynnsam för psykologiämnet.

Psykologiämnet har en ämnesgrupp bestående av alla anställda inom ämnet samt studentrepresentanter. Här bereds frågor som rör de fristående kurserna och programmet. Frågor som rör forskarutbildningen i psykologi bereds av ämnets handledarkollegium. Enligt psykologiämnets lärare är institutionens tre grundutbildningsämnen jämbördiga ekonomiskt. Forskningsmässigt dominerar dock psykologiämnet

För adjunkter, lektorer och befordrade professorer avsätts 20 procent av tjänstgöringsskyldigheten till egen kompetensutveckling i form av egen forskning, pedagogisk fortbildning eller annan utvecklande verksamhet. Inom ämnet sker en kontinuerlig ökning av antalet lärare, främst beroende på tillkomsten av psykologprogrammet 2002. Vid tiden för platsbesöket utlystes en professur i klinisk psykologi samt två lektorat. Vid tiden för självvärderingen var endast elva av nitton psykologilärare fast anställda.

För några år sedan var samtliga lärare i ämnet män. Vid nyrekryteringar har man systematiskt arbetat för att minska den ojämna könsfördelningen genom att aktivt uppsöka kvinnliga kandidater och uppmana dem att söka. Huvuddelen av de nyrekryterade är kvinnor. Av ämnets 19 lärare är åtta kvinnor och av de 14 lärare som är knutna till institutionen/ämnet på minst 50 procent är sex kvinnor. Könsfördelningen i doktorandgruppen är helt jämn. Inom grundutbildningen på fristående kurser och inom psykologprogrammet är emellertid 75 procent av studenterna kvinnor.

Huvudbiblioteket finns i nya lokaler på campus. Studiemöjligheterna har förbättrats avsevärt genom det nya biblioteket. Ändå överstiger efterfrågan på arbetsplatser för grupparbete och datorplatser ofta tillgången.

BSR befinner sig i en kraftig expansion men kännetecknas ändå av smågruppsprocesser. Dessa skapar en närhet och tillgång till information och diskussion om institutionens framtida utveckling. Samtidigt finns ett stort personberoende i utvecklingsprocessen vilket skapar sårbarhet. Expansionen ställer ökade krav på formaliserad ledning och ökad reflektion över verksamheten.

Fristående kurser

Den dåvarande högskolan i Örebro fick magisterexamensrätt i psykologi år 1993. Kärnan i utbudet består av kurser från A- till D-nivå, delvis sammanfallande med programmet för personal- och arbetslivsfrågor för de studenter som väljer psykologi som huvudämne. Kurserna har således två inriktningar: en mot allmänpsykologi och en mot arbetspsykologi. Utöver detta ges också ett antal specialiserade fristående kurser. Psykologin får ersättning både för HSJT²¹ och för teknisk-prestation, men de senare utgör bara ca 6 procent av

21. HSJT = Humanistisk-, samhällsvetenskaplig-, juridisk- och teologisk.

det totala uppdraget för ämnet psykologi. Ersättningen för tekniska prestationer (TE) har använts för att öka och förstärka laborationsarbetet.

Ett övergripande mål är att konsekvent betona ett vetenskapligt synsätt. I undervisningen kompletteras därför litteraturen i möjligaste mån med aktuella forskningsrön. Ett annat mål är att stimulera studenterna till kritiskt tänkande genom att arbeta parallellt med olika undervisningsformer som föreläsningar, seminarier, laborationer och fallstudier. På A- och B-nivå sker detta bl.a. genom laborationer och redovisning av dessa, dels genom kortare skriftliga forskningsrapporter, dels genom muntlig redovisning.

De studerande som bedömargruppen träffade bekräftade att de tränats i kritiskt tänkande på ett tidigt stadium av studierna. I metodundervisningen ligger tyngdpunkten på kvantitativ metod. I stort sett alla lärare som medverkar på forskarutbildningen är också undervisande lärare på grundutbildningen. De ger temaföreläsningar på A- och C-nivån.

Litteraturen inom ämnet är i regel högst fem år gammal. Bedömargruppen menar att detta utesluter många klassiska originalverk.

Uppsats skrivs antingen enskilt eller i par. Studenter som avser att senare söka till forskarutbildning rekommenderas att skriva uppsats enskilt. Dock väljer en klar majoritet att arbeta parvis. De flesta av C- och D-uppsatserna har anknytning till forskargrupperna i ämnet. De studerande uppmuntras också att välja uppsatsämnen som ingår i handledarnas egna forskningsprojekt. Studenterna upplever dock att det finns för få handledare som har egna projekt som lämpar sig för detta. Det finns fastställda granskningskriterier som tillämpas vid bedömning av uppsatserna.

Det förefaller vara litet avstånd mellan studerande och lärare i psykologiämnet, både rumsligt och mentalt, något som uppenbarligen uppskattas av båda parter. Enligt lärarna förekommer det få studieavbrott på fristående kurser. Det sker dock ingen systematisk uppföljning av studenter efter avlagd examen.

Psykologprogram

De första studenterna på psykologprogrammet antogs höstterminen år 2002. Erfarenheterna av programmet begränsar sig således till de tre första terminerna. Programmets kurser är till 60 procent klassade som medicin och till 40 procent som HSJT.

Den lokala profilen har två utmärkande drag: För det första har programmet en tydlig inriktning mot preventivt arbete som komplement till behandlingsarbete, vilket bl.a. kommer till uttryck genom att nya områden som miljöpsykologi och hälsopsykologi studeras.

För det andra har psykoterapikursen inom programmet en integrativ ansats. Inom denna får patientens problem avgöra vilket förhållningssätt och vilka metoder som ska användas snarare än att behandlingen bestäms av terapeutens utbildning och tillhörighet till viss inriktning. Bedömargruppen ser den integrativa terapiansatsen som positiv. Det finns dock ett behov av att förbereda

handledare med annan bakgrund att tillägna sig det integrativa synsättet och behandlingsmetoderna. Detta utvecklingsarbete pågår. Studenterna är välinformerade om den integrativa inriktningen men uttrycker viss osäkerhet kring framtida karriärmöjligheter.

Under termin sex genomförs 15 poäng praktik. Avsiktsavtal om praktikplatser har tecknats med ett antal arbetsplatser i länet och angränsande län. Handlett klientarbete kommer att genomföras inom ramen för psykoterapiutbildningen under termin sju till nio. Under den pågående terminen undervisar två professorer, tre lektorer, en forskare och en adjunkt. Mot slutet av utbildningen kommer ledarskap, arbetslivspsykologi och organisationspsykologi med tyngdpunkten i grupp- och organisationsutveckling att studeras. Fördjupad forskningsmetod ska förbereda för genomförandet av examensarbetet. Varje termin på programmet ska innehålla moment som innebär yrkesförberedande träning. Redan termin tre arbetar studenterna med preventionsprogram ute i stadens skolor.

På alla kurser som inte är av praktisk karaktär används en tregradig betygsskala vid examinationen. Bakom detta ligger ett rektorsbeslut. Lärarkåren och de nuvarande studenterna har uttryckt sitt kraftiga ogillande, men utan resultat.

Forskarutbildning

Forskarutbildningen i psykologi vid Örebro universitet inrättades 1999. Det finns idag sammanlagt 17 doktorander i ämnet. Av dessa har fem doktorandanställningar som är finansierade av universitetet och en doktorand har utbildningsbidrag. Resten finansieras genom externa medel. De doktorander som har doktorandtjänst eller utbildningsbidrag gör 20 procent av sitt arbete inom institutionen – i form av skrivningsrättning, laborationer och undervisning. Alla doktorander har egna rum eller delar rum med en annan doktorand. De har egen dator och direktkontakt med databaserna på biblioteket via det interna nätverket.

Det dagliga ansvaret för forskarutbildningen ligger hos handledarkollegiet som består av alla docentkompetenta lärare (fem professorer och tre docenter) i ämnet samt en representant för doktoranderna. I viktigare ärenden, t.ex. formell antagning av doktorander, fattas beslutet av prefekten efter förslag från kollegiet.

Man arbetar aktivt för att rekrytera doktorander externt. Huvuddelen av alla utannonseringar av doktorandtjänster har därför skett nationellt. En annan åtgärd har varit att skriva till alla D-studenter på andra universitet och informera dem om att doktorandanställningar kan sökas vid universitetet. Handledarna ser inte det egna psykologprogrammet som en självklar rekryteringsbas. Bedömagruppen menar dock att institutionen har goda förutsättningar att i utvecklingen av psykologprogrammet väcka programstudenternas intresse för forskning och forskarutbildning.

Av de 17 doktoranderna utför 15 sin forskning inom någon av de tre existerande forskningsmiljöerna centrum för utvecklingspsykologi, centret människa-teknik-miljö samt hälsopsykologi. Man har dels prioriterat att anställa doktorander vars intresse ligger inom handledarnas kompetensområde, dels att annonsera efter doktorander inom specifika områden, t.ex. utvecklingspsykologi.

De individuella studieplanerna revideras årligen av handledaren och doktoranden innan de granskas av ämnesföreträdaren som ger eventuella rekommendationer till handledaren. Detta upplevs av handledarna ge god information om hur arbetet fortskrider för den enskilde doktoranden. Också doktoranderna upplever att de individuella studieplanerna ger tydlig stadga i utbildningen.

I stort sett alla doktorander i ämnet genomför sammanläggningsavhandlingar och dessa skrivs på engelska. En sammanläggningsavhandling bör omfatta tre till fyra empiriska undersökningar, och minimikravet är att minst två studier är publicerade eller accepterade för publicering.

De forskarstuderande kan välja kurser såväl i Örebro som vid andra universitet. I det senare fallet får de resebidrag från institutionen. Ett uttalat mål är att de studerande ska få inte bara gedigna metodkunskaper utan också de nödvändiga kommunikationsverktygen för att göra vetenskapliga presentationer och publikationer. Detta finns inbakat i de obligatoriska momenten i forskarutbildningen. Olika pedagogiska metoder har provats för att låta doktoranderna träna initiativtagande och självförtroende i diskussioner och vid möten. Särskilt intressant är doktorandkursen ”Hot topics in developmental research”. Denna är upplagd som en konferens med olika teman under olika dagar. Under 2002 deltog ett tiotal svenska studerande, ett femtontal doktorander från engelska och holländska universitet samt seniora forskare från de tre länderna.

Varje doktorand har två handledare vilket upplevs som positivt. Generellt har doktoranderna en god arbetsmiljö.

Kvalitetsarbetet inom forskarutbildningen är påfallande och tar sig bl.a. uttryck i handledarnas ansträngningar för att exponera doktoranderna för det internationella forskarsamhället. Det systematiska arbetet med att träna doktoranderna i skriftlig framställning och vetenskapligt skrivande är också ett utslag av ett starkt kvalitetsmedvetande.

Studentinflytande

Studenterna är nöjda med lärarnas engagemang och tillgänglighet, och det är tydligt att lärarna tar till sig de synpunkter som framförs i kursvärderingarna. Programmets studenter är engagerade bl.a. i det arbete som utförts för att utveckla de tre första terminernas undervisning. För forskarutbildningen är det motiverat att förstärka doktorandrepresentation i forskningskollegiet.

Genusperspektiv

Enligt lärarna används litteratur med genusperspektiv i görligaste mån inom grundutbildningen. Någon systematisk integrering av genusperspektiv i undervisningen görs emellertid inte.

Internationalisering

Det finns utbytesavtal med tio universitet i Europa, USA, Kanada, Australien och Japan. Institutionen har också en egen internationaliseringskoordinator. Det råder dock obalans mellan antalet inresande och utresande studenter innevarande år: 19 respektive 6. På forskarutbildningen är den internationella dimensionen mycket påtaglig, vilket är naturligt inom ett sådant ämne som psykologi. I ett par delkurser på A-, B- och C-nivå sker undervisningen uteslutande på engelska, främst på grund av att en av lärarna har engelska som modersmål. Enligt lärarna är detta ändamålsenligt, med tanke på engelskans dominans som vetenskapligt språk inom psykologiämnet. Reaktionerna har varit blandade bland de studerande.

Engelska är vardagsspråk inom forskning och forskarutbildning. Alla seminarier och möten genomförs på engelska. Detta är en följd dels av att man har lärare som endast talar engelska, dels av att gästande post doc-forskare och doktorander kommer från övriga Europa och från USA.

Samverkan

Lärarna genomför regelbundet uppdragskurser för olika myndigheter i regionen. Behovet av vidareutbildning i psykologi växer inom vården, socialtjänsten och polisen. Uppdragsutbildningen har dock minskat i volym de senaste två åren, främst på grund av lärarbrist.

Sammanfattande omdöme

De fristående kurserna i psykologi, psykologprogrammet och forskarutbildningen i psykologi vid Örebro universitet är av god kvalitet. Undervisningen har god forskningsanknytning. Det nya psykologprogrammet utvecklas i positiv riktning. Även på forskarutbildningen är kvalitetsarbetet påfallande. De internationella inslagen är många. Dessutom arbetar institutionen aktivt för att rekrytera doktorander externt genom att utlysa doktorandtjänster nationellt. Jämställdhetsarbetet är aktivt vilket lett till att könsfördelningen i lärarkåren har jämnats ut.

Rekommendationer

- Lärare och handledare på psykologprogrammet bör ges möjlighet att kontinuerligt utveckla sin kompetens inom den integrativa terapiansatsen.
- Konsekvenserna av att enbart inkludera ny litteratur i kursfordringarna bör utvärderas.

- Bedömargruppen föreslår att universitetsledningen omprövar sitt beslut om den tregradiga betygsskalan och utnyttjar högskoleförordningens flexibla regler för att tillmötesgå institutionens och programstudenternas önskemål. För att harmonisera med övriga svenska psykologprogram bör programutbildningen ha tvågradig betygsskala.
- Doktorandrepresentationen i forskningskollegiet bör stärkas.

Se även generella rekommendationer.